

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

JAARVERSLAG

1980

33 ste Jaarverslag

(van het hoofdbestuur)
ingevolge art. 18.3 van de statuten

Copyright: Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen zonder schriftelijke toestemming van het hoofdbestuur van de VVD.

Meer exemplaren van het Jaarverslag 1980 kunnen worden besteld door overmaking van een bedrag van f.10.- p.e. (inclusief portokosten) op girorekening nr. 40 18 232 ten name van VVD-informatierekening te 's-Gravenhage, onder vermelding van "33ste Jaarverslag".

Inhoudsopgaveblz.

1. Inleiding	1
2. Beginselverklaring en Liberaal Manifest	6
3. Verkiezingen:	9
a) Eerste Kamer 1980	
b) Eerste Kamer 1981	
c) Tweede Kamer 1981	
d) tussentijdse raadsverkiezingen 1980	
4. Ledenbestand	14
5. Afdelingen	15
6. Ondercentrales	16
7. Kamercentrales	17
8. Dagelijks bestuur en hoofdbestuur	18
9. Algemeen secretariaat	22
10. Partijraad	29
11. 33ste jaarlijkse algemene vergadering (54ste algemene vergadering)	31
12. De 55ste, 56ste en 57ste algemene vergadering (buitengewone algemene vergaderingen)	36
13. Commissie van Beroep (art. 32 statuten)	38
14. Commissies van Advies (art. 60 h.r.)	39
15. Bijzondere groepen (art. 78 h.r.):	40
a) "Organisatie Vrouwen in de VVD"	
b) Vereniging van Staten- en Raadsleden van de VVD	
c) Liberale Internationale-Groep Nederland	
16. Commissie Herziening Beginselprogramma	44
17. Vrijheid en Democratie	45
18. Propaganda en voorlichting	46
19. Vorming en scholing	48
20. Fracties in de Staten-Generaal en in het Europese Parlement	51
21. Federatie van Liberale en Democratische Partijen van de Europese Gemeenschap (ELD)	52
22. Liberale Internationale	54
23. Prof.mr.B.M.Teldersstichting	55
24. Regionale congressen/deelcongressen	56
25. Slot	57
26. Bijlagen:	
I - commissieverslagen	58
II - samenvatting 33ste jaarlijkse algemene vergadering	95
III - ledenlijst 1 januari 1980 - 1 januari 1981	101
IV - enquête opzegging lidmaatschap 4de kwartaal 1979	102

1.0. INLEIDING

1.1. IN MEMORIAM

Groot was de verslagenheid binnen de VVD en algemeen het gevoel van diep medeleven met de heer H. Wiegel en zijn jonge kinderen, toen op donderdag 6 november mevrouw Jacqueline Wiegel-Frederiks het leven verloor bij een verkeersongeval. Velen waren getuige van de door de radio uitgezonden sobere herdenking in de Tweede Kamer, waarin de voorzitter dier Kamer, dr. H. Dolman, en, namens de regering, de minister van Onderwijs en Wetenschappen dr. A. Pais hun medeleven betuigden. Op maandag 10 november vond in de Nederlands-Hervormde Kerk in Hoogeveen een herdenkingsplechtigheid plaats, voorafgaande aan de begrafenis op de Nieuwe Begraafplaats te Hoogeveen.

In dezelfde dagen namen familie en vrienden afscheid van Haya van Someren, die op woensdag 12 november overleed in het Academisch Ziekenhuis Rotterdam-Dijkzigt. Reeds sinds de zomer van 1977 leed zij aan een ernstige ziekte, waartegen zij heldhaftig heeft gevochten. Na perioden van gunstige vooruitzichten op herstel werd het voor haar en de slechts weinigen die van haar toestand op de hoogte mochten zijn, in het voorjaar duidelijk dat haar ziekte een fatale wending had genomen. Zij bleef haar taak als voorzitter van de Eerste-Kamerfractie met grote toewijding vervullen. Ook als zij gedurende bepaalde behandelingsperioden de vergaderingen niet kon bijwonen, bleef zij volledig op de hoogte. Tot het laatst toe kweet zij zich van haar taak van voorzitter van de vaste commissie van de Eerste Kamer voor de Nederlandse Antillen. Overeenkomstig haar moedige persoonlijkheid, is zij in het harnas gestorven. Op 5 en 6 september woonde zij nog de buitengewone algemene vergadering te Enschede bij. Op vrijdagavond 25 april sprak zij te Groningen in de jaarlijkse algemene vergadering voor het laatst de partij toe. Die ochtend pas, kort voor het vertrek naar Groningen, was zij gevraagd die rede te houden omdat de voorzitter van de liberale fractie in het Europese Parlement, dr. Martin Bangemann, zijn toezegging te komen spreken moest intrekken. Zij concipieerde haar rede onmiddellijk, rechtstreeks uit haar gevoel. Dat was altijd haar grote kracht geweest, als lid van de Tweede Kamer, als voorzitter van de partij en als voorzitter van de Eerste-Kamerfractie: het liberalisme doorvoelen en overbrengen, niet alleen met haar grote verstand, maar tevens met gevoel en warmte. Tijdens het uitspreken van de rede, zo vertrouwde zij in haar laatste dagen enkelen toe, voelde zij dat zij haar partij voor het laatst toesprak en dat haar slotverklaring haar politiek testament was. Haar bijdragen aan het ontwerp-verkiezingsprogramma bleven door haar afnemende gezondheidstoestand beperkt, maar staan - na de amendering van tal van passages - nog ongewijzigd in de hoofdstukken Antillen en Onderwijs. In Vrijheid en Democratie nummer 1240 van 18 november zijn artikelen ter herdenking opgenomen en is een collage uit oude publikaties in Vrijheid en Democratie gepubliceerd ter herinnering aan het vele waarmee Haya van Someren aan de VVD heeft meegebouwd. Tijdens de crematieplechtigheid op 17 november te Rotterdam spraken prof.dr. G. Zoutendijk, waarnemend voorzitter van de Eerste-Kamerfractie, de partijvoorzitter en ds. A. van der Klaauw, Nederlands Hervormd predikant.

Tijdens de vergadering van de verkiezingsraad op zaterdag 13 december overleed in zijn woonhuis te 's-Gravenhage de oud-voorzitter van de Eerste-Kamerfractie en erelid van de partij, mr. H. van Riel. Ook deze slag trof de in de laatste maanden van 1980 zo zwaar bezochte VVD zeer hard. Gedurende vele jaren - ook en juist in de jaren van de opbouw van de VVD na de oprichting in 1948 - heeft Harm van Riel zijn stempel op de VVD gedrukt: als ondervoorzitter van de partij, als voorzitter van de Eerste-Kamerfractie, en als zodanig ook adviserend lid van het hoofdbestuur en het dagelijks bestuur, maakte hij in deze organen deel uit van 1948 af tot zijn terugtreden als voorzitter van de Eerste-Kamerfractie in 1976. De provincie Zuid-Holland heeft veel aan hem te danken als lid van Gedeputeerde Staten van 1954 tot en met 1970. De partij dankt aan hem o.a. de opleiding van kader, door mr. H. van Riel begonnen in 1958 als algemene oriënteringscursus over de politiek en later beschouwd als een cursus voor het zgn. topkader. Zijn belangstelling en kundigheden bestreken een zeer breed terrein: historie, krijgskunde, het recht, de politiek, economie en bankwezen. Op al deze terreinen excelleerde hij, maar hij stelde zijn grote persoonlijkheid in dienst van het liberalisme en de VVD. Ook aan hem is een nummer van Vrijheid en Democratie met herdenkingsartikelen en een collage uit het verleden grotendeels gewijd. Het verscheen op 29 december als nr. 1241. Bij zijn teraardebestelling te Assen spraken de voorzitter van de Eerste-Kamerfractie, prof.dr. G. Zoutendijk, de partijvoorzitter en, vooral als persoonlijke vriend, de heer H. Wiegel.

1.2. OVERZICHT

Er was reden dit jaar het verslag met het in memoriam te beginnen. Want de VVD voelde zich geslagen, niet politiek, maar door het verlies van zovelen die haar dierbaar waren. "Dit rampjaar", zei Hans Wiegel bij de begrafenis van Harm van Riel - en zo hebben velen in de VVD het voor en na hem gevoeld en gezegd.

In ander opzicht was 1980 voor ons land een moeilijk jaar, doordat de economische situatie weer slechter werd en de werkgelegenheid, vooral tegen het einde van het jaar, steil begon te dalen: Het aantal werklozen nam snel toe en het aantal onvervulde vacatures af. Deze ontwikkelingen maakten enige malen bijstellingen in de voorziene sociaal-economische politiek noodzakelijk: extra ombuigingen - in de loop van 1980 werd rondweg over bezuinigingen gesproken - in de overheidsuitgaven en ingrepen in de loonvorming. De VVD achtte met name terugdringing van de collectieve overdrachtsuitgaven vereist. In februari leidde het overleg over een noodzakelijk aanvullend pakket van bezuinigingsmaatregelen in het kabinet tot een conflict tussen de minister van Financiën Andriessen en de overige ministers. Weliswaar steunden de liberale ministers hun collega van Financiën in het door hem voorgestelde en aanvankelijk niet door de minister van Sociale Zaken Albada aanvaarde pakket, maar toen het verschil ten slotte ten voordele van Andriessen werd beslecht met uitzondering evenwel van diens verlangen dat terstond reeds de noodzaak van een loonmaatregel per 31 december zou worden aangekondigd, zagen de liberalen geen

reden met de bewindsman van Financiën hun ontslag aan te bieden. Integendeel, zij achtten het met de minister van Sociale Zaken niet verantwoord nu al een loonmaatregel aan te kondigen, meenden dat eerst het vereiste overleg met en tussen de sociale partners moest worden gevoerd en dat pas bij het eventueel mislukken daarvan een loonmaatregel kon worden aangekondigd. Volgens dit scenario is dan ook het verdere verloop geweest, tot en met de noodzaak met ingang van 27 december een loonmaatregel te treffen, na verandering van de Wet op de loonvorming.

Intussen was er vooral op het gebied van de mentaliteitsverandering veel gebeurd: In brede kring werd de loonmaatregel als onvermijdelijk aanvaard. Was het in februari nog zo dat vooral in VVD-kring de noodzaak van ingrijpen werd ingezien en overigens de aankondiging van ingrijpen scherp protest zou hebben uitgelokt, in december was dat anders. De werkloosheidscijfers waren dan ook dramatisch gestegen.

Ook het overleg over de begroting voor 1981 verliep niet zonder spanning. In het overleg met de Staten-Generaal kwam op aandringen van de VVD-fractie in de Tweede Kamer nog een aanvullend pakket bezuinigingsmaatregelen tot stand.

De rekening opmakende in het jaar, volgend op het verslagjaar zelf, blijkt dat met inbegrip van de bezuinigingsronde "Operatie '81" van april 1981, gedurende de gehele regeringsperiode van het kabinet-Van Agt-Wiegel een totale ombuiging heeft plaatsgevonden van 17,5 miljard gulden ofwel nog 1,5 miljard gulden meer dan de VVD blijkens haar verkiezingsprogramma 1977-1981 "Vrijheid, Werk, Samenwerking" nodig achtte en 7,5 miljard meer dan het kabinet-Van Agt-Wiegel in 1978 in Bestek '81 voorzag. Gelet op de overweldigende kritiek waarmee in 1976 en 1977 de door de VVD noodzakelijk geachte ombuigingen werden ontvangen door allen buiten de VVD zelf, mag wel worden vastgesteld dat de VVD achteraf door de feiten in het gelijk is gesteld. Erkend moet worden dat voor de extra bezuinigingsronden in de Staten-Generaal pas een meerderheid was te verkrijgen toen bleek dat de economische groei nog veel sterker achterbleef bij hetgeen was verwacht. Dientengevolge en door het volledig inzakken van de wereldhandel, bleef de werkgelegenheid verder afnemen. Het loonkostenpeil bleef in vergelijking tot het buitenland en in relatie tot het nationaal inkomen te hoog.

Op het terrein van de binnenlandse politiek is van groot belang dat op 31 januari H.M. Koningin Juliana haar aanstaande abdicatie per 30 april aan het Nederlandse volk bekend maakte in een rede voor radio en televisie. Terecht betuigden velen hun aanhankelijkheid en sympathie voor Koningin Juliana. Ook toen werd bevestigd dat de VVD later dit jaar terecht besloot de verhouding tot de constitutionele monarchie in de beginselverklaring te noemen van wege de grote betekenis daarvan. Zeer overtuigend bevestigde H.M. Koningin Beatrix zelf deze waarde door haar rede

tijdens de inhuldiging, die overeenkomstig de Grondwet binnen de stad Amsterdam plaatsvond.

De wekenlange aankondigingen dat het tot ongeregelheden zou kunnen komen misten hun uitwerking niet: tot grote ontsteltenis van de tallozen die thuis de plechtigheden in het Paleis op de Dam en de Nieuwe Kerk op de televisie volgden, veranderden rebeluste jongeren de stad in een slagveld. Voorbeeldig was de zelfbeheersing van de politie, mobiele eenheden en militairen. Het probleem van de zgn. kraakacties en de onlusten die daarmee gepaard gaan, zou zich in 1981 nog aanzienlijk uitbreiden en blijkt geheel los te staan van de plaats van het Koningshuis in ons volk.

Op het terrein van de buitenlandse politiek onderbraken de invasie van de Sovjet-Unie in Afghanistan en de dreiging die van de Sovjet-Unie uitging naar Polen, de toeneming van de ontspanning. Groot is de bewondering in het vrije westen voor de volharding en zelfbeheersing waarmee de leiders van de Poolse vakbeweging Solidariteit iets meer vrijheid veroveren en verdedigen.

Op 19 januari vond op initiatief van de VVD een protest-bijeenkomst te Utrecht plaats, georganiseerd door alle in de Tweede Kamer vertegenwoordigde partijen met uitzondering van de CPN, onder het motto "Russische troepen uit Afghanistan". De bijeenkomst stond onder leiding van de burgemeester van Utrecht, de heer H.J.L. Vonhoff. Voor de VVD sprak bij afwezigheid van mr. J.G. Rietkerk, mevrouw mr. A. Kappeyne van de Coppello.

Voor wat de activiteiten binnen VVD-verband betreft hebben de discussie en de besluitvorming over de nieuwe beginselverklaring en het Liberaal Manifest een stempel op het jaar 1980 gedrukt. Het was het jaar van drie goed bezochte en vruchtbare buitengewone algemene vergaderingen tijdens welke de beginselverklaring werd vastgesteld en de belangrijkste punten uit alle hoofdstukken van het Liberaal Manifest werden besproken. Op hoofdpunten vielen ook besluiten. De discussie en besluitvorming worden na de verkiezingen in 1981 voortgezet.

Naast deze activiteiten werd op afdelingsniveau ook het ontwerp-verkiezingsprogramma behandeld, waarvoor de amendementen reeds in december moesten zijn ingediend. Ten slotte vergde de kandidaatstelling voor de Tweede Kamer de nodige aandacht van afdelingen, kamercentrales en verkiezingsraad.

De partij leidde een zeer bruisend leven en zag mede daardoor in de loop van het jaar een toeneming van publiciteit en wellicht mede daardoor een kentering in het reeds enige tijd optredende geringe - maar wel gestage - ledenverlies. In de tweede helft van het jaar nam het ledenbestand weer enigszins toe.

De ontwikkeling in het ledental was een weerspiegeling van de bewegingen die zich volgens opinieonderzoeken onder de kiezers voordeden. Aanvankelijk een verdere daling, ook ten opzichte van de uitslag bij de verkiezing van het Europese Parlement in 1979. Vervolgens een stabilisering en, naar in 1981 uit opiniepeilingen zou blijken, in december 1980 weer enige groei. De partij had zich met interne en openbare discussies over beginselverklaring en Liberaal Manifest, met deelcongressen over het ontwerp-verkiezingsprogramma, met de publikatie van dit ontwerp zelf, met kandidaatstelling, kadervorming en andere politieke activiteiten een geweldige krachtsinspanning getroost, daarin gedurende een aantal vergaderingen voorgegaan en geënthousiasmeerd door de ondervoorzitter J. Kamminga, die van april tot medio augustus als waarnemend voorzitter optrad. Al die inspanningen van de partij en het kader leken in december onder het electoraat vruchten af te werpen. Niet het minst heeft daartoe bijgedragen de gebleken juistheid van de door de VVD voorgestane politiek en de zekerheid - ook al werd daarover pas in 1981 definitief beslist - dat de VVD wederom unaniem aan de heer H. Wiegel zou vragen de partij in de verkiezingen van 1981 aan te voeren.

2. Beginselverklaring en Liberaal Manifest.

Het jaar 1980 zal ongetwijfeld voor de partij als organisatie de geschiedenis ingaan als het jaar van de discussies en de besluitvorming ten aanzien van de ontwerpen voor een nieuwe Beginselverklaring en voor een nieuw Liberaal Manifest. In het jaarverslag 1979, paragraaf 15 blz. 30, werd reeds uitvoerig ingegaan op de achtergrond van het waarom en op de uitwerking van beide ontwerpen.

Nadat ook het ontwerp Liberaal Manifest was gepubliceerd (Vrijheid en Democratie nr. 1222 van 18 december 1979), kon de partij zich zetten aan de discussie over beide ontwerpen. Daarbij werd het volgende tijdschema voor de behandeling toegepast:

- A. De eerste fase van 20 december 1979 - 21 februari 1980; de ledenvergaderingen van de afdelingen (die niet tevens zijn ondercentrale en/of kamercentrale) vergaderden om amendementen c.q. moties in te dienen.
- B. De tweede fase van 28 februari - 13 maart 1980; de centralevergaderingen van de ondercentrales (die niet tevens kamercentrale zijn) vergaderden om amendementen c.q. moties, die door de afdelingen waren ingediend, samen te trekken of bij onvoldoende stemmen te doen intrekken.
- C. De derde fase van 19 maart - 3 april 1980; de centralevergaderingen van de kamercentrales vergaderden om amendementen c.q. moties die bij behandeling door de ondercentrales gehandhaafd waren, of samen te trekken of bij verwerping door meer dan 2/3 van de vertegenwoordigde afdelingen in te trekken.
- D. De vierde fase van 19 april - 31 mei 1980, waarin door de vergadering van het hoofdbestuur met de leden van de commissie Herziening Beginselprogramma (voor de samenstelling wordt verwezen naar paragraaf 16), de secretarissen van de kamercentrales en de voorzitters van de commissies van advies en de voorzitters van de bijzondere groepen de amendementen c.q. moties opnieuw aan een zodanige toetsing werden onderworpen dat het mogelijk werd om het resterende aantal amendementen c.q. moties aan de algemene vergadering te kunnen voorleggen.

In een vroeg stadium werd duidelijk dat de partij op bijna "uitbundige" wijze gebruik maakte van deze mogelijkheid om niet alleen kiesvereniging maar ook meningvormend lichaam te kunnen zijn. Terugblikkend kan gesteld worden dat uiteindelijk meer dan 4500 amendementen en/of moties ter behandeling voorlagen. Dit getal werd, om door de algemene vergadering te worden behandeld, teruggebracht tot 540.

Dit was slechts mogelijk door tussentijds de procedure bij te stellen, hetgeen geschiedde in een vergadering van het hoofdbestuur met de voorzitters van de kamercentrales op 17 maart. In dit overleg werd overeengekomen dat maximaal 15% van de uit de kamercentrales afkomstige amendementen en moties in behandeling zouden komen, terwijl de resterende 85% zonder behandeling redactioneel werden verklaard. De stedelijke kamercentrales Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage mochten ten hoogste 25 amendementen en/of moties handhaven. Voor de partijcommissies werd per groep van commissie of bijzondere groep resp. een aantal van 25 en 10 overeengekomen.

Tevens werd overeengekomen dat naast de reeds voorziene 55ste algemene vergadering nog een buitengewone algemene vergadering

noodzakelijk zou zijn. Uiteindelijk werden het er drie.

(Voor een verslag van deze vergaderingen wordt verwezen naar paragraaf 12.)

De reeds genoemde vergadering van 19 april (hoofdbestuur met o.a. secretarissen kamercentrales) was op meer dan één punt een voortreffelijke bijeenkomst, waarin met grote voortvarendeheid, besluitkracht en gevoel voor het in rede haalbare uiteindelijk een goed resultaat werd verkregen. De commissie tot Herziening van het Beginselprogramma had ook in die behandeling een belangrijk aandeel.

Ook de andere twee buitengewone algemene vergaderingen vertoonden hetzelfde beeld. Zo zelfs dat enkele dagbladen meenden dat de VVD "volwassen" was geworden en een echte partij was geworden. Hoewel deze mening, geuit met veronachtzaming van het verleden van de partij, overtrokken en ook niet geheel juist kon worden genoemd, viel niet te ontkennen dat in vergelijking met de behandeling van vorige manifesten, programma's of nota's, de partij inderdaad een beeld vertoonde van een enorme betrokkenheid van de leden bij de onderwerpen en van een wijze van discussiëren van bijzonder goed gehalte. De verschillende deelcongressen (zie paragraaf 24) waren hier mede verantwoordelijk voor.

Sommige zienswijzen van de commissie (naar de voorzitter ook wel "de commissie-Geertsema" genoemd) lokten felle reacties uit, o.a. waar het ging om het laatste hoofdstuk van het ontwerp Liberaal Manifest, waarin een toekomstvisie werd gegeven speciaal met betrekking tot de plaats van de liberalen in het politieke spectrum van Nederland. Veel VVD'ers interpreteerden dit hoofdstuk zo dat de commissie pleitte voor opheffing van de partij. In Vrijheid en Democratie nr. 1225 van 12 februari, blz. 15, waarin een verslag van een door mr. W.J. Geertsema te Amsterdam gehouden spreekbeurt werd gegeven, kwam nadrukkelijk naar voren dat de commissie geenszins de bedoeling had een pleidooi voor de oprichting van een andere liberale partij te houden, maar dat het er juist om ging "alle liberalen in ons land te verenigen".

In de nota "Beleid 80" (zie paragraaf 11), hoofdstuk 1 Politieke meningsvorming, ging het hoofdbestuur bij punt 1.6.2 en 1.6.3 in op de door de commissie-Geertsema opgeworpen vraag naar mogelijke samenwerking tussen PvdA, VVD en D'66. Het meest kenmerkend in deze punten was de zin "Intussen blijft de VVD tot aan de volgende verkiezingen trouw aan het met het CDA gesloten regeerakkoord", nadat eerst uiteen was gezet dat de maximale verwezenlijking van het liberale verkiezingsprogramma richtsnoer zou zijn als het ging om conclusies trekken ten aanzien van samenwerking met anderen, daarmee de vraag samenwerking met welke partij in het midden latend.

Na de 57ste algemene vergadering te Enschede kon de stand van zaken worden opgemaakt. De Beginselverklaring was definitief vastgesteld, zij het met als conclusie dat, zo de eindversie van het Liberaal Manifest daartoe aanleiding zou geven, de algemene vergadering zich het recht voorbehield alsnog wijzigingen in de tekst van die verklaring te mogen aanbrengen. En voorts dat de "commissie-Geertsema" als huiswerk meekreeg om, nu de hoofdlijnen waren vastgesteld, te zorgen voor de verwerking daarvan en de tekst geheel te herschrijven.

Het streven was erop gericht om eind 1981 de algemene vergadering opnieuw over de dan voorliggende herziene versie te laten beslissen (zie Vrijheid en Democratie nr. 1238 van 21 oktober, blz. 17).

In hetzelfde nummer van Vrijheid en Democratie werd een overzicht gegeven van de besluiten van de 56ste en 57ste algemene vergadering met betrekking tot het Liberaal Manifest.

De partij kon daarmee met voldoening terugzien op een reeks van bijeenkomsten, die het denken over het liberalisme in het algemeen en over de plaatsbepaling van de VVD in het bijzonder hebben gestimuleerd.

3. Verkiezingen.

In 1980 werden voor het eerst na drie jaren geen verkiezingen gehouden waarbij sprake was van een campagne. Dus geen verkiezingen "buitengaats", uitgezonderd enkele tussentijdse gemeenteraadsverkiezingen in verband met gemeentelijke herindelingen.

Wel werden de leden opgeroepen om ten behoeve van de Eerste-Kamerverkiezing (periodieke verkiezing) in dat jaar kandidatenlijsten op te stellen; evenzo voor de Eerste-Kamerverkiezing 1981 (tussentijds) en ook nadrukkelijk voor de Tweede-Kamerverkiezing 1981 (periodiek).

a. Eerste-Kamerverkiezing 1980.

Op woensdag 2 juli werd de verkiezing van leden van de Eerste Kamer gehouden. Voor het eerst werd met betrekking tot de kandidaatstelling gehandeld volgens het nieuwe reglement op de kandidaatstelling (E.K.). Volgens dit reglement is de vroeger aangeduide "bijeenkomst van leden van de partijraad en de leden van de statenfracties" thans officieel omschreven als kandidaatstellingsraad. De procedure ving reeds in 1979 aan met de gebruikelijke oproep aan de leden om namen te noemen aan het bestuur van hun afdeling. Tegelijkertijd had het hoofdbestuur de zittende Kamerleden (behorende tot de groepen I en III, genoemd in de Kieswet) uitgenodigd hun eventuele bereidheid te kennen te geven opnieuw zitting te nemen in de Eerste Kamer. Mr. J.R. Voûte te Amstelveengaf daarbij aan niet meer voor herverkiezing in aanmerking te willen komen.

Het hoofdbestuur publiceerde technisch advies en groslijst in Vrijheid en Democratie nr. 1227 van 11 maart, blz. 13 e.v. Reeds toen werd voorzien dat de te kiezen leden slechts voor een jaar zitting zouden hebben.

Vervolgens brachten de kamercentrales hun advieslijsten uit, waarna het hoofdbestuur in zijn vergadering van 14 april kennis kon nemen van de resultaten via het systeem "Modderman" en daarmee tevens het voorlopig ontwerp kon opstellen.

De eerder genoemde kandidaatstellingsraad kwam op zaterdag 17 mei bijeen om een definitieve lijst van kandidaten naar landelijke voorkeur op te stellen, waarna de afwerking van de procedure werd gedelegeerd aan een door het hoofdbestuur in te stellen commissie. Deze commissie, waarin zitting hadden de voorzitters van de kamercentrales en van de statenfracties alsmede de leden van het dagelijks bestuur, verdeelde de kandidaten over de lijsten van beide groepen.

Bij voorbaat stond vast dat, waar beide groepen eerder elk vier verkiesbare plaatsen kenden, dit in verband met de ongunstige uitslagen van de statenverkiezing 1978 teruggebracht zou worden tot drie plaatsen in elke groep.

De dag van de kandidaatstelling was bepaald op 10 juni.

Op 2 juli werden herkozen:

in Groep I de heren drs. F.M. Feij, mr. G.A.W.C. baron van Hemert tot Dingshof en drs. Y.P.W. van der Werff;

in Groep III mevrouw H.V. van Someren-Downer en de heren mr. ir. H. Heijne Makkreel en G. de Jong.

Dus geen nieuwe gezichten in de Eerste-Kamerfractie. (Voor de samenstelling en lotgevallen van de fractie wordt verwezen naar paragraaf 20.)

b. Eerste-Kamerverkiezing 1981.

Reeds bij de voorbereiding van de Eerste-Kamerverkiezing 1980 stond - zoals eerder aangegeven - vast dat de leden voor een jaar zitting zouden hebben. Dit in verband met voorstellen tot wijziging van de Grondwet, zodat een gehele ontbinding van de beide Kamers der Staten-Generaal (dus ook van de Eerste Kamer) noodzakelijk zou zijn.

Vandaar dat met het zoveel mogelijk in acht nemen van de termijnen zoals gesteld in het reglement E.K. de procedure reeds vroeg zou moeten aanvangen. In de "hoofdlijnen", gepubliceerd in Vrijheid en Democratie nr. 1240 van 18 november, blzz. 19 en 20, zette het hoofdbestuur de gang van zaken met betrekking tot de komende verkiezing uiteen. Voorzien werd dat de dag van de verkiezing eind mei of begin juni zou zijn.

c. Tweede-Kamerverkiezing 1981.

In Vrijheid en Democratie nr. 1226 van 26 februari, blzz. 17 en 18, publiceerde het hoofdbestuur de richtlijnen voor de Tweede-Kamerverkiezing 1981. In hetzelfde nummer werden, het reglement (het nieuwe van 1979!) getrouw, de leden opgeroepen namen van mogelijke kandidaten aan het bestuur van hun afdeling op te geven. Uiteindelijk werden door de afdelingen 123 kandidaten voor verkiesbare plaatsen opgegeven (in 1976 waren dat er 262). Van de zittende Kamerleden stelde mr.A.Geurtsen zich niet meer herkiesbaar.

De groslijst en het technisch advies werden gepubliceerd als bijlage in Vrijheid en Democratie nr. 1232 van 10 juni.

In zijn vergadering van 18 november maakte het hoofdbestuur aan de hand van de ingekomen lijsten van de kamercentrales en wederom met gebruikmaking van de "Modderman-lijst" een voorlopig ontwerp op, waarna op 13 december de verkiezingsraad bijeenkwam. Het technisch advies werd door deze raad in die zin gewijzigd dat thans werd uitgegaan van een lijst, waarop naast één aanvoerder op de plaatsen 2 t/m 8 in wisselende volgorde óók dezelfde kandidaten zouden voorkomen in alle rijkskieskringen.

Unaniem wees vervolgens de verkiezingsraad de vice-minister-president, de heer H.Wiegel, aan als lijststaanvoerder in het gehele land.

De uitslag van de verkiezingsraad werd gepubliceerd in Vrijheid en Democratie nr. 1241 van 29 december, blz. 14.

De definitieve vaststelling van de kandidatenlijsten voor de 18 rijkskieskringen zou eerst in januari 1981 plaatsvinden.

Verkiezingsprogramma.

In feite werd reeds in 1979 een aanvang gemaakt met de voorbereiding van het ontwerp-verkiezingsprogramma. Toen immers werd begonnen met het organiseren van deelcongressen over diverse onderwerpen die voor het verkiezingsprogramma van grote betekenis konden zijn. (Voor deze congressen wordt verwezen naar paragraaf 24.)

Een commissie ter voorbereiding van het ontwerp werd door het hoofdbestuur benoemd. In deze commissie namen zitting de voorzitters en ondervoorzitters van de partij en de beide Kamerfracties. Het ontwerp werd als bijlage gepubliceerd in Vrijheid en Democratie nr. 1237 van 7 oktober.

De ontvangst van het programma kon - gelet op de commentaren in

de verschillende bladen - als zeer goed worden omschreven. Het hoofdbestuur stelde de procedure vast met inachtneming van artikel 48 h.r. met betrekking tot de bijzondere besluitvorming, hetgeen betekende dat eerst de afdelingen, vervolgens de ondercentrales, daarna de kamercentrales in de gelegenheid werden gesteld via moties op hoofdstuk 2 en amendementen op de hoofdstukken 3 t/m 9 voorstellen tot wijziging aan de algemene vergadering te doen.

Ook thans was weer sprake van een geweldige stroom van moties en amendementen (meer dan 5.000) die via genoemde bijzondere besluitvorming door ondercentrales en kamercentrales op uitstekende wijze werden samengetrokken en/of teruggebracht tot een aantal van 554 (dus tot iets meer dan 11%). Eerst in maart 1981 zou de partij tijdens een buitengewone algemene vergadering de definitieve tekst vaststellen.

d. Tussentijdse raadsverkiezingen 1980.

In 1980 werden in zes gebieden gemeenteraads-, adviesraads- of deelraadsverkiezingen gehouden. De gemeenteraadsverkiezingen waren noodzakelijk in verband met gemeentelijke herindelingen: op 7 mei in Heumen en Overasselt (ontstaan van één gemeente Heumen); eveneens op 7 mei in Beuningen en Ewijk (ontstaan van één gemeente Beuningen).

Op 21 mei werden in de gebieden rond Purmerend raadsverkiezingen gehouden, ook in verband met gemeentelijke herindeling. Purmerend werd vergroot ten koste van Ilpendam.

In Rotterdam werden op 28 mei deelraadsverkiezingen gehouden.

Op diezelfde datum had in Almere de verkiezing plaats van leden voor de te vormen adviesraad, als voorloper van een toekomstige gemeenteraad.

Hieronder volgt een overzicht van de uitslagen.

Uitslag verkiezingen in Heumen 1980 (percentages)

	1978	1980
CDA	54,19	37,37
Middengroepering		27,47
Progressief Heumen (PAK)	29,36	20,44
VVD	16,45	13,09
Progressief Alternatief	.	1,63
Opkomstpercentage		76,62

Uitslag verkiezingen in Beuningen 1980 (percentages)

CDA	29,63
Gemeentebelangen	21,38
Democratische Partij	17,83
PvdA	15,55
D'66	9,61
VVD	6,00
Opkomstpercentage	84,49

Uitslag verkiezingen in Purmerend 1980 (percentages)

	1974	1978	1980
PPR	6,8	7,7	7,2
PvdA	26,0	29,8	26,1
PSP	4,1	6,2	3,8
CDA	17,6	19,9	18,6
VVD	21,6	20,25	20,89
CPN	11,8	8,4	7,6
D'66	11,2	7,5	16,1
Lijst-Post (plaatselijk)		3,3	
Opkomstpercentage	70,4	73,7	60,2

Uitslag verkiezingen in IJpendam 1980 (percentages)

	1978	1980
CDA	38,1	38,4
PvdA	25,9	23,7
Gemeentebelangen	22,3	26,5
CPN	13,7	11,4
Opkomstpercentage	78,2	76,6

Uitslag verkiezingen Rotterdam 1980 (percentages)

	1977	1978	1980
PvdA	47,18	54,34	42,02
CDA	28,17	27,53	27,54
VVD	14,78	11,59	12,32
D'66	2,11	4,43	13,77
SGP	1,40	1,45	2,17
CPN	2,11	0,72	0,72
Overigen	4,11	0	1,45
Totaal	142 zetels	138 zetels	138 zetels

Uitslag verkiezingen Almere 1980 (percentages)

	1978	1979	1980
PvdA	51,66	44,30	30,86
CDA	17,28	16,01	14,87
CPN	9,45	7,14	8,97
D'66		15,15	25,67
VVD		10,89	15,58
Overige (geen D'66, geen VVD)	21,61	3,28	4,04
Opkomstpercentage	75,53	52,78	59,87

Uit de overzichten blijkt dat de VVD bij deze verkiezingen in het algemeen een beeld gaf van stabiliteit, dit in tegenstelling tot de verschillende enquêtes die gedurende het gehele jaar juist een dalende tendens voor de VVD te zien gaven. Waaruit nog weer eens bleek dat verkiezingsuitslagen en uitslagen van enquêtes twee niet te vergelijken grootheden zijn.

4. Ledenbestand.

De kentering in de ontwikkeling van het ledenbestand, in 1978 aangevangen, zette zich ook in 1980 voort.

Het jaar werd afgesloten met een teruggang ten opzichte van het voorafgaande jaar met 6,97%; overigens procentueel een geringere teruggang dan in 1979. Per 31 december 1980 bedroeg het ledental 85.881 of wel 6.433 leden minder dan aan het begin van het verslagjaar.

De ontwikkeling van het ledenbestand, vanaf de invoering van de centrale ledenadministratie in 1972, is als volgt:

ledentallen per 31 december in de jaren 1972 t/m 1980

<u>1972</u>	<u>1973</u>	<u>1974</u>	<u>1975</u>	<u>1976</u>	<u>1977</u>	<u>1978</u>	<u>1979</u>	<u>1980</u>		
41.536	68.414	78.759	82.831	87.571	97.396	100.510	92.314	85.881	(aantal leden)	
--	+	64,71	+ 15,12	+ 5,17	+ 5,72	+ 11,22	+ 3,28	- 8,15	- 6,97	(% stijging of teruggang t.o.v. het voorgaande jaar)
--	+	64,71	+ 89,62	+ 99,42	+ 110,83	+ 134,49	+ 142,18	+ 122,25	+ 106,76	(% stijging t.o.v. 1972)

De opbouw van het ledenbestand (zoals zichtbaar in het aan afdelingen en centrales toegezonden overzicht per 1 januari 1981 toonde aan dat in tegenstelling tot 1979 nu geen sprake was van vooral ledenverlies in de zuidelijke kamercentrales, maar thans meer in de stedelijke kamercentrales, met name 's-Gravenhage. Behoudens deze speciaal genoemde gebieden was het verlies gelijkelijk verdeeld over de overige kamercentrales (zie voor de verdeling van de ledentallen per kamercentrale bijlage III).

De fluctuaties in het ledenbestand bleven overigens even spectaculair als in 1979. Immers, 5927 nieuwe leden konden worden verwelkomd, zodat feitelijk 12.360 leden het lidmaatschap beëindigden. Een verhouding tussen opgevoerde en afgevoerde leden van 1 : 2,09.

Ten einde enige duidelijkheid te verkrijgen omtrent de motieven waarom het lidmaatschap werd beëindigd, werd onder degenen die het lidmaatschap in het vierde kwartaal 1979 opzegden (dus niet onder de afgevoerde wanbetalers) in de maanden januari en februari 1980 een enquête gehouden.

Voor de uitslag van deze enquête, vastgelegd in een notitie, wordt verwezen naar bijlage IV.

5. Afdelingen.

Het aantal afdelingen nam ten opzichte van 1979 in 1980 af. Het jaar werd afgesloten met een afdelingsbestand van 603 (5 minder dan in 1979). Dit werd voornamelijk veroorzaakt door de noodzaak tot samenvoeging van bestaande afdelingen in verband met gemeentelijke herindelingen.

Hieronder volgt een overzicht per kamercentrale:

's-Hertogenbosch

opgeheven: Heusden (opgegaan in Drunen);

Tilburg

naamsverandering: Dongemond heet voortaan Raamsdonk/Geertruidenberg;

Gelderland

opgericht: Dinxperlo;

Dordrecht

opgericht: Bernisse - ontstaan door samenvoeging van de afdelingen Abbenbroek, Geervliet, Heenvliet, Oudendoorn en Zuidland (in verband met gemeentelijke herindeling);

: Westvoorne - ontstaan door samenvoeging van de afdelingen Oostvoorne en Rockanje (in verband met gemeentelijke herindeling);

opgeheven: Zwartewaal/Vierpolders - opgegaan in afdeling Brielle (in verband met gemeentelijke herindeling);

Limburg

opgericht: Beesel.

Evenals vorige jaren moest helaas geconstateerd worden dat vele afdelingen hun verplichting ingevolge artikel 7.5 huishoudelijk reglement om een exemplaar van de rekening en verantwoording van hun penningmeester (over het jaar 1979) aan de algemeen secretaris in te zenden, niet waren nagekomen. In vergelijking met het vorige verslagjaar was echter ook thans weer sprake van een verbetering in deze gang van zaken. Waren er in 1979 243 afdelingen die hun verplichting nakwamen, in het verslagjaar werd een aantal van 300 (van de 603) geregistreerd; een percentage van 49,75.

De verdeling over de kamercentrales was als volgt:

	<u>afdelingen</u>
's-Hertogenbosch	25 van de 48
Tilburg	18 van de 32
Gelderland	29 van de 82
Rotterdam	1 van de 1
's-Gravenhage	1 van de 1
Leiden	26 van de 54
Dordrecht	23 van de 64
Amsterdam	1 van de 1
Den Helder	37 van de 47
Haarlem	15 van de 24
Zeeland	14 van de 20
Utrecht	31 van de 42
Friesland	6 van de 36
Overijssel	31 van de 43
Groningen	17 van de 42
Drenthe	9 van de 33
Limburg	16 van de 32

Het percentage mutaties in het secretarissenbestand van de afdelingen was in het verslagjaar 28,21.

6. Ondercentrales.

De ondercentrales hebben in 1980 een belangrijke rol gespeeld bij de behandeling van Beginselverklaring en Liberaal Manifest. In paragraaf 2 is op de procedure van deze behandeling reeds ingegaan. Gesteld kan worden dat de ondercentrales erin slaagden het totaal aantal amendementen c.q. moties met 25% te verminderen.

De betekenis van de ondercentrales voor de partij werd hierdoor nog eens nadrukkelijk onderstreept. De indruk bestaat overigens dat de ondercentrales in het verslagjaar, nog afgezien van hun aandeel in de procedure rond Beginselverklaring en Liberaal Manifest, aan belangrijkheid hebben gewonnen.

Des te meer valt het dan ook te betreuren dat het aantal mutaties in het secretarissenbestand van de ondercentrales in het verslagjaar een percentage van 44,08 bereikte. De wisselingen in de secretariaten komen de slagvaardigheid van de ondercentrales niet ten goede.

In verband met de door de 32ste jaarlijkse algemene vergadering aanvaarde afdrachtregeling werd een aanvang gemaakt met het registreren, ook voor het bestuur van een ondercentrale, van de verplichting om een exemplaar van de rekening en de verantwoording van haar penningmeester aan de algemeen secretaris toe te zenden. Van de 95 ondercentrales voldeden er 34 aan deze verplichting: een percentage van 35,79.

Twee naamsveranderingen kwamen bij de ondercentrales voor: de ondercentrale Harderwijk (C023) heet voortaan Noord-Veluwe en Dronten, terwijl de ondercentrale Zierikzee (L122) in het vervolg als Schouwen-Duiveland geregistreerd staat.

In de kamercentrale Den Helder werd een nieuwe ondercentrale Waardlanden gevormd, waardoor het hierboven genoemde aantal van 95 ondercentrales werd bereikt.

7. Kamercentrales.

Naast een tweetal bijeenkomsten van de voorzitters van de kamercentrales met het hoofdbestuur op 17 maart, 29 augustus en 20 september, een bijeenkomst op 7 februari van de penningmeester van de partij, de heer H.J.de Koster, met de penningmeesters van de kamercentrales, en een bijeenkomst op 19 april van de secretarissen van de kamercentrales en de voorzitters van de bijzondere groepen en van de groepen van commissies met het hoofdbestuur in het kader van de behandeling van Beginselverklaring en Liberaal Manifest (in paragraaf 2 reeds vermeld), waren de kamercentrales nauw betrokken bij de procedures voor de kandidaatstelling van leden van de Eerste Kamer (1980) en voor de kandidaatstelling van leden van de Tweede Kamer (1981).

Het dagelijks bestuur van de partij zette de reeks bezoeken aan de kamercentrales ook in dit verslagjaar voort. Achtereenvolgens werden bezocht op:

23 januari	kamercentrale	Utrecht
6 februari	"	Friesland
5 maart	"	Limburg
19 maart	"	Amsterdam
16 april	"	Drenthe
7 mei	"	Leiden
11 juni	"	's-Hertogenbosch
18 juni	"	Overijssel
25 juni	"	Tilburg
3 september	"	Den Helder
17 september	"	Haarlem
1 oktober	"	Dordrecht
29 oktober	"	Rotterdam
5 november	"	Gelderland
19 november	"	Groningen

Ook nu weer werd het door het dagelijks bestuur op prijs gesteld dat door de kamercentrales tijdens het tweede deel van het avondprogramma zoveel als doenlijk was aan de besturen van afdelingen en ondercentrales de gelegenheid werd geboden om via een roulatiesysteem met de bestuurderen in contact te komen, waardoor voorkomen kon worden dat het gevoel ontstond dat "Den Haag" letterlijk en figuurlijk zo ver verwijderd is van het doen en laten van het partijkader.

Mede om die reden werd ook in 1980 op 13 februari een bijeenkomst belegd van de secretarissen van de kamercentrales met de algemeen secretaris en de staffunctionarissen van het algemeen secretariaat. Een veelheid van onderwerpen kwam tijdens die bespreking aan de orde. Belangrijk punt vormde daarbij de professionele begeleiding van de secretarissen van de kamercentrales door het hoofdbestuur in het algemeen en door het algemeen secretariaat in het bijzonder.

In de nota "Beleid '80" (zie paragraaf 11) van het hoofdbestuur werd de noodzaak om tot een bezinning op de betekenis van deze secretariaten voor de partij te komen nader aangegeven.

8. Dagelijks bestuur en hoofdbestuur.

In 1980 werden vergaderingen van het hoofdbestuur gehouden op:

28 januari	
21 februari	(buitengewone vergadering)
25 februari	
17 maart	(buitengewone vergadering - zie paragraaf 7)
24 maart	
14 april	(buitengewone vergadering)
19 april	
25 april	(buitengewone vergadering)
12 mei	
30 mei	(buitengewone vergadering)
16 juni	
23 juni	(buitengewone vergadering)
18 augustus	
29 augustus	(buitengewone vergadering)
15 september	
20 september	(buitengewone vergadering - zie paragraaf 7)
24 september	
13 oktober	
10 november	
18 november	
8 december	

in totaal 21 maal.

Onderwerpen van bespreking waren o.a. in willekeurige volgorde:

- de politieke toestand
- vaststelling procedure behandeling Beginselverklaring en Liberaal Manifest
- de nota "Beleid '80"
- een nota over het functioneren van het algemeen secretariaat
- de opzet van de verkiezingscampagne '81
- de benoeming van een campagneleider
- het opstellen van adviezen t.b.v. kandidaatstelling leden Eerste Kamer '80 en van leden Tweede Kamer '81 (zowel technisch advies als ontwerp-kandidatenlijst)
- het vaststellen van de begrotingen 1980 en 1981
- benoeming van een hoofdredacteur voor Vrijheid en Democratie
- een notitie over de behandeling van rapporten van de Teldersstichting door de partijraad
- de opzet van een ledenwerfcampagne
- vaststelling van het ontwerp-verkiezingsprogramma "SAMEN AAN 'T WERK"
- vaststelling van beleid en begroting t.b.v. de vorming en scholing (Stichting V.V.D.)
- rapporten van verschillende partijcommissies (o.a. van de werkgroep Euthanasie)
- voorbereiding van de verschillende algemene vergaderingen, die in 1980 zijn gehouden, en van de bijeenkomsten van de partijraad
- kandidaatstellingen leden dagelijks bestuur
- vaststelling taak en functie van de in 1981 door de 34ste jaarlijkse algemene vergadering te benoemen secretaris voor de buitenlandse betrekkingen.

Het dagelijks bestuur kwam in het verslagjaar 19 maal bijeen, en wel op 14 januari, 21 januari, 4 februari, 12 februari, 10 maart, 31 maart, 14 april, 28 april, 19 mei, 9 juni, 24 juni, 30 juni, 11 augustus, 1 september, 6 oktober, 3 november, 21 november, 1 december en 15 december.

De onderwerpen die in deze vergaderingen werden besproken zijn terug te vinden in de eerder vermelde lijst van onderwerpen bij het hoofdbestuur. Voorts werden die onderwerpen besproken die bij delegatie van bevoegdheid aan het dagelijks bestuur zijn voorbehouden.

In zijn vergadering van 14 april ontving het dagelijks bestuur de heer mr.H.P.Talsma als gedelegeerde namens de commissie Herziening Beginselprogramma, ter bespreking van de gang van zaken rond de moties en amendementen op de Beginselverklaring en het Liberaal Manifest.

Voorts ontving het dagelijks bestuur in zijn vergadering van 3 november een delegatie van de afdeling Apeldoorn met betrekking tot de positie van de L.R.T.O.

Op 10 maart en 3 september sprak een delegatie uit het dagelijks bestuur met het dagelijks bestuur van de "Organisatie Vrouwen in de VVD" over de mogelijkheid van huisvesting van medewerkers van deze organisatie in het Thorbeckehuis.

Op 6 oktober sprak het dagelijks bestuur met vertegenwoordigers van de homo-werkgroep over de status van deze groep binnen de partij.

Op 13 oktober had een delegatie uit het dagelijks bestuur een gesprek van het bestuur van de kamercentrale Limburg over de partijorganisatie in deze kamercentrale.

In 1980 hadden met betrekking tot de door de centralevergaderingen van de kamercentrales te benoemen leden de volgende wijzigingen in de samenstelling van het hoofdbestuur plaats:

voor de kamercentrale Gelderland (rijkskieskring Nijmegen) door het overlijden van drs.J.Rietsema op 4 augustus de benoeming tot waarnemend lid per 24 september de heer F.Cornelissen;

voor de kamercentrale Haarlem door het tussentijds aftreden van de heer H.Maaten de benoeming tot waarnemend lid per 13 oktober de heer J.F.Meijeraan, waarna met ingang van 8 december mr.R.R.Hazewinkel als lid zijn intrede deed in het hoofdbestuur;

voor de kamercentrale Utrecht volgde met ingang van 9 juni mr.R.Luchtenveld de heer H.M.G.Lauwers op, die tussentijds aftrad;

voor de kamercentrale Groningen werd de heer J.Kamminga, in verband met zijn benoeming tot ondervoorzitter, opgevolgd door de heer L.H.Ruben.

In de samenstelling van het dagelijks bestuur kwam tijdens de 33ste jaarlijkse algemene vergadering op 25 en 26 april geen wijziging, aangezien de voorzitter, mr.F.Korthals Altes, en de secretaris voor de organisatie, de heer J.den Ouden, werden herbenoemd. Wel ontstond in september een vacature door het tussentijds aftreden van de heer J.P.van der Meulen als secretaris voor de voorlichting. Voor verklaringen rond diens aftreden wordt verwezen naar Vrijheid en Democratie nr. 1236 van 23 september, blz. 7.

Het hoofdbestuur was op 31 december als volgt samengesteld:

A. dagelijks bestuur:

voorzitter: mr.F.Korthals Altes te Rotterdam;

ondervoorzitter: J.Kamminga te Groningen;

penningmeester: H.J.de Koster te Wassenaar;

secretarissen: P.M.Blauw te Nieuwe Pekela;

J.Combée te Weert;

J.den Ouden te Anna Paulowna;

ir.T.Thalhammer te Waalre;

de voorzitter van de Eerste-Kamerfractie: dr.G.Zoutendijk (met
adviserende stem);

de voorzitter van de Tweede-Kamerfractie: mr.J.G.Rietkerk (met
adviserende stem);

B. vertegenwoordigers van de kamercentrales:

's-Hertogenbosch: dr.ir.A.P.Kole te Nuenen;

Tilburg: jhr.mr.J.J.van der Goes van Naters te Ulvenhout;

Gelderland (rkk. Arnhem): dr.L.Smeets te Wageningen;

Gelderland (rkk. Nijmegen): waarnemend F.Cornelissen te Brakel;

Rotterdam: mr.J.de Monchy te Rhoon;

's-Gravenhage: mevr.drs.I.Günther te 's-Gravenhage;

Leiden: drs.P.F.Regnault te Wassenaar;

Dordrecht: mevr.L.A.van Scherpenberg te Rijswijk;

Amsterdam: dr.J.Stork te Amsterdam;

Den Helder: G.C.A.Mulder te Hoorn;

Haarlem: mr.R.R.Hazewinkel te Bussum;

Zeeland: R.T.Henkemans te Wemeldinge;

Utrecht: mr.R.Luchtenveld te Amersfoort;

Friesland: P.G.Mulder te Leeuwarden;

Overijssel: G.Sparreboom te Luttelgeest;

Groningen: L.H.Ruben te Oude Pekela;

Drenthe: G.Ziengs te Meppel;

Limburg: P.M.H.Crombag te Bunde;

C. een vertegenwoordigster van de "Organisatie Vrouwen in de VVD":

mevr.A.C.van Wijngaarden-Terlouw te Bergambacht;

D. de voorzitter van de Vereniging van Staten- en Raadsleden:

M. de Bruijne te Amersfoort (met adviserende stem).

Op deze plaats mag ten slotte niet onvermeld blijven dat de voorzitter van de partij, mr.F.Korthals Altes, wegens ziekte zijn functie gedurende de maanden april, mei en juni niet kon vervullen. De ondervoorzitter, de heer J.Kamminga, verving hem op voortreffelijke wijze, waardoor het mogelijk was dat zowel dagelijks bestuur als hoofdbestuur toch optimaal bleven functioneren. In augustus kon de voorzitter zijn werkzaamheden gelukkig hervatten.

In augustus maakte de voorzitter zijn voornemen bekend in de jaarlijkse algemene vergadering van 1981 af te treden. Reeds enkele jaren geleden had hij na overleg met de beide fractievoorzitters en de heer Wiegel het besluit genomen na het verstrijken van de huidige parlementaire periode af te treden omdat dat moment vermoedelijk organisatorisch het meest praktisch was. Een opvolger kon dan van het begin van de nieuwe

parlementaire periode af de verantwoordelijkheid voor de partij dragen. Mede met het oog hierop werd in mei 1979 al het tijdstip voor de jaarlijkse algemene vergadering 1981 bepaald op het laatste weekeinde voor de verkiezingsdag, op vrijdag 22 en zaterdag 23 mei 1981.

Aan het eind van het jaar (zie paragraaf 1) leed het hoofdbestuur een buitengewoon zwaar verlies door het overlijden van zijn oudvoorzitter Haya van Someren, tot het moment van haar overlijden voorzitter van de Eerste-Kamerfractie en daarmee tevens adviserend lid van het hoofdbestuur. Dr.G.Zoutendijk werd tot haar opvolger benoemd en werd daardoor tevens in haar plaats adviserend lid van het hoofdbestuur.

9. Algemeen secretariaat.

Het personeelsbestand onderging in 1980 in aantal geen wijziging. Bleef dus 21 personen. Wel hadden enkele mutaties plaats doordat medewerkers een andere werkkring aanvaardden. Gelukkig kon in de openvallende plaatsen worden voorzien.

Bij een ledenbestand van 85.881 was de medewerkersgraad per 1000 leden te stellen op 24,45%, nog steeds beduidend lager in vergelijking tot PvdA en CDA.

Zoals in paragraaf 8 reeds werd vermeld, hebben dagelijks bestuur en hoofdbestuur zich op basis van nota's, opgesteld door onderzitter en algemeen secretaris, beraden op het functioneren en de positie van het algemeen secretariaat binnen de partijorganisatie. Veel van wat daarbij werd geconstateerd werd vastgelegd in de nota "Beleid '80", in het bijzonder hoofdstuk 2 (zie Vrijheid en Democratie - bijlage - nr. 1228 van 1 april). Door omstandigheden was het niet mogelijk de ontwikkelingen, zoals deze in de genoemde nota's werden voorgesteld, reeds in 1980 in gang te zetten.

Hoofdproblemen waren o.a. de huisvesting van het algemeen secretariaat en uitbreiding van de mogelijkheden van automatisering van de ledenadministratie en de boekhouding.

De ledenadministratie van de partij is een van de pijlers waarop de partij-organisatie rust. Om enig inzicht te krijgen in de handelingen die door dat deel van het medewerkersbestand worden verricht, is het volgende van belang.

De ledenadministratie van de partij is n.l. gedeeltelijk geautomatiseerd en vindt, wat dat geautomatiseerde gedeelte betreft, plaats bij een computerservicebureau te Rotterdam; het niet-geautomatiseerde deel vindt plaats op het algemeen secretariaat.

De afdeling Ledenadministratie bestaat uit 3 vaste medewerkster en 1 part-time medewerkster (3 dagen per week).

De ledenadministratie omvat het adressenbestand van de VVD-leden, het adressenbestand van het partij-orgaan Vrijheid en Democratie, de contributie-inning van de partij, alsmede het bijhouden van het secretarissenbestand.

Eveneens zijn in het bestand opgenomen de abonnees op de Info-map en de leden van de Liberale Studenten Vereniging Nederland.

Ten behoeve van de administratie in afdelingen en centrales werden in het verslagjaar onderstaande lijsten door het computerservicebureau vervaardigd en door de medewerksters van de afdeling ledenadministratie met de hand ingepakt en verzonden:

- a. 4 ledenlijsten t.b.v. 600 afdelingen en 17 kamercentrales;
- b. 20 mutatie/wijzigingslijsten t.b.v. 600 afdelingen;
- c. 4 afwijkend betalingslijsten t.b.v. 600 afdelingen;
- d. 2 afdrachtlijsten t.b.v. 600 afdelingen, 95 ondercentrales en 17 kamercentrales;
- e. 9 achterstandlijsten, waarvan 4 met acceptgirokaarten t.b.v. 600 afdelingen;
- f. 1 achterstandlijst t.b.v. 17 kamercentrales.

Op verzoek werden de navolgende extra's vervaardigd:

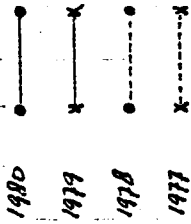
- 11 x voor + 250 afdelingen het adressenbestand uitgedraaid op zelfklevende etiketten (totaal + 375.000 etiketten);

- 5 x voor 17 kamercentrales het secretarissenbestand uitgedraaid op zelfklevende etiketten;
- voor de kamercentrales Friesland en Groningen acceptgirokaarten vervaardigd ten behoeve van financiële acties;

Op verzoek van het hoofdbestuur werden vervaardigd:

- 2 tellijsten, gesorteerd per afdeling, kamercentrale en soortlid ten behoeve van het aantal uit te brengen stemmen op de algemene vergaderingen;
- zelfklevende etiketten + teloverzicht van de afgevoerde leden in het vierde kwartaal 1979 ten behoeve van een enquête.

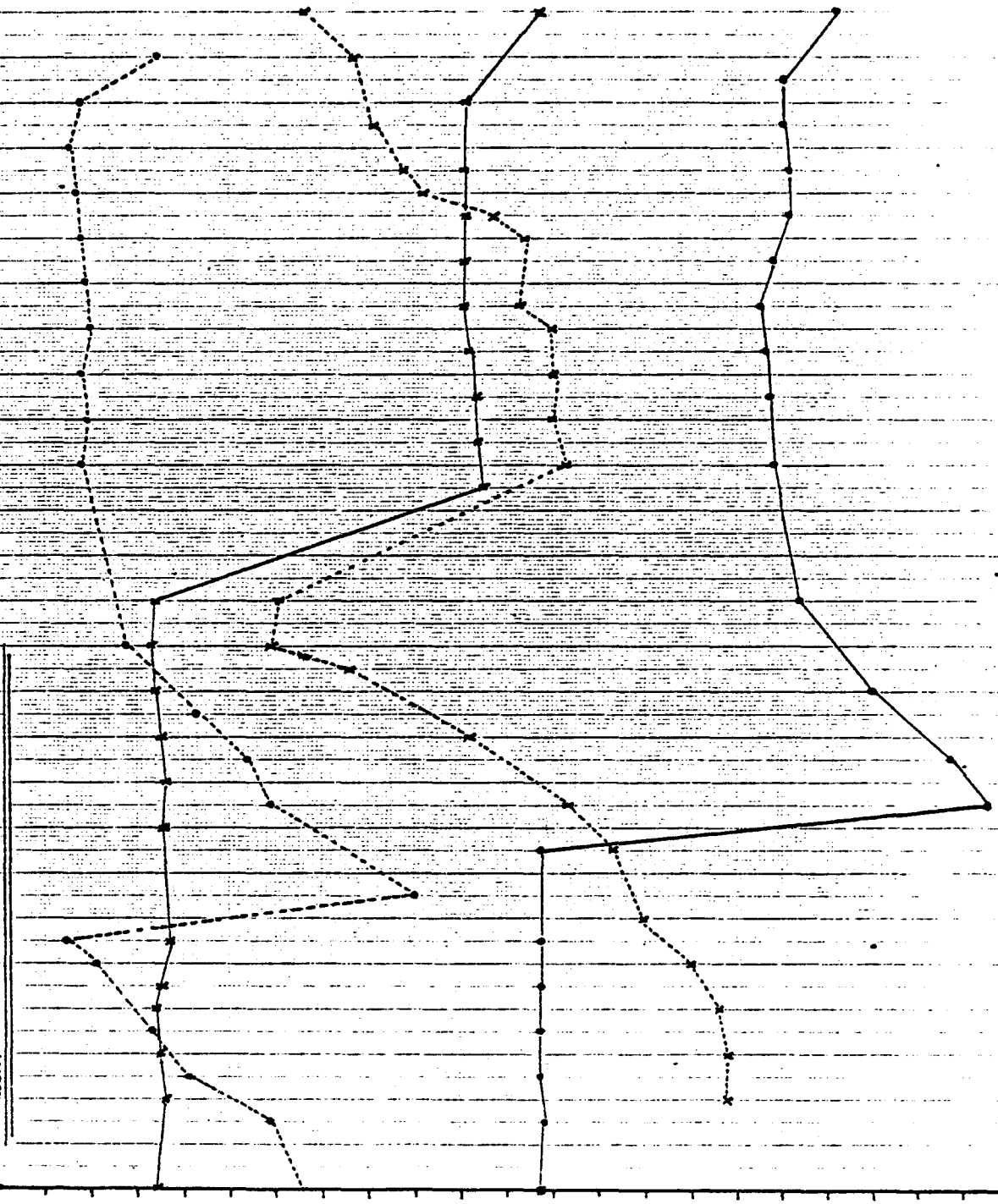
In een overzicht en een grafiek worden het ledenverloop en de verrichte mutatie/wijzigingswerkzaamheden weergegeven, alsmede enig cijfermateriaal.

Overzicht Leiden VVD 1977 t/m 1980

X 1000
Leiden

103
101
100
99
98
97
96
95
94
93
92
91
90
89
88
87
86
85
84
83
82

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52

keernummer

Enige conclusies uit de grafiek "Overzicht leden VVD 1977 t/m 1980" kunnen worden getrokken.

- 1o. De ledenwinst in 1977 en 1978 en enige terugval in de jaren 1979 en 1980.
- 2o. Jaarlijks in december worden de lidmaatschappen opgezegd (de acceptgirokaarten voor het volgende contributiejaar worden begin december verzonden).
- 3o. De scherpe dalingen geven aan wanneer de "wanbetalers" uit het ledenbestand worden verwijderd en de verzending van het partij-orgaan wordt gestopt.
Op dit moment worden aan de afdelingen acceptgirokaarten gezonden met het verzoek de contributie-inning over te nemen.
- 4o. In 1979 vond deze verwijdering plaats omstreeks de 27ste week van het jaar; het ledenbestand nam daarna niet noemenswaardig toe.
In 1980 werden de wanbetalers afgevoerd omstreeks de 16de week; het ledenbestand nam daarna weer toe tot omstreeks de 32ste week, waarna weer een stabilisatie optrad.

OVERZICHT LEDENBESTAND VOLGENS COMPUTERUITDRAAI IN 1980

Weeknummers computer- uitdraai	Aantal weken	Beginstand computer	Bij: nieuwe leden	Bij: herinvoer wanbetalers	Af: wanbetalers	Af: afvoeringen	Eind stand computer	Bij: subleden infomap	Totaal aantal records	Af: hoofd en sub- leden infomap	Af: leden L.S.V.N.	Af: abonne- menten V en D	Totaal aantal V.V.D. leden
							93.496	1.105	94.601	1.274	403	610	92.314
1 t/m 3	3	93.496	328	90	--	414	93.500	1.011	94.511	1.274	403	610	92.224
4 t/m 5	2	93.500	208	122	-	260	93.570	1.028	94.598	1.274	403	610	92.311
6 t/m 7	2	93.570	215	66	-	236	93.615	1.018	94.633	1.274	403	610	92.346
8 t/m 9	2	93.615	214	59	-	248	93.640	1.029	94.669	1.274	403	610	92.382
10 t/m 11	2	93.640	429	24	-	469	93.624	1.031	94.655	1.339	407	575	92.334
12 t/m 15	4	93.624	402	27	-	456	93.597	1.043	94.640	1.339	407	575	92.319
16 t/m 17	2	93.597	156	17	9.861	124	83.785	1.050	84.835	1.339	407	575	82.514
18 t/m 19	2	83.785	237	715	-	119	84.618	1.062	85.680	1.339	407	575	83.359
20 t/m 22	3	84.618	749	1.146	-	203	86.310	1.071	87.381	1.339	407	575	85.060
23 t/m 26	4	86.310	682	1.359	-	330	88.021	1.037	89.058	1.359	401	655	86.643
27 t/m 32	6	88.021	262	549	-	203	88.629	1.018	89.647	1.359	401	655	87.232
33 t/m 35	3	88.629	162	206	-	246	88.751	1.017	89.768	1.359	401	655	87.353
36 t/m 37	2	88.751	160	129	-	176	88.864	1.013	89.877	1.359	401	655	87.462
38 t/m 39	2	88.864	297	-	19	305	88.837	1.013	89.850	1.342	406	582	87.520
40 t/m 41	2	88.837	168	-	49	366	88.590	978	89.568	1.342	406	582	87.238
42 t/m 43	2	88.590	159	-	147	355	88.247	974	89.221	1.342	406	582	86.891
44 t/m 45	2	88.247	163	167	-	301	88.276	971	89.247	1.342	406	582	86.917
46 t/m 47	2	88.276	207	167	-	253	88.397	933	89.330	1.342	406	582	87.000
48 t/m 49	2	88.397	254	157	-	352	88.456	941	89.397	1.342	406	582	87.067
50 t/m 52	3	88.456	475	207	-	1.882	87.256	938	88.194	1.246	403	664	85.881
	<u>52</u>		<u>5.927</u>	<u>5.207</u>	<u>10.076</u>	<u>7.298</u>							

Totaal verwerkte wijzigingen	In % van het aantal		In % van het aantal		In % van het aantal		In % van het aantal	
	1980	records	1979	records	1978	records	1977	records
1. opvoeren van leden (nieuwe leden)	5.927	6,27	5.418	5,36	14.145	14,43	20.822	23,58
2. opnieuw invoeren van afgevoerde leden	974	1,03	1.054	1,04	1.857	1,90	1.219	1,38
3. afvoeren van leden	7.298	7,71	8.605	8,51	7.086	7,23	5.865	6,64
4. verhuizingen en wijzigingen	15.402	16,28	17.641	17,45	20.986	21,42	25.279	28,62
5. bijzondere betalingen (beschadigde acceptgirokaarten, betalingen anders dan met acceptgirokaarten)	7.577	8,01	9.716	9,61	6.652	6,79	8.162	9,24
TOTAAL	37.178	39,30	42.434	41,97	50.726	51,77	61.347	69,46
Aantal records (regels) in de computer <u>per 1 januari</u>	94.601		101.088		97.992		88.314	

In dit verslagjaar verscheen ook weer een aflevering van het Jaarboek.

Het opnemen van de nieuwe reglementen op de kandidaatstelling voor leden van Eerste Kamer, Tweede Kamer, provinciale staten en gemeenteraden vormde de belangrijkste wijziging in c.q. aanvulling op de inhoud.

De werkzaamheden van het algemeen secretariaat werden ook in 1980 (waarin overigens geen landelijke verkiezingen plaatsvonden) weer aanzienlijk uitgebreid.

Dit vond o.a. zijn weerspiegeling in de aantallen fotocopies die moesten worden gemaakt. Was dit aantal in 1979 reeds tot een record gestegen, n.l. 105.905 per maand, in 1980 werd een nieuw record gevestigd met 152.066 gemiddeld per maand. Daarbij moet worden aangetekend dat 1/3 van het totaal werd aangemaakt ten behoeve van de verwerking van moties c.q. amendementen bij de behandeling van de Beginselverklaring en het Liberaal Manifest. De medewerkers die met deze werkzaamheden waren belast, hebben een uitzonderlijke prestatie verricht, waarbij vele avonden moest worden overgewerkt om de partij van alle gegevens te kunnen voorzien.

Voorts werden 6835 poststukken (excl. mutatieformulieren, folders en overig drukwerk) ingeschreven, terwijl 3202 brieven (excl. aantallen convocaten e.d.) werden verstuurd. Veel brieven werden voorts doorgezonden naar de Tweede-Kamerfractie, aangezien de inhoud daarvan een zodanig politiek karakter had, dat deze correspondentie uitsluitend door die fractie kon worden beantwoord. Het algemeen secretariaat ondervond ook in 1980 daarbij veel steun van drs. J.C.H. Schönau, die als coördinator bij deze postbehandeling van de zijde van de fractie optrad.

Hoewel ook in 1980 de politieke situatie voor de VVD niet rooskleurig was, was het toch mogelijk een goedgeslaagde financiële actie te voeren.

Door 35.487 leden werd te zamen een bedrag van f.479.475.95 opgebracht, per lid gemiddeld f.13.51. Het totaalbedrag was ondanks de sombere economische toestand f.54.726.15 hoger dan de eindstand van deze actie in 1979.

10. Partijraad.

In 1980 werd een tweetal vergaderingen van de partijraad georganiseerd.

De partijraad van 19 januari te Utrecht was allereerst gewijd aan de beraadslagingen over de ontwerpen voor de resoluties over de mensenrechten en het Europese kiesstelsel, zoals die behandeld zouden worden op het congres van de ELD in februari te Parijs.

De voorzitter maakte van deze openbare bijeenkomst gebruik om namens het hoofdbestuur de kort te voren gepubliceerde ontwerpen inzake de Beginselverklaring en het Liberaal Manifest in zijn inleiding te betrekken. Reeds toen voorzag hij dat een enorm intensieve discussie over beide ontwerpen in de partij zou gaan ontstaan. Hij sprak echter zijn vertrouwen uit in de afloop van deze discussie want, zo zei hij "de VVD moet het initiatief nemen van de bundeling van alle liberalen. Dat is het beroep dat in het ontwerp-manifest op ons allen wordt gedaan en zo verstaat het hoofdbestuur dit beroep ook."

(Voor een uitgebreid verslag van deze vergadering wordt verwezen naar Vrijheid en Democratie nr. 1224 van 29 januari, blzz. 10 en 11.)

Op 20 september werd te Amersfoort de gebruikelijke vergadering gehouden ter bespreking van de politieke toestand naar aanleiding van Troonrede en Miljoenennota.

In zijn inleiding ging de voorzitter van de Tweede-Kamerfractie, mr. J.G. Rietkerk, in op de uitzonderlijk zware problemen waarvoor het kabinet zich gesteld wist in verband met de uiterst sombere economische toestand waarin Nederland zich bevond, een toestand die ook nog verder zou blijven bestaan.

Hij constateerde:

10. de groei van de werkloosheid tot 280.000;
20. dat de rendementspositie van het bedrijfsleven nog verder zal verslechteren;
30. dat het kabinet-Den Uyl de collectieve uitgaven tot 100% heeft laten stijgen, waardoor het kabinet-Van Agt-Wiegel voor de loodzware opgave stond om deze uitgaven sterk te gaan terugdringen;
40. dat de internationale conjunctuur door o.a. de olieprijsstijgingen de groeiverwachting totaal teniet heeft gedaan;
50. dat de zozeer verguisde loonmaatregel de concurrentiepositie van Nederland ten opzichte van het buitenland in 1980 heeft verbeterd;
60. dat de inflatie, zeker in verhouding tot andere landen, redelijk in de hand werd gehouden.

Voorts moest hij helaas vaststellen dat:

10. het financieringstekort tot wellicht boven de 6% geen aanvaardbaar alternatief was;
20. de stijging van de collectieve uitgaven nog steeds niet zodanig verminderd was dat er geen extra lastenverzwaring nodig zou zijn;
30. de overdrachtsuitgaven op onaanvaardbare wijze bleven stijgen;
40. de stijging van de loonsom tot 8% in 1981 onaanvaardbaar was.

Hij sprak voorts de hoop uit dat het kabinet de ruimte zou krijgen voor het voeren van een beleid dat zal leiden tot een nieuw perspectief voor werkgelegenheid en economie.

Ten slotte zei hij: "Wij zullen D'66 graag in de verkiezingsstrijd ontmoeten, want dan zal het echt kleur moeten bekennen en niet van twee walletjes kunnen blijven eten. Wij gaan die strijd straks vol vertrouwen in, met ervaren en soms ook gelouterde bewindslieden en Kamerleden, met een goed liberaal programma, met een duidelijke koers, en met de overtuiging dat al diegenen die even verder denken, zullen moeten erkennen dat die koers voor ons land de beste is en blijft. Aan ons allen dat over te brengen."

Beide bijeenkomsten werden druk bezocht, zowel door partijraadsleden als door overige belangstellende leden.

11. 33ste jaarlijkse algemene vergadering (54ste algemene vergadering).

Op vrijdag 25 en zaterdag 26 april werd te Groningen de jaarlijkse algemene vergadering gehouden.

Van de 603 afdelingen waren er 276 op deze vergadering vertegenwoordigd, een percentage van 45,77 (bij de 32ste jaarlijkse algemene vergadering was dit percentage 57,57).

Deze jaarlijkse algemene vergadering was in meer dan één opzicht bijzonder.

Bijzonder omdat de voorzitter, mr. F. Korthals Altes, door ziekte verhinderd was de vergadering te leiden.

Bijzonder ook omdat mevrouw H. V. van Someren-Downer, naar achteraf zou blijken, voor de laatste maal een jaarlijkse algemene vergadering toesprak. Een toespraak die zowel bevestiging als getuigenis was van haar principiële keuze in het leven op basis van de liberale beginselen.

Bijzonder ook omdat het een vergadering was waarin opnieuw, zoals zo vele malen reeds in de geschiedenis van de partij, werd aangetoond hoe de liberalen met groot enthousiasme, vol zelfvertrouwen en met dadendrang de toekomst tegemoet treden, alle sombere momenten ten spijt. Het was de waarnemend voorzitter, de heer J. Kamminga, die dit op geheel eigen wijze met de volgende woorden in zijn toespraak op vrijdagavond verwoordde: "Het gaat bĕst met de VVD." Ook alle sombere enquĕtes ten spijt!

Hoewel voor een uitgebreid verslag van de vrijdagavondbijeenkomst wordt verwezen naar Vrijheid en Democratie nr. 1230 van 6 mei, is het goed hier nog enkele voor die avond kenmerkende uitspraken aan te halen.

De waarnemend voorzitter hield de algemene vergadering voor dat hij van het kabinet karakter, doorzettingsvermogen en overtuigingskracht vroeg. Besluiteloosheid, stelde hij, heeft machteloosheid tot gevolg en daarmee is "ons land" niet gediend. Net zo min als met het zwakke optreden van de oppositie. Het alternatieve plan op financieel-economisch gebied van de PvdA noemde hij een slap aftreksel van de wensen van de vakbonden. De oppositie is mat en voert een incidentenpolitiek. "En", zei hij, "het wordt bijna tijd om te vragen: hallo mijnheer Den Uyl, bent u daar nog?"

De waarnemend voorzitter stond in zijn toespraak ook stil bij het toen over vijf dagen afstand doen van de troon door Koningin Juliana en de inhuldiging van Prinses Beatrix als staatshoofd. Hij las daarna de teksten van twee telegrammen voor:

Hare Majesteit de Koningin, Paleis Soestdijk.

In haar laatste jaarlijkse algemene vergadering voor uw troonsafstand te Groningen op 25 en 26 april bijeen, is het de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie een behoefte Uwe Majesteit dank te zeggen voor al hetgeen door u in uw lange en vruchtbare regeringsperiode voor ons land is gedaan en voor de warme menselijkheid waarmee u een ieder onder alle omstandigheden

bent tegemoet getreden. De VVD zal u altijd in genegenheid en dankbaarheid gedenken.

J.Kamminga, waarnemend voorzitter.
W.J.A.van den Berg, algemeen secretaris.

Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Beatrix, Kasteel Drakensteyn,
Lage Vuursche.

De Volkspartij voor Vrijheid en Democratie, op 25 en 26 april in jaarlijkse algemene vergadering te Groningen bijeen, betuigt u en uw gezin haar gevoelens van aanhankelijkheid en trouw, en spreekt de hoop uit dat ons land ook onder uw regering vrede en voorspoed ten deel zullen vallen.

J.Kamminga, waarnemend voorzitter.
W.J.A.van den Berg, algemeen secretaris.

Vervolgens ging mr.J.G.Rietkerk, voorzitter van de Tweede-Kamerfractie, in op een groot aantal zaken. O.a. verdedigde hij met verve het aanblijven van de VVD-bewindslieden toen de minister van Financiën, mr.F.H.J.J.Andriessen, het nodig oordeelde af te treden. Het kabinet had immers ernst gemaakt met de aanpak van de sociaal-economische problemen in de richting van een economisch evenwichtsherstel. "Met een tien miljard aan Bestek-beperkingen, een drie miljard extra overbrugging, een strakke loonmaatregel en een besluit nadere maatregelen te treffen als het begrotingstekort boven de zes procent zou uitkomen, heeft het naar het oordeel van de fractie voor dit moment al het redelijke gedaan wat gevraagd mag worden en door ons ook gevraagd is."

Aan het eind zei de voorzitter van de Tweede-Kamerfractie:
"Er is de laatste dagen nogal wat te doen geweest over komende lijsttrekkerschappen. Ik heb daaraan mijn bijdrage geleverd door mij daarvoor niet beschikbaar te stellen. Ik hoop niet dat dit nu gaat worden uitgelegd als een enorme opoffering van mijn kant. Ik heb in de politiek vaker iets afgewezen, hoe vreemd sommigen dat van politici ook vinden. Ik ambieer die functie niet en ben ervan overtuigd dat ik de partij daarmee niet in verlegenheid breng."

Vervolgens sprak de voorzitter, mr.F.Korthals Altes, vanaf zijn ziekbed via de telefoon de vergadering toe. Hij zei o.m.:

"Een ander probleem van de jaren tachtig, waarvoor geen pasklare oplossing is, dat is de multiculturele samenleving die grote spanning oproept en voorlopig zal blijven oproepen. Het zal daarbij om wederzijdse aanpassingen gaan. Aanpassen dat is veranderen en veranderen valt velen moeilijk. Vooruitstrevendheid en hervormingszin juichen velen toe en die zijn ook nodig. Maar zelf hervorming in het eigen leefpatroon ook te aanvaarden, dat is voor velen een tweede. En ook hier in dit opzicht zal een versterkt beroep op eigen verantwoordelijkheid worden gedaan bij het vinden van nieuwe samenlevingspatronen, waarin de verscheidene culturen elkaar moeten leren verdragen."

Aan het eind van die avond sprak de voorzitter van de Eerste-Kamerfractie, mevrouw H.V.van Someren-Downer. Zij viel in voor de heer M.Bangemann, voorzitter van de Liberaal-Democratische fractie in het Europese Parlement, die had laten weten helaas door persoonlijke omstandigheden verhinderd te zijn.

Uit haar bijzondere redevoering volgen hier enkele citaten.

Allereerst ging zij in op het haars inziens vastlopen van de verzorgingsstaat en op de toeneming van grote spanningen zowel in de internationale verhoudingen als in het maatschappelijk verkeer in de westerse samenleving en daarmee in Nederland, met daarbij "een irrationele reactie van velen daarop en teruglopende moed bij politici tegen modieuze irrationele kreten op te komen." "Men kijkt liever over de schouder om te zien of men wel maatschappelijk aanvaardbaar is. Liever geriefelijk de eigen toekomst veiligstellen dan te vechten voor datgene wat men goed acht. Vechten is uit, lijkt het wel eens. Make love is in. Er is immers Goddank al heel lang geen oorlog meer in het westen geweest. Zijn we misschien verleerd voor onze vrijheid te vechten? Verleerd om desnoods door een muur te lopen omdat we menen dat die muur onze vrijheid beperkt? Maar", zo hield zij tegen het slot haar gehoor voor, "Marsman schreef in een van zijn beroemde gedichten: ik erken maar één echt leven. En dat was voor hem een leven in vrijheid. Hij was zo consequent dat, toen de vijand binnenviel, hij het zeegat koos en daar de dood vond."

Over het liberalisme sprekend, eindigde zij haar toespraak aldus:

".....dit wordt de opdracht. Uit onze liberale verdraagzaamheid, van onze morele moed, met de juiste oplossing te komen. Onze bereidheid met alle anderen te praten, die ook onze democratie willen versterken, in stand houden. Met al die mensen zijn wij bereid te overleggen. Dat is de kracht van het liberalisme. Liberalisme is in staat ons zelf te bevrijden. Dat elkaar etiketeren, dat elkaar verketteren, daar kunnen we ons zelf immers van bevrijden. Wat is er nou eenvoudiger dan om bij jezelf te beginnen, met je eigen partij. Liberalisme is veel meer dan een partijbelang van de VVD. Liberalisme is iets om voor te vechten zo lang je leeft."

Die avond werden welkom geheten de heren Fleers en Van Traa, aanwezig resp. namens het CDA en de PvdA, de voorzitter van de JOVD, de heer R.de Haze Winkelman, de commissaris der Koningin in de provincie Groningen, tevens erelid, mr.E.H.Toxopeus, en leden van het kabinet, te weten de ministers H.Wiegel, drs.G.M.V.van Aardenne, dr.C.A.van der Klaauw, dr.L.Ginjaar en dr.A.Pais, en de staatssecretarissen mevrouw mr.E.Veder-Smit, mr.H.E.Koning en G.C.Wallis de Vries.

De voorzitter, mr.F.Korthals Altes, en de secretaris voor de organisatie, J.den Ouden, werden herbenoemd (zie paragraaf 8).

Afscheid werd genomen van de leden van het hoofdbestuur de heer H.M.Post (kamercentrale Den Helder), mevrouw H.H.Olthof-Kuiper (kamercentrale Utrecht), drs.W.K.Hoekzema (kamercentrale Drenthe) en mevrouw H.J.Sengers-van Gijn (Vereniging van Staten- en Raadsleden).

Begroet werden de nieuwe leden van het hoofdbestuur: de heren G.C.A.Mulder (kamercentrale Den Helder), H.M.G.Lauwers (kamercentrale Utrecht), G.Ziengs (kamercentrale Drenthe) en M.de Bruijne (Vereniging van Staten- en Raadsleden).

Op vrijdagmiddag begon het huishoudelijk gedeelte van de vergadering.

Goedgekeurd werd het jaarverslag over 1979 (32ste jaarverslag) - ingevolge art. 18.3 van de statuten -, waarbij de vergadering grote waardering uitsprak voor de wijze van indeling en de wijze van verslaggeving.

Vervolgens werd het voorstel van het hoofdbestuur aanvaard tot inpassing van de afdelingen in het buitenland in de procedures met betrekking tot de kandidaatstelling leden Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Daarna werden de voorstellen van afdelingen en centrales behandeld. Voor een uitvoerige opsomming van de bij dit agendapunt 3 genomen besluiten wordt verwezen naar Vrijheid en Democratie nr. 1230 van 6 mei, blzz. 18 en 19. Van deze besluiten was het besluit om in de 34ste jaarlijkse algemene vergadering het dagelijks bestuur uit te breiden met een secretaris voor de buitenlandse betrekkingen voor de partij-organisatie bijzonder belangrijk.

Bij de bespreking van het beleid van het hoofdbestuur was het van betekenis dat - evenals in 1979 - het hoofdbestuur ook nu weer een beleidsnota uitbracht onder de titel "Beleid 80" (voor de inhoud van deze nota wordt verwezen naar Vrijheid en Democratie nr. 1228 van 1 april - bijlage).

In het eerste hoofdstuk werd ingegaan op de politieke meningsvorming; dit tegen de achtergrond van de in gang gezette discussie over Beginselverklaring en Liberaal Manifest.

In hoofdstuk 2 werd gesproken over de plaats van het algemeen secretariaat in de partij en over de interne public relations. Beide onderwerpen tegen enerzijds de achtergrond van een interne nota met betrekking tot de plaats en de werkwijze van het algemeen secretariaat (uitgebracht door de algemeen secretaris in december 1979), anderzijds de achtergrond van een in de partij in gang gezette discussie over public relations in het algemeen, naar aanleiding van een nota, uitgebracht door de kamercentrale Dordrecht.

In hoofdstuk 3 werd ingegaan op de organisatorische problematiek, verbonden aan de veelheid van informatiestromen binnen de partij. Achtergrond was de door de ondervoorzitter J. Kamminga opgestelde analyse met betrekking tot de stroom van incidentele publikaties en vooral van de stroom van periodieken die in de partij een belangrijke rol spelen.

In hoofdstuk 4 werden nogmaals de public relations behandeld, maar nu vooral met betrekking tot de publiciteit van de VVD naar buiten inzake voorlichting en reclame. Hier vormde het rapport van de kamercentrale Dordrecht het uitgangspunt, hoewel na adviezen van de LPC een andere lijn ten aanzien van het oplossen van de problemen werd uitgestippeld.

De discussies over de nota werden niet afgerond, hoewel de algemene vergadering met een aantal zaken instemde, zodat het hoofd-

bestuur het groene licht kreeg om een aanvang te maken met de uitvoering van enkele plannen. Het gold daarbij vooral plannen, terug te vinden in de hoofdstukken 2 en 3.

Voor een verder overzicht en enkele conclusies wordt verwezen naar bijlage IIA.

Op zaterdagmorgen werden goedgekeurd de rekening en verantwoording en het jaarverslag van de penningmeester (ingevolge art. 18.3 van de statuten). Het beleid van de penningmeester werd goedgekeurd middels het verslag van de commissie ter voorlichting van de algemene vergadering over de rekening en verantwoording van de penningmeester over het jaar 1979.

Vervolgens benoemde de vergadering tot leden van de commissie ter voorlichting van de algemene vergadering over de rekening en verantwoording van de penningmeester over het jaar 1980 de heren E.L.van den Bergh te Bilthoven (herbenoeming), mr.J.G.A.baron Sirtema van Grovestins te Bloemendaal (benoeming) en L.H.Wurfbain te Laren N.H. (benoeming), terwijl tot plaatsvervangende leden werden benoemd de heren J.Kraaijeveld van Hemert te Dordrecht en ir.A.N.Neumann te Wassenaar.

Voorts aanvaardde de vergadering het voorstel van het hoofdbestuur tot een voorwaardelijke verhoging van de contributie met ingang van 1 januari 1981 voor de categorieën 92 en 93.

Overigens heeft het hoofdbestuur in 1980 van deze machtiging geen gebruik gemaakt.

Voor overige besluiten wordt wederom verwezen naar eerder vermeld overzicht.

De bespreking van het beleid van de redactie van Vrijheid en Democratie (art. 61.2 huishoudelijk reglement) was bijzonder kort omdat reeds bij hoofdstuk 3 van de nota "Beleid 80" uitvoerig op vorm en inhoud van het blad was ingegaan.

Van de mogelijkheid om vragen te stellen over het beleid van de Kamerfracties werd in hoge mate gebruik gemaakt.

Evenals dit bij het vorige jaarverslag het geval was, zijn een overzicht van de besproken onderwerpen en een korte conclusie van de antwoorden als bijlage IIB aan dit jaarverslag toegevoegd.

Belangrijk was voorts dat een drietal moties werd aangenomen: één van de afdelingen Groningen en Veendam over de werkloosheid in het Noorden (in het bijzonder Oost-Groningen); twee van de afdeling Amsterdam met betrekking tot de problematiek rond een eventuele erkenning door Nederland van de PLO en ten aanzien van het meedoen door Nederlandse sportlieden aan de Olympische Spelen te Moskou tegen de achtergrond van de inval van de USSR in Afghanistan.

Aan het begin van de zaterdagmiddag sprak ook nu weer de heer H.Wiegel, lid van de afdeling Amerongen, nu meer in het bijzonder als vice-minister-president in het kabinet-VanAgt-Wiegel. Hij besloot zijn toespraak met de volgende woorden:

"We gaan niet zo'n eenvoudige tijd tegemoet. We hebben tot nu toe door geweldige eensgezindheid in onze groepering ook in moeilijke tijden de problemen weten te overwinnen en juist is het zo, dat zou ik u ook nog mee willen geven dat, als je als politieke groepering op een gegeven ogenblik straks staat voor een verkiezingscampagne en iedereen zo'n beetje zegt en schrijft: nou, de VVD staat er niet zo best voor, is dat een betere start dan wanneer ze zeggen: die VVD gaat tientallen zetels winnen. Kortom, ik ben zeer tevreden."

12. De 55ste, 56ste en 57ste algemene vergadering (buitengewone algemene vergaderingen).

Bovenvermelde vergaderingen werden gehouden op resp. 30 en 31 mei te Nijmegen, 29 en 30 augustus te Rotterdam en 5 en 6 september te Enschede.

In procenten waren de afdelingen als volgt vertegenwoordigd: te Nijmegen 55,22, te Rotterdam 45,77 en te Enschede 44,61.

Deze buitengewone algemene vergaderingen stonden in het teken van de behandeling van de ontwerpen van Beginselverklaring en Liberaal Manifest. Voor de achtergrond van het hoe en waarom van deze ontwerpen wordt verwezen naar paragraaf 2. Ook de gevolgde procedure in behandeling wordt in die paragraaf toege-licht.

De beschrijvingsbrief voor de 55ste algemene vergadering werd in twee delen gepubliceerd in Vrijheid en Democratie gepubli-ceerd, en wel in nr. 1230 van 6 mei, bijlage I, wat betreft de ontwerp-Beginselverklaring, en in nr. 1231 van 20 mei, bijlage II, met betrekking tot het ontwerp-Liberaal Manifest.

Tijdens deze buitengewone algemene vergadering werd het een ieder duidelijk dat de geweldige stroom van amendementen en moties die ter behandeling waren voorgelegd (540 in getal) onmogelijk in één vergadering behandeld konden worden. Besloten werd eerst nog één algemene vergadering te houden; uiteindelijk waren nog twee vergaderingen nodig voordat de tekst van de nieuwe Beginselverklaring definitief werd goedgekeurd (tijdens de 56ste algemene vergadering), terwijl een aanvang werd gemaakt met de behandeling van amendementen en moties op het Liberaal Manifest, waarvan de partij uitsluitend de hoofdlijnen vaststelde (in de 57ste algemene vergadering), waarna de commissie tot Herziening van het Beginselprogramma de opdracht kreeg-zich opnieuw over de redactie van het Manifest te buigen, zodat het na herschrij-ving wellicht mogelijk zou zijn om in de herfst van 1981 opnieuw een buitengewone algemene vergadering bijeen te roepen.

De discussie met betrekking tot de ontwerp-Beginselverklaring was bijzonder fundamenteel. Voor een nabeschouwing van de 55ste algemene vergadering wordt verwezen naar het artikel van mr.J.G.Rietkerk, met als titel "VVD: de liberale partij" (Vrij-heid en Democratie nr. 1232 van 10 juni, blz. 3), en naar het congresverslag van de redactie in hetzelfde nummer, blzz. 5, 6 en 7.

Elk artikel van de Beginselverklaring werd besproken en leidde soms tot emotionele, maar ook vaak tot zeer constructieve discussies. Emotioneel was het vooral waar het ging om het al dan niet opnemen van een artikel over de constitutionele monarchie onder het Huis van Oranje. Uiteindelijk wonnen de voorstanders van het wél opnemen van een dergelijk artikel.

Zo was het mogelijk dat ten slotte de nieuwe Beginselverklaring op een veelheid van punten een wijziging onderging, waardoor de definitieve redactie sterk verschilde van de oorspronkelijke tekst. De nieuwe tekst werd gepubliceerd in Vrijheid en Democratie nr. 1235 van 9 september, blzz. 7 en 8, waarna de tekst ook nog in het Jaarboek '80-'81 kon worden opgenomen.

Naast het nieuwe artikel 10 was het vooral een nieuw artikel 12 over de internationale rechtsorde, dat de aandacht trok. In dit artikel tilde de VVD zichzelf uit boven het gebeuren in Nederland met de laatste volzin: "Ontwikkelingssamenwerking is gericht op het bevorderen van vrijheid, in de eerste plaats in materieel opzicht, heeft op langere termijn ten doel de zelfstandige kracht van de mensen in de ontwikkelingslanden te versterken en geeft blijk van de liberale geest van broederschap." In Vrijheid en Democratie nr. 1235 van 9 september, blzz. 4, 5 en 6, werd een beschouwing gegeven over zowel Rotterdam als Enschede.

Gelet op het grote enthousiasme in de partij voor de behandeling van beide ontwerpen kon als conclusie worden getrokken hetgeen de voorzitter, mr. F. Korthals Altes, in hetzelfde nummer van Vrijheid en Democratie stelde: "Het voortdurend waakzaam zijn als het om vrijheid en mensenrechten gaat, is een opdracht voor alle democraten, een opdracht die liberalen bij uitstek willen vervullen."

Aan die opdracht heeft de partij in hoge mate voldaan.

13. Commissie van Beroep (art. 32 statuten).

In 1980 behoefde de commissie geen enkele keer bijeen te komen, waaruit overigens niet kon worden afgeleid dat zich in verschillende afdelingen geen problemen voordeden. Gelukkig konden deze problemen hetzij op afdelingsniveau, hetzij op kamercentraleniveau worden opgelost.

De samenstelling van de commissie onderging in het verslagjaar geen wijziging.

14. Commissies van advies (art. 60 huishoudelijk reglement).

Binnen het hoofdbestuur werd een aanvang gemaakt met de discussie over samenstelling en taakstelling van deze commissies in het kader van de partij-organisatie.

Het beeld dat de commissies in het verslagjaar van hun werkwijze gaven, was er niet een waaruit steeds de doelmatigheid naar voren kwam. Met een onderzoek werd begonnen om zo tot een analyse te komen opdat in 1981, het jaar van de Tweede-Kamer-verkiezing, direct na deze verkiezing een aanvang zou kunnen worden gemaakt met een wellicht nieuwe opzet van vorm en taakstelling.

(In bijlage I van dit jaarverslag zijn de verslagen van de commissies met betrekking tot hun werkzaamheden in het jaar 1980 opgenomen.)

15. Bijzondere groepen (art. 78 huishoudelijk reglement).

a. "Organisatie Vrouwen in de VVD".

Enkele punten uit het verslagjaar zijn:

Het afgelopen jaar hebben er drie mutaties in het bestuur van deze organisatie plaatsgevonden. Toegetreden zijn mevrouw A.Wagemakers (propaganda), mevrouw J.van Baarsel-Croes (N.V.R.-vertegenwoordigster) en mevrouw W.D.Klijn-van Woerden (vorming en scholing).

Mevrouw H.M.W.Markerink-de Leede was statutair aftredend en en niet herkiesbaar.

Eind 1980 bestond het bestuur uit: A.C.van Wijngaarden-Terlouw (voorzitter), Th.L.Blom-de Kock van Leeuwen (vice-voorzitter), L.Ruys-van der Hoek (secretaris), S.van Heemskerck Pillis-Duvekot (penningmeester), W.Pols-van der Spruit (communicatie, plv. L.C.S.V.), T.Alma-Postumus, P.G.Lázár-Schilthuis (Vrijheid en Democratie), A.Wagemakers, J.van Baarsel-Croes en W.D.Klijn-van Woerden.

In het kader van een proefproject van C.R.M. is per 1 mei 1980 een emancipatiewerker, mevrouw Y.E.Gruis, in dienst getreden (28 uur per week). Een door C.R.M. voorgeschreven begeleidingscommissie is ingesteld. Voorzitter is mevrouw E.Schoo. Per 1 oktober 1980 werkt de bestuursassistente, mevrouw W.Joldersma, twee dagen per week op het secretariaat aan de Koninginnegracht.

Het landelijk bestuur vergaderde zeer frequent, zowel zelfstandig als met de leden van de adviesraad. Veel aandacht werd besteed aan de structuur. Een aanzet hiertoe werd gegeven tijdens een trainingsbijeenkomst te Heeze.

Het landelijk bestuur heeft een verzoek tot het curatorium van de Teldersstichting gericht een nota Emancipatie op te stellen. Dit verzoek werd ingewilligd.

Propaganda: in overleg met de VVD werd besloten een VVD-sjaal te laten vervaardigen. Een ontwerp hiervoor was reeds in huis. De eerste sjaal werd tijdens de najaarsconferentie aan staatssecretaris mevrouw drs.N.Smit-Kroes aangeboden. Uit de verkoop blijkt dat dit idee goed is aangeslagen.

Themanummers in de "Liberale Vrouw": "Agressie" en "Rechten en plichten van de patiënt als individu".

Campagneplan verkiezingen 1981: "de vrouw" is een doelgroep tijdens deze campagne. In het verslagjaar werd met de voorbereidingen een aanvang gemaakt. Enthousiast werd en wordt er door een aantal vrouwelijke leden aan gewerkt. In overleg met de VVD werd begonnen met het opstellen van een verkiezingsfolder.

Aan de ledenwerfactie werd door de VVD-vrouwen geestdriftig meegewerkt.

Er was regelmatig overleg tussen bestuursleden, enkele leden van de fractie en de minister om gezamenlijk tot een aanvaardbaar ontwerp met betrekking tot de abortus te komen.

Door de werkgroep Gezondheidszorg werd een rapport "Rechten en plichten van de patiënt als individu" opgesteld. Dit rapport is als themanummer in de blauwe reeks van de "Liberale Vrouw" uitgegeven. Aan de hand van stellingen werd in den lande over de inhoud gediscussieerd.

Het eerste exemplaar werd officieel aangeboden aan de staatssecretaris van Volksgezondheid en Milieuhygiëne, mevrouw mr.E.Veder-Smit.

Besloten werd om driemaal per jaar tien discussiepunten over emancipatie uit te geven om door de achterban uitvoerig te worden bediscussieerd. Het doel hiervan is het landelijk bestuur op de hoogte te houden van de meningen, die in het land leven.

In het verslagjaar zijn vier uitgaven van de "Liberale Vrouw" verschenen. De belangstelling voor deze uitgave stijgt nog steeds.

In juni werd een landdag georganiseerd met als onderwerp: euthanasie. Sprekers waren de heer dr.F.J.G.Oostvogel en mevrouw Gerlings Indewey. Het lid van de Tweede-Kamerfractie van de VVD, drs.E.H.Th.M.Nijpels, belichtte politieke zaken. Deze dag werd verzorgd door het Provinciaal Bestuur van Zuid-Holland. De belangstelling was groot.

Najaarsconferentie te Lunteren: Geconstateerd mocht worden dat de belangstelling voor deze conferentie jaarlijks groter wordt. In het verslagjaar was er een record aantal deelnemers. Onderwerp van de conferentie was: volwasseneneducatie. Inleider was de minister van Onderwijs en Wetenschappen, dr.A.Pais. Mevrouw drs.N.Smit-Kroes, staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, liet de aanwezigen even in het jaar 2008 kijken. De burgemeester van Utrecht, de heer H.J.L.Vonhoff, belichtte de politieke zaken.

Vertegenwoordigingen binnen de partij: De voorzitter was in het verslagjaar aftredend en statutair herkiesbaar in het hoofdbestuur van de VVD. Zij werd voor een volgende periode herkozen.

Voorzitter en secretaris maakten deel uit van de delegatie naar het ELD-congres te Parijs. Tijdens dit congres werden contacten gelegd met de PVV-Vrouwen (Vlaamse liberale vrouwen). In de loop van 1980 werden deze contacten verder uitgebouwd. Tijdens de jaarlijkse algemene vergadering van de PVV-Vrouwen heeft de voorzitter het congres toegesproken.

In het verslagjaar was de "Organisatie Vrouwen in de VVD" in de partijraad vertegenwoordigd met vier personen, te weten mevrouw Th.L.Blom-de Kock van Leeuwen, mevrouw M.Th.Goesten-Kling, mevrouw E.van Raalte-Tuijnman en mevrouw L.Ruys-van der Hoek.

Buiten partijverband was de organisatie vertegenwoordigd in: de Nederlandse Vrouwen Raad, het Informatie- en Documentatiecentrum van de Nederlandse Vrouwen Raad, het Internationaal Archief voor de Vrouwenbeweging, de Stichting Huwelijk/Relaties, Ouderschap, Zwangerschap (H.O.Z.) en de Stichting "Marie, word wijzer".

b. Vereniging van Staten- en Raadsleden .

1980 was voor de Vereniging van Staten- en Raadsleden een jaar vol activiteiten voor haar leden.

Op 1 september 1980 telde de Vereniging 1281 leden en 374 buitengewone leden. Een kleine teruggang van het ledental t.o.v. 31 augustus 1979.

Wegens het overlijden van mevrouw Wiegel heeft de Vereniging het congres op 7 en 8 november 1980 te Lunteren niet laten doorgaan. De jaarvergadering werd uitgesteld tot 20 december 1980. Tijdens die bijeenkomst trad de heer drs.A.J.Eiff af als bestuurslid voor de provincie Noord-Holland en werd de heer J.Koppenaal gekozen. De bestuursleden mevrouw M.K.van Langeveld-Berkel - Zuid-Holland, de heren drs.H.B.Eenhoorn - Friesland, J.G.van Zwieten - Zeeland en ir.H.W.F.C.Donkersloot - penningmeester waren aftredend maar herkiesbaar en werden allen herkozen.

Op 26 januari 1980 organiseerden de VVD-commissie Maatschappelijke Ontwikkeling, de Stichting Vorming en Scholing en de Vereniging tesamen een themadag over de "Problematiek van de buitenlandse werknemers".

Op 1 maart 1980 was er een druk bezochte hearing te Amersfoort. Onderwerp was: "Reorganisatie Binnenlands Bestuur". Deze dag was voorbereid door de commissie Binnenlands Bestuur van de Vereniging.

De commissie Kleine Kernen hield op 27 september 1980 een zeer boeiende studiedag te Twello met als thema: "Kleine Kernen".

De bijeenkomst voor de wethouders op 11 april 1980 was zeer goed bezocht. Onderwerpen waren: "Onroerendgoedbelasting" en "Woonwagenproblematiek".

Op 30 oktober 1980 kwamen de liberale burgemeesters bijeente Utrecht. Als inleider zou de heer H.Wiegel, minister van Binnenlandse Zaken het hoofdstuk: "Het functioneren van de burgemeester in deze tijd" belichten, maar hij moest zich laten vervangen door de heer drs.C.A.C.M.Nuyten, Chef Kabinetszaken Binnenlandse Zaken, die deze uiterst moeilijke taak voortreffelijk overnam.

In Middelburg waren de Statenleden en Eerste-Kamerleden te gast bij de VVD-fractie van de Staten op 4 september 1980. "Monumentenbeleid" stond centraal op die dag.

Evenals andere jaren waren ook in 1980 tweemaal bijeenkomsten van VVD-gedeputeerden, -Commisarissen van de Koningin, de -fractievoorzitter in de Tweede Kamer en het dagelijks bestuur van de Vereniging.

De Vereniging hield op 15 maart 1980 een buitengewone ledenvergadering te Utrecht. Moties en amendementen voor Beginsel-program en Liberaal Manifest werden besproken. Amendering op het verkiezingsprogramma van de VVD was aan de orde op 20 december 1980.

Het heengaan van mevrouw H.V. van Someren-Downer was voor de Vereniging een groot verlies. De Vereniging heeft vele malen van haar bijzondere kwaliteiten gebruik mogen maken.

De heer H.G. van Zwijndregt heeft op 1 mei 1980 op bijna 82-jarige leeftijd zijn part-time werkzaamheden voor de Vereniging beëindigd.

Verheugend is het te vermelden dat in 1980 18 liberale burgemeesters voor het eerst of elders zijn benoemd.

Rest nog te vermelden dat in het najaar van 1980 de commissies zijn ingesteld, die het Gemeenteprogramma 1982 en het Provincieprogramma 1982 zullen gaan opstellen.

(Het jaarverslag van de Vereniging van Staten- en Raadsleden van 1 september 1979 tot en met 31 augustus 1980 is bij het secretariaat van de Vereniging te verkrijgen.)

c. Liberale Internationale - Groep Nederland.

In januari hebben enkele Nederlandse leden een internationale conferentie op Sicilië bijgewoond over "Europe and the regions", waar de verschillende problemen, die in Europa op dit terrein spelen, uitvoerig werden besproken. Juist omdat in Nederland regionale problemen eigenlijk alleen op zeer kleine schaal worden gekend, waardoor zij ook niet op het Europese vlak behandeld worden, was het zeer interessant eens met deze kant van de zaak kennis te maken.

In maart hield de vroegere Engelse liberale politicus Jo Grimmond, die van 1950 tot 1967 lid van het Engelse parlement is geweest, voor een groot aantal Nederlandse leden een interessante toespraak over een aantal actuele problemen van de nabije toekomst.

Inmiddels was ook de groep leden, die zich reeds eerder met de voorbereiding van het jaarlijkse congres hebben beziggehouden, weer met haar werkzaamheden gestart. Het resultaat hiervan is geweest, dat verscheidene ontwerp-resoluties zijn opgesteld, die ten dele aldus bij het congres zijn ingediend en voor een ander deel als achtergrondinformatie voor de deelnemers zijn gebruikt. Gezegd mag worden dat de Nederlandse delegatie door deze grondige voorbereiding op dit congres een goede indruk heeft gemaakt. (Voor dit congres wordt verder verwezen naar paragraaf 22).

In het najaar werd een toespraak tot de groep gehouden door de Italiaanse politicus Giovanni Malagodi, thans lid van de Italiaanse senaat en erevoorzitter van de Liberale Internationale. Zijn rede, in het bijzonder over het liberalisme in Italië, maar ook over onderwerpen die van Europees belang zijn, heeft de aanwezigen zeer geboeid en leidde tot een zeer interessante discussie.

De Groep Nederland streeft ernaar haar activiteiten steeds verder uit te breiden en het is verheugend, dat er steeds meer VVD-leden aan deelnemen. Het moge nog eens worden vermeld dat het lidmaatschap van de groep voor elk VVD-lid openstaat.

16. Commissie Herziening Beginselprogramma.

Zoals in het 32ste jaarverslag (blz. 30) werd vermeld, beëindigde de commissie haar werk in eerste termijn met de publikatie van de ontwerpen Beginselverklaring en Liberaal Manifest.

In paragraaf 2 is reeds geschreven over de grote betekenis van beide ontwerpen voor het "partijleven" in dit verslagjaar.

De samenstelling van de commissie bleef als volgt:

mr.W.J.Geertsema, voorzitter, J.J.van Aartsen, mevrouw N.A.den Haan-Groen, H.A.M.Hoefnagels, drs.P.H.Labohm, mevrouw M.J.H.den Ouden-Dekkers, J.W.Remkes, mr.H.P.Talsma en ir.T.Verheul, leden.

Ook in 1980 zette de commissie haar werkzaamheden in hoog tempo voort. Het aantal vergaderingen was bijzonder groot: een gemiddelde van éénmaal per week!

De commissie hield zich tevens bezig met de toetsing van het ontwerp-verkiezingsprogramma aan de in de algemene vergaderingen genomen besluiten inzake het ontwerp Liberaal Manifest. Een verslag van deze toetsing zou eerst in 1981 in Vrijheid en Democratie verschijnen.

Inmiddels werd de oud-hoofdredacteur van Vrijheid en Democratie, de heer Ph.C.la Chapelle, gevraagd de tekst op een redactioneel verantwoorde wijze te formuleren.

17. Vrijheid en Democratie.

Wellicht meer dan in enig voorgaand jaar gaf het partij-orgaan in 1980 een bijzonder duidelijk en indringend beeld van "wel en wee" van de partij.

Er verschenen 19 nummers; één minder dan in 1979. Deze vermindering werd veroorzaakt enerzijds door het feit dat reeds buitengewoon veel kosten waren gestoken in diverse nummers, o.a. die betrekking hadden op de publikatie van "Beleid 80", van alle amendementen en moties inzake de behandeling van Beginselverklaring en Liberaal Manifest, van de groslijsten voor Eerste en Tweede Kamer en van het ontwerp-verkiezingsprogramma "SAMEN AAN 'T WERK", anderzijds door de omstandigheid dat in verband met het overlijden van mr.H.van Riel het laatste nummer van december diende te worden verschoven.

Een bijzonder nummer werd op 18 november gewijd aan het overlijden van mevrouw J.Wiegel-Frederiks en mevrouw H.V.van Someren-Downer, een tweede speciale editie op 29 december aan het reeds gememoreerde overlijden van de heer Van Riel.

In beide nummers werd niet alleen in artikelen, doch tevens door middel van een collage in woord en beeld van gebeurtenissen uit het verleden, getuigenis afgelegd van de grote waardering en sympathie die de overledenen tijdens hun leven alom genoten. In de inleiding van dit jaarverslag is hierop reeds dieper ingegaan.

Het totale aantal pagina's van Vrijheid en Democratie bedroeg in het verslagjaar bijna hetzelfde als in 1979: toen 652, nu 640.

In hoofdstuk 3 van "Beleid 80" werd door het hoofdbestuur reeds aangegeven dat zowel in de partij als bij het hoofdbestuur de wens leefde te komen tot een verandering in opzet en-uitvoering van het partij-orgaan. De aanzet daartoe werd reeds gegeven door de 33ste jaarlijkse algemene vergadering in 1979. De ondervoorzitter, de heer J.Kamminga, die in de taakverdeling van het dagelijks bestuur belast was met de zorg voor Vrijheid en Democratie, begon dan ook in de tweede helft van het verslagjaar gestalte aan die opdracht te geven, waardoor het wellicht mogelijk zou zijn om in 1981 deze nieuwe opzet en uitvoering te verwezenlijken.

Ten slotte mag niet onvermeld blijven dat de drukker van het partij-orgaan in moeilijke situaties vele malen op voortreffelijke wijze redactie zowel als algemeen secretariaat ten dienste heeft gestaan, waardoor o.a. de actualiteit in belangrijke mate werd verhoogd.

Het hoofdbestuur kreeg in het verslagjaar de indruk dat meer leden dan vroeger ook andere bladzijden dan de bladzijde met het hoofdartikel gingen lezen. Een teken dat de in 1979 ontworpen formule voor de opzet van de inhoud van Vrijheid en Democratie vruchten begon af te werpen.

In zijn vergadering van 18 november droeg het hoofdbestuur bij de Stichting Vrijheid en Democratie als nieuwe hoofdredacteur voor mevrouw R.Dijkman (voor een levensbeschrijving wordt verwezen naar Vrijheid en Democratie nr. 1242 van 27 januari 1981, blz. 14), daar de heer V.Hafkamp reeds lang de wens te kennen had gegeven het redacteurschap te willen beëindigen.

18. Propaganda en voorlichting.

I. Landelijke Propaganda Commissie.

De Landelijke Propaganda Commissie kwam in 1980 tien keer in vergadering bijeen op de volgende data:

16 januari	27 augustus
27 februari	20 september
20 maart	4 oktober
9 april	8 oktober
28 mei	en 26 november.

Onder de 21 leden die de LPC telt verschenen dit boekjaar 12 van hen nieuw in de Commissie.

Buiten genoemde plenaire sessies van de Commissie werd er veel in ad-hoc werkgroepen vergaderd ter voorbereiding van de campagne 1981.

De LPC kende in 1980: de werkgroep Landelijke Ledenwerfaktie
de werkgroep Brochure Beoordeling
de werkgroep Attractie D'66
de klankbordgroep (beoordeling visularisering
campagnestijl 1981)
de werkgroep fondswerving
de werkgroep jongerencampagne
de werkgroep vrouwencampagne
de werkgroep schoolbladen-persconferentie
de werkgroep Wiegelavonden.

De notitie Quo Vadis en de nota Public Relations, Voorlichting en Reclame (onderdeel van DB notitie Beleid '80) van de hand van de voorzitter J.P.van der Meulen leverde veel discussiestof. Laatstgenoemde nota PR Voorlichting en Reclame was gebaseerd op het rapport van de KC Dordrecht.

In maart, april en mei werd de landelijke ledenwerfaktie 1980 gehouden die het teruglopen van het ledenbestand tot staan bracht. Gewerkt werd er met een speciale ledenwerffolder in een oplage van 350.000 exemplaren en advertenties in VVD-bladen van afdelingen en kamercentrales.

De 28 mei-vergadering was een werkbijeenkomst met het per 1 april van haar veranderde reclame-adviesbureau (Sigma 10 werd NAVAR bv) waarbij laatstgenoemden hun werkfilosofie uiteenzetten waarna de LPC, na uitgebreide ondervraging en discussie, haar vertrouwen in samenwerking met het bureau uitsprak.

Op 16 september trad de heer J.P.van der Meulen af als DB-lid en LPC-voorzitter, waarna de LPC in extra vergadering bijeen kwam tijdens de Partijraad van 20 september. Het voorzitterschap werd waargenomen door vice LPC-voorzitter J.Combée. Tot campagneleider werd de heer drs.G.Ch.O.Boosman benoemd om de dagelijkse organisatie van de campagne in goede banen te leiden.

De vergadering van 8 oktober werd bezocht door de heren Wiegel, Rietkerk en Kamminga ter bespreking van het campagneplan en de strategie tijdens de komende campagne.

De LPC besloot geen Landelijke Propagandadag te houden als voorbereiding voor de Tweede Kamerverkiezingen in 1981. In plaats daarvan koos men voor Propagandadagen per Kamercentrale, waarvan de eerste plaats vond op 1 november.

Nieuwe brochureproducties: Natuur- en Landschapsbehoud en het ontwerp verkiezingsprogramma 1981-1985.

II. Radio en T.V.

De radiuitzendingen vonden tussen januari en juni plaats op donderdag, te beginnen op 3 januari. Vanaf 5 september tot het einde van het jaar op vrijdagavond. Steeds om de 14 dagen. VVD op T.V. was te zien op 5 maart, 14 mei, 24 september en 3 december. Ledenaanwas tijdens deze uitzendingen varieerde van 60 tot 300 (op 14 mei!)

III. Perscontacten.

Bijeenkomsten met de pers als onderdeel van de organisatie van de Algemene Vergaderingen vonden plaats op:

25 april te Groningen

31 mei te Nijmegen

30 augustus te Rotterdam

en op 6 september te Enschede.

Voorts een persconferentie te "Nieuwspoort" op 2 oktober ter presentatie van het ontwerp-verkiezingsprogramma 1981-1985.

De landelijke pers werd verder uitgenodigd voor alle openbare bijeenkomsten met landelijke kontakten.

19. Vorming en scholing.

De bezigheden en activiteiten van de Stichting Vormings- en scholingsactiviteiten Vrijheid en Democratie lieten zich in 1980 in twee richtingen specificeren:

1. het organiseren (zowel technisch als inhoudelijk) c.q. het begeleiden van cursussen en themadagen;
2. de uitgave van de Informatiemap.

ad. 1. Teneinde de cursusactiviteiten te ondersteunen en activeren kwam de stuurgroep vorming en scholing 5 maal bijeen. De stuurgroep bestond uit ir. T. Thalhammer (voorzitter), mevrouw E. van Raalte-Tuijnman, P.M. Blauw en H.F. Dijkstal.

De Landelijke Commissie voor vorming en scholing kwam eveneens 5 maal bijeen.

In het verslagjaar werden de volgende kadercursussen en themadagen centraal georganiseerd:

a. Themadag Buitenlandse Zaken de Ontwikkelingssamenwerking (25 oktober 1980)

Onderwerpen waren:

"Het Nederlands buitenlands beleid", inleider dr. W.F. van Eekelen
"Het Nederlands buitenlands beleid en de Ontwikkelingssamenwerking", inleider ir. H.Ph. Huffnagel.

b. Discussie bijeenkomst "Naar een Vrije Samenleving" (10 mei 1980)

Inleider: dr. R.W. de Korte

c. Landelijke Vormingscursus (18, 19 en 20 april te Oisterwijk)

Deze cursus betrof een periodieke vervolgbijeenkomst.

Onderwerpen:

"Inspraak in de publieke sector"
"Democratische planning en inspraak in de Welzijnssector"
"visie vanuit de praktijk"
"De positie van de ambtenaren in het sociaal-economische beleid van het kabinet"
"Het sociaal-economische beleid van het kabinet Van Agt-Wiegel"

Inleider:

drs. L.Hermans
mevr. G.M.P.Cornelissen en
drs. D.J.D. Dees
B. Sittrop

A.J.Evenhuis

dr.R.W. de Korte

d. Landelijke Vormingscursus 1980 (4,5, 18 en 19 oktober te Heelsum)

Onderwerpen:

"Het algemene sociaal-economische beleid voor 1981"
"Reactie op de inleiding v. Aardenne"
"Werkgelegenheid"
"Inkomensbeleid"

Inleider:

drs.G.M.V.van Aardenne
prof.dr.Th.A. Stevers
dr. R.W. de Korte
prof.dr.S.K. Kuipers

Onderwerpen:

- "Het ondernemersstandpunt t.a.v. het inkomensbeleid"
- "Een persoonlijke visie op de relatie mens - maatschappij"
- "Dilemma's ten aanzien van de emancipatie van minderheden"
- "Minderhedenbeleid in de praktijk van de landelijke overheid"
- "Het minderhedenbeleid in de praktijk van een gemeente"
- "De vertaling van maatschappelijke ontwikkelingen naar de wetgeving en rechtspraak, toegespitst op minderjarigen en gescheiden mensen en het gevangeniswezen"

Inleider:

- dr.J.H.J. Crijns
- mevr.mr.A.Kappeyne van de Coppello
- prof.dr.A.J.F. Köbben
- drs.H. Molleman
- J. Combée
- dr. J. de Ruiter.

e. Discussie- en Vergadertechniek

- te Breda 1, 15 en 29 maart (bureau Interactie)
- te Utrecht 13, 27 september en 11 oktober (bureau Interactie)
- te Zwolle 13, 27 september en 11 oktober (maatschap de Zuilen)

f. Forumtraining

- te Utrecht 25 oktober (maatschap De Zuilen).

Eveneens werd een aantal cursussen op decentrale wijze georganiseerd.

Het betroffen hier de volgende bijeenkomsten (conform opgave aan de stichting V.V.D.)

1. Informatiecursussen (15x), waar de volgende onderwerpen werden behandeld (over de verschillende cursussen verdeeld):
 - Discussie- en vergadertechniek,
 - Structuur van de VVD,
 - Actuele Politiek,
 - Communicatie,
 - Liberale Filosofie,
 - Europees Parlement,
 - socialisme, communisme, liberalisme,
 - Liberalisme en de samenhang met andere politieke opvattingen,
 - Welzijn,
 - Onderwijs,
 - Ruimtelijke Ordening,
 - Gemeenteraad.
2. Bestuurderscursussen (4x; te weten de kamercentrales Haarlem, Den Helder en Zeeland, alsmede de ondercentrales Rijswijk, Delft en Westland in combinatie.
 - Onderwerpen waren: Discussie- en Vergadertechniek,
 - Praktische Bestuursproblemen,
 - Public Relations,
 - Structuur van de VVD,
 - Communicatie en Propaganda,
 - Relatie afdelingsbesturen, de raadsfractie, pers e.d.

3. Liberale Politiek

KC Gelderland, 15 november

Onderwerpen:

Economische Zaken
Sociale Zaken
Gesprekstechniek

Inleider:

J.D. de Voogd.
J.D. de Voogd
H. de Locht

KC Drenthe en Groningen,
4 oktober, 25 oktober en 1 november

Onderwerpen:

Economische Zaken
Economische Zaken
Sociale Zaken

Inleider:

dr. R. Braams
dr.R.W. de Korte
drs.Ed.H.T.M. Nijpels

4. Gemeenteraadscursus

KC Rotterdam 17, 24 september en 1 oktober

Onderwerpen:

Ruimtelijke Ordening
Gedecentraliseerd bestuur
Wijk welzijnsplanning

Inleider:

mr. J.A. Reus
mevr. M.W. van Yperen
J. Janse.

De stichting V.V.D. heeft in 1980 meegewerkt aan de volgende bijeenkomsten van de Vereniging van Staten- en Raadsleden:

1. Themadag Buitenlandse Werknemers (26 januari te Utrecht)
2. Themadag Reorganisatie Binnenlands Bestuur (1 maart te Amersfoort)
3. Themadag Kleine Kernen (27 september te Twello)

- a .2. De Informatiemap had ultimo 1980 1270 abonnees, en verscheen 10 maal. In de loop van 1980 werden de eerste mogelijkheden onderzocht om de map uit te breiden met een gedeelte "de Europese Gemeenschap". Deze uitbreiding kreeg begin 1981 haar beslag. De redactieraad kwam in het verslagjaar iedere 14 dagen bijeen, en bestond uit vertegenwoordigers van de VVD, de stichting V.V.D., de Tweede Kamer, de Eerste Kamer, het algemeen secretariaat, de fractiemedewerkers, de Prof.mr.B.M.Teldersstichting en de Vereniging van Staten- en Raadsleden.

20. Fracties in de Staten-Generaal en in het Europese Parlement.

In paragraaf 3 is reeds een overzicht gegeven van al datgene dat met de periodieke (partiële) verkiezing van leden van de Eerste Kamer te maken had. In de samenstelling van de fractie kwam zo getalsmatig een wijziging tot stand. Telde de VVD-fractie vóór de verkiezing vijftien leden, dit aantal werd thans gewijzigd in dertien. In de groepen I en III ging het aantal stemmen, door de statenleden uit te brengen, door de uitslag van de statenverkiezingen van 1978 achteruit, zodat in plaats van vier thans drie leden per groep konden worden gekozen. Het waren alleen zittende leden die herkozen werden. De heer Voûte te Amstelveen had namelijk de wens te kennen gegeven niet te willen terugkeren; de heer Schlingemann te Retranchement werd niet herkozen.

Een echte visuele verandering deed zich dus bij deze verkiezing niet voor. Wel was dit het geval vóór de verkiezing, toen de heer H.J.de Koster te Wassenaar in verband met zijn benoeming op 16 mei tot lid van de Raad van State voor het lidmaatschap van de Eerste Kamer bedankte (onverenigbaarheid van functies!) en de heer drs.A.van Boven te 's-Gravenhage hem opvolgde. Hij was de eerste opvolger op de lijst in groep IV (Zuid-Holland).

Na de verkiezing bleef het presidium ongewijzigd tot het moment waarop mevrouw H.V.van Someren-Downer op 12 november overleed, hetgeen niet alleen een zware slag was voor de partij maar vooral voor de Eerste-Kamerfractie, waarvan zij sedert 1974 deel uitmaakte. De heer Schlingemann volgde haar als lid op, terwijl in december de fractie dr.G.Zoutendijk te Oegstgeest, tot dan eerste ondervoorzitter, tot haar voorzitter verkoos. De heer drs.Y.P.W.van der Werff werd de enige ondervoorzitter, het secretariaat bleef in handen van de heren mr.ir.H.Heijne Makkreel en drs.F.M.Feij.

In de samenstelling van de Tweede-Kamerfractie deed zich in het verslagjaar geen wijziging voor, evenmin als in die van de VVD-afvaardiging in de fractie van Europese Liberaal-Democraten in het Europese Parlement.

Wel besloot de heer mr.A.Geurtsen een voorlopige kandidatuur voor de Tweede Kamer in 1981 af te wijzen, hetgeen betekende dat weldra de personele binding van Tweede-Kamerfractie en liberaal-democratische fractie beëindigd zou worden.

21. Federatie van Liberale en Democratische Partijen van de Europese Gemeenschap (ELD).

Het kon niet uitblijven dat na het voor de federatie bewogen jaar 1979 (Europese verkiezingen) een jaar van een zekere rust volgde. Wel werd op 15 en 16 februari het jaarlijkse congres gehouden, ditmaal te Parijs. Centraal tijdens dit congres stonden de mensenrechten en het Europese kiesstelsel. De VVD-delegatie had een belangrijk aandeel bij het aanvaarden van tal van amendementen op beide ontwerpen.

De leden van de delegatie waren zoals gebruikelijk aangewezen door de partijraad van 19 januari (zie paragraaf 10). Daarbij werd ook nu weer uitgegaan van een samenstelling van 7 leden, uit het hoofdbestuur afkomstig, 7 leden uit de fracties van de Staten-Generaal en 7 leden, afkomstig uit commissies die mensenrechten en kiesstelsels als werkterrein hebben. Daaraan toegevoegd waren nog enige andere deskundigen.

De delegatie was volgens internationale gewoonte als volgt samengesteld:

Members of the executive committee:

Frits Korthals Altes (leader of the delegation)

Jan Kamminga

- + Jaap van der Meulen
- Jaap van der Goes van Naters
- Arie Kole
- Bère Crombag
- mrs. Alie van Wijngaarden
- mrs. Wiesje van Scherpenberg

Deputy-Minister of Defense:

- + Wim van Eekelen

Members of the Senate:

Johan Schlingemann

Frans Feij

Members of the House of Representatives:

Koos Rietkerk (substitute leader of the delegation)

mrs. Annelien Kappeyne

Frits Bolkestein

Frits Portheine

mrs. Anneke Krijnen

Experts:

Bokke Algra

mrs. Jolien Bogaards

Doede Kok

mrs. H  l  ne van Leuven

mrs. Marleen Ruys

Jan Schaafsma

Frans Weisglas

- + Frans Wetzels

+ not voting

In de samenstelling van het bestuur (Executive Committee) kwam nauwelijks enige wijziging.

Gaston Thorn werd bij acclamatie herkozen tot voorzitter. Ook de overige leden, waaronder de VVD-vertegenwoordigers mr.F.Korthals Altes en mr.H.P.Talsma, werden herkozen. De Vlaamse liberaal Willy de Clercq werd opnieuw ondervoorzitter en de oud-fractievoorzitter Jean-François Pintat werd tweede ondervoorzitter in de vacature Martin Bangemann, die voorzitter van de nieuwe Liberaal-Democratische fractie was geworden. Voor een uitvoerig verslag wordt verwezen naar de artikelen van mr.F.Korthals Altes en drs.F.A.Wijsenbeek in Vrijheid en Democratie nr. 1226 van 26 februari, blzz. 6 en 7.

In de loop van het verslagjaar verschenen van de hand van laatstgenoemde - als secretaris-generaal van de federatie - vele artikelen in Vrijheid en Democratie, waarin zowel op de stand van zaken in het Europese Parlement als op de gang van zaken binnen de ELD werd ingegaan.

De organisatie van de ELD kreeg voorts een "Nederlandse" versterking doordat mevrouw K.Bins haar functie bij de VVD-Tweede-Kamerfractie per 1 november verruilde voor de functie van rechterhand van de secretaris-generaal op het secretariaat te Brussel.

22. Liberale Internationale.

Het jaarlijkse congres had plaats te Berlijn op 4, 5 en 6 september in het gebouw van de Rijksdag, op slechts enkele tientallen meters afstand van de Berlijnse muur. Ook dit jaar waren er weer verscheidene liberale gasten uit Zuid-Amerikaanse en Afrikaanse landen.

Een groot aantal resoluties over internationale onderwerpen kwam in behandeling, waarbij de Nederlandse inbreng duidelijk aanwezig was.

Voorts werd gesproken over het bijzondere congressthema, de Noord-Zuidverhouding, mede in het licht van de Oost-Westverhouding. Minder vruchtbaar was een discussie over een resolutie over het Nabije Oosten, waarbij de Engelsen een ontwerp-resolutie hadden ingediend waarin ook op onderhandelingen met de PLO werd aangedrongen. Dit was uiteraard voor de Israëli volstrekt onaanvaardbaar. Het congres is er dan ook niet uitgekomen, maar het kostte wel zeer veel tijd.

Ondanks dit punt van kritiek kon toch duidelijk worden gesteld, dat dit jaarlijkse internationale contactpunt voor liberalen uit alle delen van de wereld een uiterst waardevolle gebeurtenis is.

23. Prof.mr.B.M.Teldersstichting.

In 1980 heeft de Teldersstichting twee nieuwe studies gepubliceerd, n.l. "Internationale Ontwikkelingen en Buitenlands Beleid" (rapport no.36) en "Namibië: Een Test-Case voor Zuid-Afrika" (rapport no.37). Beide rapporten trokken veel aandacht in de pers.

Het in 1979 gestartte project "De Raad van Commissarissen" werd aan het einde van het jaar voltooid en mondde begin 1981 in rapport no.38 uit.

In 1980 werden drie nieuwe projecten gestart:

- "Beheersing Overheidsuitgaven",
- "De Liberalen: Schets van een Politieke Stroming", en
- "Rechtsbescherming tegen de Overheid".

Het Curatorium leed in 1980 een gevoelig verlies door het overlijden van mevrouw H.V. van Someren-Downer. De staf van de Teldersstichting werd uitgebreid met mevrouw E.Bottinga-Lindhout (secretaresse), drs.P.J.H.M.Luijten (politicoloog, halve werktijd), en drs.A.W.Kröner (internationale zaken, halve tijd).

Het dienstverband met de heer H.B.Markowski (econoom) werd beëindigd.

In 1980 bereikte de verkoop van Teldersgeschriften een record. Een aantal nieuwe financieel-contribuanten meldde zich aan. Als gevolg kon de Stichting haar politiek-wetenschappelijk werk verder uitbreiden.

24. Regionale congressen/deelcongressen.

In 1980 werden in totaal 12 regionale dan wel deelcongressen gehouden. Deze congressen waren een voortzetting van die van 1979 en dienden ter voorbereiding enerzijds van standpuntbepaling met betrekking tot Beginselverklaring en Liberaal Manifest, anderzijds van standpuntbepalingen ten aanzien van het Verkiezingsprogramma 1981-1985.

Met het hieronder volgende overzicht wordt volstaan, daar tevens is opgenomen de verslaglegging in Vrijheid en Democratie van elk congres.

onderwerp	organisatie	datum	V&D nr.-datum
deelcongres justitie	KC 's-Gravenhage	26 januari	1224; 29 januari
deelcongres onderwijs	KC Drenthe	2 februari	1225, 12 februari
deelcongres buitenlandse zaken	KC Amsterdam	9 februari	1225, 12 februari
deelcongres binnenlandse zaken	KC Groningen	23 februari	1227, 11 maart
deelcongres milieuhygiëne	KC Utrecht	8 maart	1227, 11 maart
deelcongres landbouw	KC Friesland	15 maart	1228, 1 april
regionaal congres Liberalisme '80	KC Rotterdam en KC Dordrecht	22 maart	1228, 1 april
deelcongres sociale zaken	KC Overijssel	29 maart	geen verslag
deelcongres sport, recreatie en natuurbehoud	KC Gelderland	12 april	1229, 22 april
deelcongres economie, midden-en kleinbedrijf	KC Leiden	3 mei	1232, 10 juni
deelcongres defensie	KC Limburg	10 mei	geen verslag
deelcongres volksgezondheid	partijcommissie Volksgezondheid	12 juni	1233, 24 juni

Deze congressen hebben, hoewel soms verschillend in deelnemersaantal en niveau van behandeling, een grote stimulans gehad voor de discussies die gedurende het gehele verslagjaar binnen de partij zijn gevoerd.

25. SLOT

Na al deze activiteiten stond de VVD aan het eind van het verslagjaar gereed voor de Tweede-Kamerverkiezingen in 1981. De beginselen zijn hereikt; door de beraadslagingen over het manifest beschikken het partijkader en het hoofdbestuur over een enorme discussie- en besluitvormingsroutine. Bij het stemmen functioneert de algemene vergadering als een goed geoliede machine zonder haperingen. Niemand twijfelt eraan dat het verkiezingsprogramma in 1981 in anderhalve dag met bondige discussie op hoog niveau kan worden vastgesteld, ook al zijn er aan het eind van het verslagjaar ongeveer 5.000 amendementen ingediend.

De kandidaatstelling voor de Tweede Kamer staat voor de eindbeslissing. De verkiezingsraad heeft gesproken, slechts de algemene vergadering kan in het volgend jaar nog veranderingen aanbrengen.

Het propagandaplan is ontworpen, besproken en aanvaard. Het partijkader bereidt zich voor op de uitvoering - ook hier voortwerkend op basis van ervaring.

Het algemeen secretariaat heeft met volledige inzet meegewerkt. Met vier algemene vergaderingen in één jaar, twee buitengewone besluitvormingsprocedures in één jaar, extra deelcongressen in datzelfde jaar en extra belasting door L.P.C. en commissie beginselprogramma, is van de medewerkers wel zeer veel verlangd. Het hoofdbestuur brengt alle medewerkers dan ook heel veel dank.

De VVD stond aan het eind van 1980 gereed om in 1981 slag te leveren. Als dit verslag in behandeling komt, is de strijd vrijwel geleverd en is de VVD nog slechts vier dagen van de beslissing door de kiezers verwijderd. De VVD heeft zich in 1980 op tal van punten vernieuwd. Op tal van andere punten bouwen wij voort op goede ervaring. Het partijapparaat blijkt opgewassen tegen de zware eisen die in deze tijd aan een politieke organisatie worden gesteld. Aan het eind van het verslagjaar begon blijkens opiniepeilingen het liberalisme weer veld te winnen onder de kiezers. Zo zijn in 1980 de fundamenten gelegd voor een krachtig en vernieuwend liberalisme dat ook in de jaren tachtig onmisbaar is voor allen die de overtuiging hebben dat binnen ons eigen land en daar buiten de maatschappelijke vooruitgang wordt bewerkstelligd door vindingrijke mensen die in vrijheid en verdraagzaamheid strevend naar sociale rechtvaardigheid en overtuigd van de gelijkwaardigheid van alle mensen, verantwoordelijkheid willen dragen voor zichzelf en hun medemens.

's-Gravenhage, 13 april 1981.

Het hoofdbestuur van de VVD:

F.Korthals Altes, voorzitter.

W.J.A.van den Berg, algemeen secretaris.

Jaarverslag Commissie Buitenlandse Zaken 1980.

De Commissie vergaderde in 1980 elf maal, te weten op 9 januari, 13 februari, 26 maart, 23 april, 21 mei, 18 juni, 20 augustus, 24 september, 22 oktober, 26 november en 17 december.

De januarivergadering was grotendeels gewijd aan de internationale situatie die was ontstaan na de Russische inval in Afghanistan. Tevens werd het verslag besproken van de subcommissie Mensenrechten - bestaande uit mr. M.J. van Emde Boas, A.G. v. Rongen, prof. mr. D. Simons en G.M. de Vries -, dat was opgesteld ten behoeve van de fractiebijdrage in de Openbare Commissie Vergadering over de Nota inzake de rechten van de mens en het Nederlandse buitenlands beleid. Tenslotte vond een voorbespreking plaats van het deelcongres Buitenlands Beleid, dat op 9 februari te Amsterdam zou worden gehouden. Als voorzitters van de subcommissies traden tijdens dit deelcongres op: dr. W.F. van Eekelen, prof. mr. D. Simons en dr. J. Kymmell, met als rapporteur resp. drs. J.W. van der Meulen, G.M. de Vries en mr. Th.J.A. Aberson.

Amendementen op het hoofdstuk "Mens en Wereld" van het Liberaal Manifest werden tijdens de februarivergadering geformuleerd. In de maartvergadering moest de Commissie tot haar spijt vaststellen dat het hoofdbestuur ondanks een negatief Commissieadvies had besloten een nota inzake veiligheidsbeleid, opgesteld door enige leden uit de kamercentrale Den Bosch, voor verdere verspreiding in de partij ter beschikking te stellen. De Commissie droeg voorts haar voorzitter op, contact op te nemen met de partijvoorzitter, om het belang van een kandidatuur van een Nederlandse liberaal voor de Europese Commissie te onderstrepen. Voorts sprak de Commissie met de heer A. Ploeg n.a.v. diens recente reis door het Midden-Oosten.

Op 23 april wisselde de Commissie van gedachten met mr. H.R. Nord over diens ervaringen als lid van het Europees Parlement. Tevens werd besloten steun te betuigen aan de motie-Rotterdam over de instelling van een post van internationaal secretaris in het dagelijks bestuur, waarover tijdens de Algemene Ledenvergadering te Groningen zou worden besloten.

De meivergadering werd besteed aan een discussie over de Arabische boycot en het Midden-Oostenbeleid. De ontwikkelingen na de Russische invasie van Afghanistan brachten de Commissie tot het besluit op de augustusvergadering uitvoerig van gedachten te wisselen over de verhouding tussen de VS en Europa. De Commissie besloot in het vervolg vertegenwoordigers van de Kring van Liberalen voor Europa in Nederland en de afdeling Brussel als waarnemers bij de bijeenkomsten uit te nodigen. Met deze vertegenwoordigers werd op 18 juni van gedachten gewisseld over het nieuw te benoemen Nederlands lid van de Europese Commissie en de Nederlandse "bezetting" in het apparaat van de Europese Commissie.

Op 20 augustus besprak de Commissie aan de hand van een notitie van G.M. de Vries de Europees-Amerikaanse betrekkingen, alsmede de dreigende verplaatsing van de Nederlandse ambassade uit Jeruzalem. De septembervergadering werd o.m. besteed aan het opstellen van een aanbeveling inzake liberale kandidaten voor de nieuw in te stellen Nationale Adviescommissie voor de Rechten van de Mens.

Het Jaarverslag van de Europese Gemeenschap vormde onderwerp van bespreking op 22 oktober. Tevens besloot de Commissie een brief te schrijven aan het hoofdbestuur inzake het Nederlands beleid m.b.t. Zuid-Afrika. Tot haar verbazing en teleurstelling heeft de Commissie thans - zes maanden later - ondanks schriftelijk en mondeling rappel nog geen antwoord op dit schrijven mogen ontvangen.

Op verzoek van de fractie hadden enige leden op 16 november een gesprek met vertegenwoordigers van het Polisario-comité. Tevens werd besloten in een latere vergadering uitvoerig van gedachten te wisselen over het functioneren van de Commissie, en over de verhoudingen tussen Commissie, hoofdbestuur en kamerleden. Tijdens de decembervergadering stelde de Commissie een 26-tal amendementen vast op de buitenlandparagraaf van het ontwerp-verkiezingsprogramma.

G.M. de Vries.

Jaarverslag van de VVD-defensiecommissie over het jaar 1980.

De taakopdracht van de commissie, zich zowel bezig te houden met de actuele politieke gang van zaken als met aangelegenheden van structurele aard, bepaalde het karakter van de maandelijkse bijeenkomsten van de commissie.

Elke vergadering werd bijgewoond door adviserende leden uit Eerste en/of Tweede Kamer, terwijl ook staatssecretaris dr. W.F. van Eekelen de vergaderingen veelvuldig heeft bijgewoond.

Op basis van verschillende door de commissie uitgevoerde studies naar deelonderwerpen, werd in 1980 een begin gemaakt met de opstelling van een herziene versie van de brochure *Vrede, Veiligheid & Defensie*.

Het ligt in de bedoeling van de commissie deze herziening op een zodanig tijstip gereed te hebben, dat deze, na consultatie van de commissie Buitenland, tijdig aan het hoofdbestuur kan worden aangeboden, zodat publikatie vóór de verkiezingen mogelijk is.

De commissie heeft ernaar gestreefd de inhoud van de brochure een weerslag te doen zijn van de liberale opvattingen dien- aangaande ook op langere termijn.

De defensiecommissie heeft in nauwe samenwerking met de kamercentrale Limburg ook gewerkt aan het deelcongres *Defensie*, dat op 10 mei 1980 bij de AFCENT te Brunssum en in Geleen is gehouden. Dit deelcongres werd door zo'n 60 belangstellenden bezocht.

Rond de defensiebegroting heeft de commissie zich erop toegelegd de kamerleden van advies te dienen.

Commissie Ontwikkelingssamenwerking 1980.

De commissie vergaderde zes keer en wel op zodanige data, dat de bijeenkomsten dienden ter voorbereiding van algemene partijevenementen of ter ondersteuning van de fractieleden bij de behandeling van het onderwerp ontwikkelingssamenwerking in de Tweede Kamer. Binnen dit kader werden in de loop van het jaar achtereenvolgens behandeld:

het deelcongres ontwikkelingssamenwerking van 9 februari te Amsterdam; de behandeling van de regeringsnota "ontwikkeling in wereldeconomisch perspectief" (de z.g. structuurnota van de minister voor ontwikkelingssamenwerking); de uitgestelde behandeling van de begroting ontwikkelingssamenwerking voor 1980 aan het begin van het jaar en de nieuwe begroting ontwikkelingssamenwerking voor 1981, die in november werd behandeld.

- Uiteraard werd veel aandacht besteed aan het opstellen van basis-materiaal en stellingen voor het verkiezingsprogramma, waarbij de stellingen en de discussie van het zeer geslaagde deelcongres een goede basis vormden. In het najaar bood de themadag buitenlandse zaken en ontwikkelingssamenwerking van de stichting VVD, gehouden op 25 oktober te Utrecht, een gelegenheid de visie van de commissie inzake liberale uitgangspunten en actuele kijk op ontwikkelingssamenwerking voor het voetlicht te brengen.
- In de veelheid van behandelde onderwerpen, die in stellingen en behandelingen met betrekking tot ontwikkelingssamenwerking speciale aandacht kregen waren: wereldvoedselproblematiek, effectiviteitsverbetering, industrialisatie, mensenrechten, de vrouw in de derde wereld, de ecologische toetsing van projecten, de waterdecade, Nederlands particulier initiatief in ontwikkelingslanden, Suriname, de Nederlandse deskundigheid en de NCO financiering.

De commissie functioneerde wederom op goed niveau, met uitstekende onderlinge contacten en zeer weinig absenties.

Speciaal de grote aanwezigheidsfrequentie en de bijdrage van de vier adviserende leden uit de Tweede Kamer werd zeer gewaardeerd.

Dit is alleen mogelijk indien in Den Haag wordt vergaderd. Helaas moest een actief lid wegens te drukke andere partijactiviteiten de commissie verlaten. Door de inbreng van een nieuw lid via het hoofdbestuur bleef de commissie echter op gelijke sterkte.

ir. H.P. Huffnagel,
voorzitter.

COMMISSIE MILIEUHYGIENE

voorzitter: Mr.R. Cleton.

secretaris: mevr.H.S. van Aartsen-Warsen

De commissie Milieuhygiene kwam in het verslagjaar twaalf maal bijeen, waarvan tweemaal met de milieudeskundigen uit de VVD-fracties in Provinciale Staten en Rijnmondraad.

Het milieubeleid in het algemeen is thans van de fase waarin de nadruk lag op het opzetten van een beleid gekomen in de fase waarin het tot een uitvoering van de vele nieuwe wetten moet komen. Deze verschuiving is ook merkbaar in de agenda van de commissie.

Nieuw beleid is echter nog de Milieu Effect Rapportage, waarover de commissie in het voorjaar een nota aan het hoofdbestuur aanbood.

De afvalstoffenproblematiek kwam dit jaar sterk in de publiciteit (Lekkerkerk, Broek in Waterland). De commissie besteedde hier uiteraard aandacht aan. De indruk bestond dat niet alle vondsten even ernstig waren, al baarde vooral de gifvondst in Broek in Waterland zorgen.

De energievoorziening is een probleem met vergaande gevolgen op het gebied van het milieu. Vele malen stonden dan ook onderwerpen die hierop betrekking hadden op de agenda. Besproken werden het SO₂-beleidskaderplan, de kolennota, de LPG. Naar aanleiding van het besprokene in de vergadering van 29 januari met de Statenleden richtte hoofdbestuurslid dr.ir.A.P.Kole zich tot het hoofdbestuur erop wijzend, dat vooruitlopend op de officiële door de overheid te entameren maatschappelijke discussie over de kernenergie, dit onderwerp in toenemende mate in de publieke belangstelling komt te staan. Hij vroeg het hoofdbestuur: "een beroep te doen op al diegenen in de partij die over de vereiste deskundigheid beschikken, zich beschikbaar te stellen voor forums, panels, gespreksgroepen etc; en de voorlichting op dit gebied te verzorgen, in het bijzonder met betrekking tot het verstrekken van basisinformatie, verwijfsadressen, kadercursussen etc."

Namens het dagelijks bestuur antwoordde de heer Thalhammer o.a.

"gecompliceerd is de sprekerskeuze ondermeer doordat er op het gebied van de kernenergie in onze partij een diversiteit van meningen leeft. (-) De energiecommissie is gevraagd zich te bezinnen op de mogelijkheid een in omvang beperkt pakket aanbevelenswaardige literatuur samen te stellen. (-) In meer algemene zin, dan typisch voor de energieproblematiek, wordt bestudeerd in

hoeverre het mogelijk is een documentatiecentrum op het partijsecretariaat op te zetten. (-) Kadercursussen op energiegebied, met het oogmerk de deelnemers "geschikt" te maken om in het publiek het VVD-standpunt te verkondigen, lijkt niet mogelijk." Het toegezegde nadere bericht van het hoofdbestuur bleef helaas uit. In november richtte de voorzitter zich, zoals ook al in voorgaande jaren, tot het hoofdbestuur met de vraag wat de inbreng van de VVD in het algemeen en de commissie milieuhygiene in het bijzonder aan de brede maatschappelijke discussie zou kunnen zijn. Gevreesd werd dat de inbreng uit één bepaalde hoek zou kunnen overheersen. Helaas werd op deze brief, evenmin als op de eerdere, geen reactie ontvangen.

Uiteraard hield de commissie zich bezig met het opstellen van stellingen voor het deelcongres te Doorn, het bespreken van Beginselverklaring en Liberaal Manifest en het amenderen van het Verkiezingsprogramma. Betreurd werd dat de partijcommissies bij dit laatste niet in een eerder stadium actief betrokken waren, zoals vorige keren wel het geval was.

Overige onderwerpen die aan de orde kwamen, waren: milieueffingen, geluid, provinciaal beleidsplan, bodembescherming. Het contact met dr. L. Ginjaer bleef bestaan.

Met de ^{Financieel}-Economische Commissie werd een werkgroep ad hoc gevormd ter bespreking van de kosten van het milieubeleid. Deze groep vergaderde eenmaal. Aan het eind van het jaar kwam het kabinet met een nota terzake.

Jaarverslag 1980 van de Partijcommissie Ruimtelijke Ordening.

In het verslagjaar kwam de commissie vijf maal bijeen, tweemaal in het voorjaar en driemaal in het najaar. De gedachtenwisseling over aard en betekenis van de ruimtelijke ordening naar liberaal inzicht werd voortgezet met een discussie over de indeling facet- en sectorbeleid, over de draagwijdte van de procedure die bekend staat onder de aanduiding "planologische kernbeslissing" (PKB) en over de invoering in Nederland van de milieu-effectrapportering (m.e.r.) en de mogelijke gevolgen daarvan voor het systeem van de ruimtelijke ordening. Zowel het ruimtelijke beleid als het milieubeleid in engere zin (milieuhygiënisch beleid en natuur- en landschapsbehoud) beogen immers het leefmilieu, onze omgeving, op een kwalitatief zo hoog mogelijk niveau te houden of te brengen. Uitbreiding van de milieu-effectenrapportering tot een "omgevings-effectrapportering" (o.e.r.), projectgericht en gekoppeld aan bouwvergunningverlening zou wel eens een vervangend en meer liberaal systeem voor het leefbaar houden van Nederland kunnen zijn. De bevindingen van de commissie zijn overgemaakt aan de Commissie Milieuhygiëne. Het onderwerp is bij uitstek geschikt om in de koepel Leefbaarheid te worden behandeld, die in het verslagjaar niet bijeen kwam.

Voorts behandelde de commissie de concept-Beginselverklaring, het ontwerp-Liberaal Manifest en het ontwerp-Verkiezingsprogramma. De commissie reageerde met een groot aantal amendementen ingediend bij het hoofdbestuur overeenkomstig de daartoe vastgestelde procedure. Mede naar aanleiding van de desbetreffende tekst in het ontwerp-Verkiezingsprogramma sprak de commissie zich uit vóór inpoldering van de Markerwaard. De commissie is van mening dat per saldo de maatschappij het meest gebaat is bij drooglegging. Met behulp van actieve natuurbouw kan zelfs het onderdeel natuur en milieu verrijkt worden. Ook dit onderwerp komt overigens voor een "koepelbehandeling" in aanmerking.

Voorzitter en secretaris tenslotte namen deel aan de door de Vereniging van Staten- en Raadsleden georganiseerde studiedag over de problematiek van de Kleine Kernen en legden hun kijk op de ruimtelijke ordening neer in een tweetal artikelen in het blad van de Vereniging van Staten en Raadsleden Provincie en Gemeente, nrs. 10/11 en 12 1980.

De commissie verwelkomde in haar midden de nieuwe vertegenwoordiger van het hoofdbestuur, de heer G.C.A. Mulder.

drs. J.L.M. Kits Nieuwenkamp,
secretaris.

Voorzitter: dhr. L. van Leeuwen

Secretaris: dhr. B. von Königslöw

VERGADERINGEN

De commissie vergaderde op 29 jan., 26 maart, 27 mei, 26 aug., 30 okt. en 25 nov.. De 2e kamerfractie was bij deze vergaderingen meestal vertegenwoordigd door de heer De Beer. De heer Van de Ven en de fractie-assistent de heer Zwinkels konden twee vergaderingen bijwonen; de heer Lauxtermann was eenmaal aanwezig.

De heer Noortman was helaas wegens ziekte het gehele jaar afwezig.

WERKZAAMHEDEN

Liberale termijnvisie verkeer en vervoer

Als resultaat van de werkzaamheden van de commissie in vorige jaren bleek de Prof. Teldersstichting bereid een rapport te doen schrijven onder haar auspiciën. Dit rapport behandelt de liberale visie op de ontwikkeling van verkeer en vervoer op langere termijn en het daarbij gewenste beleid. De heren Bourdrez en Van Leeuwen onderhouden het contact met de Teldersstichting. Voltooiing van het rapport wordt in het voorjaar van 1981 verwacht.

Structuurschema Burgerluchtvaartterreinen

In maart werd een open vergadering gewijd aan het SBL, waaraan ook geïnteresseerde leden deelnamen. Naar aanleiding van de discussie besloot de commissie een advies over het SBL op te stellen. Hiermee hebben met name de heren Von Königslöw en Vogely zich bezig gehouden. Dit advies werd in het najaar aan het VVD bestuur aangeboden. Een publikatie in verkorte vorm verschijnt in Vrijheid en Democratie.

Financiering verkeersinfrastructuur

In verband met de toekomst van het Rijkswegenfonds werd regelmatig en indringend gesproken over de financiering van de verkeersinfrastructuur. Op dit punt vond met name een intensieve gedachtenwisseling met de kamerfractie plaats.

Helaas bleek het evenals vorig jaar nodig het beleid van de minister op dit punt kritisch te volgen.

Verkiezingsprogramma

Mede op grond van het in 1979 gehouden deelcongres stuurde de commissie in het begin van het jaar een ontwerp-tekst voor het verkiezingsprogramma, betreffende verkeer en vervoer, aan het VVD-bestuur.

In het ontwerp-verkiezingsprogramma, zoals in het najaar verschenen, bleek hiervan, alsook van bijdragen van de kamerfractie, weinig overgebleven.

De commissie heeft voor de meeste artikelen over verkeer en vervoer amendementen opgesteld. Deze verduidelijken het programma en breiden het uit met enkele belangrijke punten.

Over de Begroting en Memorie van Toelichting van Verkeer en Waterstaat bestond in het algemeen tevredenheid, zodat hieraan geen lange behandeling werd gewijd.

EVALUATIE

De commissie vergaderde in 1980 regelmatig en had goede contacten met de kamerfractie.

De schriftelijke produktiviteit bleef hierbij niet achter. Aan het VVD-bestuur werd een advies aangeboden over het Structuurschema Burger-Luchtvaartterreinen. Voorts werden amendementen ingediend op het ontwerp-verkiezingsprogramma. De commissie vond het overigens jammer dat dit nodig bleek.

Het onderwerp financiering van de verkeersinfrastructuur werd uitgebreid besproken, met schriftelijke inbreng van leden van de commissie en van de kamerfractie. Wellicht zal hierover in 1981 een meningsvorming kunnen plaatsvinden, naar aanleiding van het rapport van de Teldersstichting over de liberale termijnvisie op verkeer en vervoer.

Aldus opgesteld te Rotterdam, 10 januari 1981.

B. v. Königslöw
secretaris

Jaarverslag 1981 Commissie Volksgezondheid

In het verslagjaar zijn 6 vergaderingen gehouden. In februari richtte de aandacht van de Commissie zich met name op de Memorie van Antwoord van de Wet Gezondheidszorgvoorzieningen. Een motie met betrekking tot het hoofdstuk "Mens en Gezondheid" van het Ontwerp Liberaal Manifest werd ter kennis gebracht aan het Hoofdbestuur met het verzoek deze te willen doen toekomen aan de ontwerpers van het Manifest.

In het voorjaar zijn voorbereidingen getroffen voor de organisatie van een congresavond in Den Haag. Hieraan werd door de Commissie behoefte gevoeld, mede vanwege het feit, dat voorkomen moest worden, dat het belangrijke hoofdstuk met betrekking tot de volksgezondheid tussen wal en schip zou belanden in het Manifest. Namens de commissie is in mei aan de staatssecretaris een reactie gegeven op de nota tandheelkundige voorzieningen.

Op 12 juni 1980 is de congresavond gehouden, die zich in een goede belangstelling mocht verheugen. Een vijftal onderwerpen kwam aan de orde :

- intra-murale gezondheidszorg
- extra-murale gezondheidszorg
- juridische aspecten van de gezondheidszorg
- preventie in de gezondheidszorg
- financiering van de gezondheidszorg

Het werd als een plezierig feit ervaren, dat diverse leden van de Tweede Kamerfractie acte de presence gaven. De aanwezigheid van de staatssecretaris van volksgezondheid, mevrouw mr. E. Veder - Smit, droeg eveneens in niet geringe mate bij aan het succes van de avond.

Op 11 juni 1980 trof de Commissie een zware slag, toen bekend werd, dat haar voorzitter, de heer P. Muntendam, was overleden. Onder zijn aanvoering gedurende een tiental jaren bracht de commissie talrijke adviezen uit en droeg vele suggesties aan, waar het ging om de belangen van hen, die rechtstreeks van doen hadden met de volksgezondheid.

In het najaar kwamen in de vergaderingen van de Commissie verschillende zaken, zoals de begroting 1981, het wetsontwerp afbreking zwangerschap van de PvdA en de Status van het Financieel Overzicht aan de orde.

Tesamen met de Juridische Commissie van de partij werd een werkgroep uit beide commissies geformeerd, die een rapport uitbracht inzake de euthanasie. Dit rapport is inmiddels "de partij ingegaan" voor commentaar. In 1981 zal hierop een vervolg komen, in die zin, dat de partij dan geacht wordt haar standpunt te bepalen.

In de november-vergadering was het ontwerp-verkiezingsprogram onderwerp van discussie. Tevens werd een standpunt bepaald ten aanzien van de honorering van de specialisten, een onderwerp, dat door de manoeuvre van de Minister van Economische Zaken landelijk aandacht trok.

Aan het eind van het verslagjaar werd gekomen tot een completering van het ledental van de Commissie. Na jarenlange deelname aan het werk van de Commissie hadden de leden Locker de Bruijne, Hes van Zweeden en Claessens te kennen gegeven zich te willen terug trekken.

Nu de Commissie weer op volle sterkte is, zal getracht worden in het komende verslagjaar, nog meer dan voorheen het geval was, een deskundige advisering aan fractie en partij tot stand te brengen.

Verslag van de werkzaamheden van de Landelijke Onderwijs Commissie over het jaar 1980.

Voorzitter: C.J. Eijgenhuijsen.

Secretaris: M.Th.M. Tangel.

De commissie kan terugzien op een actief jaar waarin tal van zaken aan de orde kwamen.

Op de eerste plaats waren dat de gewone vergaderingen van de commissie waarin coördinerend werd gewerkt ten aanzien van de activiteiten zoals die in de verschillende secties werden uitgevoerd. Tijdens deze vergaderingen werd over onderwerpen gesproken die betrekking hadden op het geheel van het brede onderwerpsterrein, discussies over de begroting, over de OPVO-nota, over het Liberaal Manifest en het verkiezingsprogramma vonden plaats. Deze vergaderingen werden gehouden op 16 januari, 20 februari, 17 april, 18 juni, 20 augustus, 8 en 15 oktober en 10 december.

Naast de gewone LOC-vergaderingen vind drie maal een gesprek plaats tussen de LOC en minister Pais en wel op 19 maart, 21 mei en 19 november j.l. De OPVO-nota, de examennota en de volwasseneneducatie maakten o.a. deel uit van de discussies.

Het deelcongres over Onderwijs, dat op 2 februari in Meppel plaats vond formuleerde enkele moties waarvan de neerslag als amendement werd ingediend op het Liberaal Manifest.

Op 28 februari vond een oriënterend gesprek plaats met de JOVD-onderwijscommissie.

Voorafgaand aan de Buitengewone Algemene Vergadering over het Liberaal Manifest werd door de opstellers van de onderwijsparagraaf van dit manifest een gesprek gevoerd met een aantal leden van de LOC, teneinde de op de betreffende paragraaf ingediende amendementen op hun merites te beoordelen.

Op de ochtend van de jaarlijkse partijraad ter bespreking van Troonrede en Miljoenennota op 20 september vergaderde de LOC, waarbij o.a. de salarismaatregel die de heer Pais van plan was te nemen ten laste van het onderwijzend personeel werd afgewezen.

In de daarop volgende LOC-vergaderingen op 8 en 15 oktober heeft de commissie, in nauw overleg met de Tweede-Kamerfractie, de begroting grondig bestudeerd teneinde voorstellen voor alternatieve bezuinigingen aan te dragen.

Naast bovengenoemde onderwerpen werd in het tweede halfjaar veel aandacht besteed aan de wijze van functioneren van de LOC. De vraag of de sectiegewijze aanpak van de onderwerpen de meest geschikte is werd daarbij aan de orde gesteld. De discussies over dit onderwerp konden in het verslagjaar nog niet worden afgerond.

Een derde belangrijk onderwerp waarmee de commissie in de tweede helft van het verslagjaar druk bezig was betrof het ontwerp-verkiezingsprogramma waarop een groot aantal amendementen werd ingediend. Met name op het hoofdstuk van de volwasseneneducatie werden een aantal amendementen ingediend.

Een gesprek vond plaats met enkele mensen van het wetenschappelijk bureau van de VVD, de prof. mr. B.M. Teldersstichting, teneinde informatie uit te wisselen over elkaars werkterrein.

De commissie betreurt ten slotte dat sectie III, waarvan enkele leden een zeer actieve rol spelen binnen de plenaire LOC, in het verslagjaar geen eigen activiteiten ontplooiden.

JAARVERSLAG

Sektie I L.O.C.

Voorzitter: C.J. Eijgenhuijsen

Secretaris: A.A. Steverink

De sectie kwam elf maal bijeen: meestal in Utrecht en enkele keren in Den Haag, als de aanwezigheid van kamerleden nodig was.

De nota academisering Ped. academie is gereedgekomen en aangeboden. Ook is een nota over de aansluitingsproblemen basis onderwijs en vervolg onderwijs toe aan zijn definitieve vorm. Ook dit jaar is weer aandacht ge schonken aan de problemen rond het speciaal onderwijs. Tijd werd vrij gemaakt ten behoeve van de vakantie spreiding; mede in verband met een nota van een andere sectie.

Vergaderd werd er in Den Haag over het nieuwe wetsontwerp bao met de kamerleden, die daarover het woord moeten voeren. Uiteraard vormde de onderwijs stukken in het nieuwe beginsel-pr. aanleiding tot discussie in de sectie; evenals het ontwerp verkiezings programma.

De vergadering heeft een begin gemaakt met de bespreking van het binnen gekomen onderwerp over de taak, die volgens haar, de inspectie te verrichten heeft. Zij hoopt daar voor de verkiezingen mee klaar te zijn.

Gezien de plannen om de L.O.C. in haar opzet een wijziging te doen ondergaan is de zo noodzakelijke aanvulling verschoven naar 1981 en zal hopelijk na de verkiezingen dit gerealiseerd zijn.

A.A. Steverink, secr. sectie I

Verslag van de werkzaamheden van sectie 2 van de LOCover het jaar 1980.

In het jaar 1980 heeft de sectie 2 van de Landelijke Onderwijscommissie zich met een aantal zaken beziggehouden:

In de eerste drie maanden van het jaar was voornamelijk de nota Onderwijsplan Voortgezet Onderwijs onderdeel van studie. Het OPVO werd afgewezen aangezien het geen recht doet aan de eisen die sectie 2 aan het onderwijs meent te mogen stellen, temeer niet daar deze sectie in het verleden de VVD-notitie "Vierstromenschool" heeft geschreven.

Daarnaast is de Volwasseneneducatie aan de orde geweest zowel in het kader van het OPVO als van de z.g. examennota. Ook in de examennota ziet sectie 2 weinig waardevols.

In het tweede trimester is veel gesproken over het functioneren van de sectie en van de Landelijke Onderwijscommissie, mede naar aanleiding van de wensen die er bij de LOC en het hoofdbestuur leven.

Veel aandacht is besteed aan de begroting van Onderwijs en Wetenschappen. In de eerste ronden zijn voornamelijk de cijfers ter sprake gekomen; hiervan is verslag uitgebracht aan de Tweede Kamerfractie en de LCC, die het een en ander hebben doorgespeeld; met name de bezuinigingen waren belangrijke items.

Een nadere uitwerking werd gegeven met betrekking tot de bezwaren die sectie 2 koestert met betrekking tot de examennota.

Door o.a. bezuinigingsmaatregelen en de onvrede die er heerste m.b.t. het beleid van de bewindsman heeft de voorzitter gemeend zijn lidmaatschap van de sectie te moeten neerleggen. Hij werd als waarnemend voorzitter opgevolgd door de heer R.A. Pijlman.

In het laatste gedeelte van het jaar werd veel bijgedragen tot de inhoudelijke bespreking van de begroting. Onze notities werden doorgegeven aan de LOC en de Tweede Kamerfractie.

Een belangrijke toezegging werd in dit gedeelte van het jaar gestand gedaan: het ontwerp van de aanvullende notitie "Vierstromengymnasium" kwam gereed en zal in het begin van 1981 naar de LOC worden gezonden; het sluitstuk - het vierstromen-l.b.o. - ontbreekt derhalve alleen nog.

Uitgebreid is het verkiezingsprogramma van de VVD aan de orde geweest. Talloze amendementen, moties e.d. kwamen aan de orde en werden naar de LOC gezonden al waar alle amendementen zijn besproken en ingebracht bij het hoofdbestuur. Als belangrijk item werd de Volwasseneneducatie in het verkiezingsprogramma ingebracht en overgenomen.

De voorstellen met betrekking tot de herstructurering van de LOC werden opnieuw doorgesproken en goedgekeurd.

de secretaris,
G.H. Kraij

De sectie heeft in het verslagjaar een 4-tal keren vergaderd. En wel op 5/2, 18/3, 13/5 en 19/11.

De eerste vergadering onder voorzitterschap van de heer L. Smeets, de overige onder vice-voorzitterschap van de heer Ir. H.P.A.W. Berkelaar. De heer Smeets heeft in verband met werkzaamheden bedankt voor de sectie.

Als adviserend lid woonde de heer Drs. J. van Huygenvoort, de vergaderingen sinds 13/5 bij.

Tijdens de 2e en 3e vergadering is op verzoek van de heer J.D. Dees uitvoerig gesproken over de nieuwe HBO-wet. Tijdens de 4e vergadering is het ontwerp verkiezingsprogramma ter sprake gekomen.

In het vorige verslagjaar werd reeds geconstateerd, dat het bezoek van de sectievergaderingen over het algemeen zeer matig was. Het was op het laatst ook niet meer duidelijk wie wel en wie niet lid was.

In verband hiermee werden 2 regelingen getroffen.

- a) bij de leden zou geïnformeerd worden wie lid wilde blijven van de sectie
- b) de vergaderingen zullen voortaan plaats vinden in den Haag, teneinde een goed contact te kunnen houden met de leden van de 1e en 2e kamer

Het heeft er toe geleid, dat de commissie is teruggevallen tot 4 leden. Hoewel ons een verdere uitbreiding voor ogen stond en daartoe ook een advieslijst ontvingen leek het verstandiger te wachten tot na de verkiezingen.

De vergaderingen waren vruchtbaar en hebben een zeer prettig verloop gehad, mede in belangrijke mate door de aanwezigheid en de inbreng van de heer Dees.

De sectie geeft overigens de voorkeur aan de indeling van de L.O.C. zoals die momenteel plaats vindt.

Een indeling en leeftijdsgroepen spreekt sectie IV absoluut niet aan. Het HBO en WO leent zich daar ook niet toe.

Verslag van de activiteiten in 1980 van Sectie V Educatieve Voorzieningen Werkende Jongeren.

De activiteiten in het verslagjaar 1980 zijn miniem geweest.

Slechts 1 maal is de sectie bijeengewees.

Er werd toen afgesproken dat mevrouw Heemskerk en de heer Veening een eerder samengestelde maar nooit verschenen notitie over onderwijs en vorming voor Werkende Jongeren zouden herschrijven.

Door allerlei oorzaken werd deze notitie eerst in juni 1980 in de LOC besproken. Toen bleek echter dat de inhoud van de notitie eigenlijk achterhaald was en niet meer relevant.

Door de stijging van de werkloosheid en de daarmee gepaard gaande daling van de conjunctuur worden steeds andere beleidsmaatregelen t.b.v. werkende jongeren van kracht.

Door het met de regelmaat van de klok verschijnen van beleidsnota's die met dezelfde regelmaat in de ijskast verdwijnen weten de werkers in het veld niet meer waar ze aan toe zijn, zo ook de leden van Sectie V. Daarom achten zij het schrijven van een nieuwe notitie momenteel niet relevant.

Daarbij moet worden opgemerkt dat drie leden van Sectie V door langdurige ziekte waren uitgeschakeld.

Verder moet helaas geconstateerd worden dat Sectie V ook in het verslagjaar 1980 noch door het hoofdbestuur noch door de leden van de kamerfracties werd benaderd met gerichte vragen of opdrachten.

De leden van Sectie V willen op hun terrein graag hun bijdrage leveren, maar het bijeenroepen van de sectie moet als zinvol worden ervaren niet als een gezellig samenzijn waarbij vrijblijvend wordt gediscussieerd.

J.A. Veening.

Verslag sectie VI van de Landelijke Onderwijscommissie.

Sectie VI (financiën, rechtspositie) kwam in 1980 niet bijeen. De noodzaak hiertoe ontbrak wegens gebrek aan opdrachten en materiaal. Een en ander kon telefonisch worden afgedaan (onder meer de bezuinigingsvoorstellen) en in de LOC worden behandeld, daar de sectie leden- behalve de heer Van Halteren- allen zitting hebben in de LOC.

Mede werd het niet meer bijeen komen bevorderd door het vertrek van de secretaris, de heer W.H.J. Passtoors en het niet aanstellen van de nieuwe door mij voorgestelde secretaris, de econoom de heer Raams. Door het binnenkort aflopen van de zittingstermijn van de LOC en secties en de mogelijke nieuwe opzet van de LOC werd namelijk niet door het hoofdbestuur in de vacature voorzien.

Toch zal bij de nieuwe opzet van de LOC rechtspositionele en vooral ook onderwijs-financiële deskundigheid niet mogen ontbreken daar dit nog steeds zeer zwakke terreinen zijn van onze partij!

Heerhugowaard, 7 januari 1981,

A.J.J. Mulder,
voorzitter sectie VI.

Jaarverslag 1980 van de Sociaal-Economische Commissie.

Zoals bekend fungeert deze commissie als z.g. koepelcommissie over verschillende andere commissies, t.w. de belastingcommissie, de energiecommissie, de financieel-economische commissie, de landbouwcommissie, de commissie voor het midden- en kleinbedrijf, de sociale commissie en de commissie woningbouw en huurbeleid. De activiteiten, die elk van deze commissies ontplooit, brengen met zich mede, dat de vergaderingen van de SEC alleen plaatsvinden, als er activiteiten van deze commissies gebundeld moeten worden, ontwerp-rapporten besproken moeten worden, of onderwerpen van algemeen belang, welke het terrein van meer commissies bestrijken, aan de orde zijn.

Zo heeft de commissie in het verslagjaar op 30 januari vergaderd, met name over de inbreng van de verschillende commissies voor de ontwerp-beginselverklaring, het ontwerp-Liberaal Manifest en het verkiezingsprogram.

Op 27 juni vond een vergadering plaats, waarin de meer uitgewerkte inbrengen van de verschillende commissies voor het verkiezingsprogramma zijn besproken en, van commentaar voorzien, zijn doorgezonden aan de commissie, die met ontwerp van het verkiezingsprogramma was belast.

Op 21 augustus vergaderde de commissie over een ontwerp-nota van de energiecommissie inzake "standpuntbepaling kernenergie". Na behandeling van deze nota werd zij aan het hoofdbestuur doorgezonden.

Op 20 september vergaderde de SEC over de miljoenennota, voorafgaande aan de vergadering van de Partijraad in de namiddag. In deze vergadering werd door een woordvoerder van de commissie commentaar op deze nota met bijlagen gegeven.

Tenslotte vergaderde de commissie op 10 december over de amendementen en moties, welke door de verschillende onder haar ressorterende commissies waren opgesteld op het ontwerp-verkiezingsprogramma. Ook enkele eigen amendementen werden door de commissie opgesteld. Het geheel is ter verdere behandeling in de partij doorgezonden.

In verschillende van de hier genoemde vergaderingen heeft de commissie ook uitvoerig van gedachten gewisseld over het sociaal-economische beleid in het algemeen en haar mening over verschillende daartoe behorende onderwerpen gevormd en ter kennis van de kamerleden en ook wel van de bewindslieden gebracht. De commissie stelt met voldoening vast, dat op haar opmerkingen terdege acht is geslagen. Dit werkt uiteraard zeer stimulerend voor de toekomstige door de commissie te ontwikkelen activiteiten.

Beknopt jaarverslag van de werkzaamheden van de Belastingcommissie

In 1980 is de Belastingcommissie in totaal vier maal bijeen geweest (1979: vijf maal, 1978: vier maal). Ook in 1980 droegen de vergaderingen meestal het karakter van bijeenkomsten ter advisering van de aanwezige Kamerleden, in het bijzonder met betrekking tot actuele fiscale onderwerpen. De produktie van de Belastingcommissie geschiedt derhalve niet zozeer schriftelijk als wel verbaal. Niettemin is diverse malen over meer gecompliceerde onderwerpen door de individuele leden rechtstreeks aan Kamerleden schriftelijk advies uitgebracht.

Met betrekking tot hetgeen inhoudelijk ter sprake is gekomen tijdens de vergaderingen moge wederom korthedshalve worden verwezen naar de notulen welke van iedere vergadering werden opgesteld en welke zowel bij het algemeen-als het belastingcommissiesecretariaat worden bewaard.

Er werd van gedachten gewisseld over:

- De grondslagen van de Onroerend goedbelastingen.

Van de dienaangaande verschenen concept-nota van de Commissie Financiën Lagere Overheden, werd een studie gemaakt, welke is uitgemond in een schriftelijk advies aan die Commissie.

- De inflatieneutrale belastingheffing cf. de plannen van Hofstra.
- De nota "Op weg naar gelijke fiscale behandeling van de gehuwde vrouw en andere samenlevingsvormen, dan het huwelijk."
- Alle fiscale reparatiewetgeving.
- Invoering van een profijtbeginsel naar draagkracht.
- De herziening van de Vermogensbelasting.
- De herziening van de Successiewet 1954.
- De herziening van het "bijzonder tarief" in de inkomstenbelasting.
- Het rapport Van Bijsterveld.
- De Rijksbegroting en het Belastingplan 1981.
- De nota "Inkomensprijzen".
- Herinvoering van de aftrekbaarheid van de onderhoudskosten van de eigen woning.

Vanuit het midden van de Belastingcommissie is ook deelgenomen aan een dienaangaande ingestelde werkgroep, samengesteld uit meerdere partijcommissies.

- Een individueel Energie Fonds ?
- Wijziging van de WIR en SIR (milieu en energietoeslag)

- Voldoening op aangifte-stelsel voor de inkomsten- en vennootschapsbelasting ?
- Amendementen op het ontwerp-verkiezingsprogramma (zie o.a. Vrijheid en Democratie van 24 februari 1981).
- Wijziging van de regeling tot het al dan niet opleggen van een aanslag in de inkomstenbelasting.

Opgemerkt wordt nog, dat onder de supervisie van de Belastingcommissie een commissie uit de afdeling Den Haag zich heeft beziggehouden met de vorenbedoelde nota "Op weg naar..."

Leiderdorp,
1 maart 1981,
Mr. G.W.B. van Westen,
Secretaris van de Belastingcommissie.

Jaarverslag 1980 van de Energiecommissie van de VVD.

In het begin van het jaar werd aandacht besteed aan de verslaglegging en verwerking van het op 1 december 1979 in 's-Hertogenbosch gehouden deelcongres Energie.

Er werd naar aanleiding van een vraag uit de VVD een standpunt geformuleerd t.a.v. de gewenste korting op gastarieven in het noorden van het land.

De meeste tijd nam het opstellen van de discussienota "Standpuntbepaling Kernenergie" in beslag: deze werd in september voor publikatie door het hoofdbestuur vrijgegeven.

Andere belangrijke activiteiten waren het opstellen van amendementen op het ontwerp-Liberaal Manifest en op het ontwerp verkiezingsprogramma 1981.

Ten behoeve van de voorlichting in de partij werd op verzoek van de stichting Vorming-en Scholingsactiviteiten Vrijheid en Democratie de inhoud van een Informatiepakket Energie samengesteld.

Aan het einde van het jaar werd een aanvang gemaakt met de bestudering van het rapport van Krekel, v.d. Woerd en Wouters over de concentratie van nutsbedrijven.

Samenvattend kan gesteld worden dat bij een groot aantal gelegenheden een bijdrage aan de discussie in de partij over energievraagstukken geleverd is.

Samenvattend verslag van de werkzaamheden in 1980 van de Financieel-Economische Commissie.

Plenair heeft de commissie tijdens het verslagjaar zesmaal vergaderd.

Begin van het jaar heeft de commissie de voorbereiding afgerond van een brief over enkele actueel-politieke kwesties op sociaal-economisch terrein, die gericht was aan het hoofdbestuur van de partij, alsmede de liberale bewindslieden en de fracties in Eerste en Tweede Kamer. Naast technische kwesties, zoals het opvangen van stagnatie in de economische groei, besteedde de commissie daarin aandacht aan de beleidspresentatie.

Voor het op 3 mei 1980 gehouden deelcongres over economie en midden- en kleinbedrijf had de commissie stellingen voorbereid over uitgangspunten van macro- en sociaal-economisch beleid.

Veel tijd heeft de commissie besteed aan het opstellen van een rapport, getiteld "selectief economisch beleid in de jaren '80". Daarin wordt onder meer aandacht besteed aan tekortkomingen van verleende steun aan individuele bedrijven en aan nadelen van bepaalde sectorgerichte maatregelen. Suggesties worden gegeven voor het geven van steun aan bedrijven op effectieve wijze en zonder daarbij concurrentievervalsing te veroorzaken. Verder noemen wij opvang van de uitgeholde vermogenspositie van bedrijven door bevordering van het in grote mate beschikbaar zijn van risico-dragend kapitaal. Bijzondere dank dienen we uit te brengen voor de auteur van diverse concepten van het rapport en voor het geven van suggesties voor de inhoud door enkele leden van de Tweede Kamerfractie.

Namens de commissie is er deelgenomen aan bijeenkomsten van een ad-hoc werkgroep voor het bestuderen van de kosten voor de eigen woning.

Verder heeft de commissie amendementen opgesteld voor enkele onderdelen van de ontwerpen voor "Beginselverklaring" en "Liberaal Manifest '80".

Voor het ontwerp van het verkiezingsprogramma "Samen aan 't werk" zijn bijdragen voorbereid en mede opgesteld, alsmede voor enkele onderdelen daarvan amendementen gemaakt. Het laatste betrof onder meer het vervangen van een jaarlijkse economische groei van 2% door - minimaal - het ontbreken van economische groei.

Ten slotte dienen te worden vermeld de gebruikelijke bespreking en advisering over actuele, politieke kwesties. Naast de behandeling van de begrotingen voor '81 van de departementen van economische zaken en van financiën betrof dit onder meer:

- de zogenaamde "Ombuigingsoperatie" van 1980;
- de in het verslagjaar toegepaste loonmaatregel;
- aangebrachte veranderingen in het stelsel van w.i.r.-premies;
- het hete hangijzer van (fiscale) aftrek van hypotheekrente.

Ondanks opmerkingen over noodzaak van het voeren van "jong bloed" in de commissie waren volgens ondergetekende de activiteiten van de Financieel-Economische Commissie in 1980 niet gering.

's-Gravenhage, 9 januari 1981,
de secretaris, A.J.G. LEIJTEN.

Jaarverslag van de VVD-Landbouwcommissie 1980.

Voorzitter : P.M. Blauw,
Secretaris : mr. J.G. Bongers.

Ter voorbereiding van het verkiezingsprogramma 1981-1985 heeft op 15 maart 1980 het deelcongres "Landbouw" in Leeuwarden plaats gevonden. Mede aan de hand van een tweetal inleidingen van resp. de heren Waalkens en Bouma vond een uitvoerige constructieve discussie plaats over een aantal door de commissie voorbereide stellingen. De uitkomsten van deze discussie zijn verwerkt in de stellingen, waarna deze ter kennis van de verantwoordelijke partijorganen zijn gebracht. De commissie heeft met genoegen geconstateerd dat in het aan het einde van het verslagjaar gepubliceerde ontwerp-verkiezingsprogramma op verschillende punten rekening is gehouden met hetgeen op het bovengenoemde deelcongres naar voren is gebracht.

In het afgelopen verslagjaar is de commissie vijf maal bijeen geweest. Gedurende deze bijeenkomsten is behalve aan de voorbereiding van het deelcongres "Landbouw", uitvoerig aandacht besteed aan het Europese landbouwbeleid en aan de gevolgen hiervan voor de Nederlandse land- en tuinbouw. Dit mede ter informatie en ondersteuning van de veelvuldig ter vergadering aanwezige leden van resp. de Tweede en de Eerste Kamerfractie en de fractieleden uit het Europese Parlement.

Zoals gebruikelijk is ook in 1980 in de commissie uitgebreid van gedachten gewisseld over de Landbouwbegroting 1981. Een andere nationale aangelegenheid, die regelmatig in de commissie aan de orde is geweest, is de behandeling door de Tweede Kamer van de ontwerp Wet Vervreemding Landbouwgronden (thans: ontwerp Wet Agrarisch Grondverkeer). Ook volgde de commissie kritisch de gang van zaken met betrekking tot andere wetsontwerpen, zoals de ontwerp-Landinrichtingswet, de ontwerpwet Voorkeursrecht Gemeenten en de ontwerp-wijziging van de Ontheffingswet.

De commissie heeft in het afgelopen verslagjaar voorts de nodige aandacht besteed aan verschillende "partijstukken", te weten: - de ontwerp-Beginselverklaring en het ontwerp Liberaal Manifest;

- het ontwerp-verkiezingsprogramma 1981-1985.

De commissie heeft terzake een aantal amendementen geformuleerd.

In de loop van het verslagjaar is mevrouw ir.K.W. Louwes bereid gevonden om haar medewerking aan het secretariaat te verlenen.

Verslag van de werkzaamheden in 1980 van de commissie voor het Midden- en Kleinbedrijf.

Tijdens het kalenderjaar heeft de commissie 4 maal plenair vergaderd. Daarnaast zijn er diverse onderwerpen en petit comité nader uitgediept. Als voorbeeld van deze werkwijze noemen wij bespreking van de onderwerpen voor de Beginselverklaring en voor het Liberaal Manifest 1980. Met betrekking tot het laatste merken wij op dat amendementen opgesteld zijn voor onderdelen van de hoofdstukken "Mens en Arbeid", "Mens en Welvaart" alsmede "Mens en Organisatie".

Tijdens een plenaire vergadering van de commissie in het begin van 1980 is een bijdrage voor het verkiezingsprogramma 1981-1985 opgesteld. Voor het op 3 mei 1980 gehouden deelcongres "Economie en midden- en kleinbedrijf" had de commissie stellingen voorbereid over:

- consumenten, mededingings- en prijsbeleid;
- sociaal en fiscaal beleid voor het midden- en kleinbedrijf;
- ruimtelijke ordening.

Voor de inleidingen, discussies en conclusies van dit deelcongres is onder meer gerapporteerd in een uitgave van "Vrijheid en Democratie". Dienaangaande noemen wij speciaal de uitspraak van de staatssecretaris van economische zaken, mr. K.H. Beijen, dat het fiscaal klimaat in Nederland voor het ondernemerschap niet erg bevorderlijk is. Hiermede werd de afgelopen jaren door de commissie op belastinggebied geuite kritiek extra onderstreept. Voor het beleid op dit terrein van het kabinet Van Agt kan de commissie niet erg enthousiast zijn. Er is wel een en ander tot stand gekomen, maar het is niet voldoende voor het kenmerk van een rechtvaardige heffing van belasting over bedrijfswinsten en -vermogens.

De commissie is eveneens teleurgesteld over de besluiten van de partij betreffende kandidaten voor het lidmaatschap van de Tweede Kamer, waarin ondernemers in het midden- en kleinbedrijf en beoefenaren van vrije beroepen behartigers van hun belangen zien. Wel zijn hierover tijdig door de commissie adviezen uitgebracht.

Een hele serie onderwerpen zijn in 1980 door en/of namens de commissie nader bestudeerd, alsmede zijn leden van de VVD-fractie in de Tweede Kamer geadviseerd. Dienaangaande vermelden wij graag:

- bestrijding van beunhazerij;
- diverse aangelegenheden op fiscaal terrein, zoals eerdergenoemde kwestie van het fiscale winstbegrip, verder accijnzen en tarieven voor onroerend goedbelasting;
- winstpunten van de winkelsluitingswet '76;
- exporteren door het midden- en kleinbedrijf;
- regelingen voor tarieven van vrije beroepsbeoefenaren;
- nieuwe kaderregeling voor steun aan bedrijven in en bij stads- vernieuwingsgebieden;
- verticale prijsbinding voor boeken.

Aan de hand van een uitvoerig rapport heeft de commissie de gang van zaken in verschillende takken van het midden- en kleinbedrijf nader besproken. Daarbij is waargenomen dat er sectoren zijn met achteruitgang van activiteiten en anderzijds onderdelen met groei van bedrijven en omzetten.

Verder hebben enkele leden van de commissie deelgenomen aan de vergaderingen van een ad-hoc werkgroep voor het onderzoeken van de kosten der "eigen woning".

Ten slotte attenderen wij erop dat er met het lid van het dagelijks bestuur der partij, dat zich bezig houdt met het functioneren der partijcommissies, beraad is gevoerd over de samenstelling van de commissie.

's-Gravenhage, 9 januari 1981,
de secretaris, A.J.G. LEIJTEN, ec.drs.

Jaarverslag van de Sociale Commissie 1980.

De Commissie kwam in het verslagjaar 8 maal bijeen te weten op 22 januari, 11 maart, 22 april, 3 juni, 19 juni, 23 september, 6 november en 9 december.

De activiteiten van de Commissie werden in belangrijke mate bepaald door de voorbereiding van het deelcongres Sociale Zaken in Deventer op 29 maart en door de bijdragen in de totstandkoming van het verkiezingsprogramma.

De stellingen die voor het deelcongres werden geformuleerd hadden onder meer betrekking op een ruimere participatie van de vrouw in het arbeidsproces en mede in verband daarmee een aanzienlijke verkorting van de arbeidstijd.

Als consequenties zitten hier naar de opvatting van de Commissie aan vast daling van het inkomen per arbeidsplaats en individualisering van het sociale zekerheidsstelsel.

De verkorting van de arbeidstijd zal waarschijnlijk toch onvermijdelijk worden als gevolg van de te verwachten invloed van de micro-electronica op de werkgelegenheid. Bovendien bestaat reeds nu een structurele werkloosheid die om aanpassing van de werktijd vraagt.

Dit betekent dat op korte termijn een streven naar deeltijdarbeid en op langere termijn naar een verkorting van de arbeidsweek/dag.

Wat het verkiezingsprogramma betreft kreeg de Commissie vóór de zomervakantie het verzoek bouwstenen hiervoor aan te dragen en in het najaar werd van de Commissie commentaar gevraagd op het gereed gekomen conceptprogramma. De Commissie heeft uitvoerig aandacht besteed aan deze taken en is met een overeenkomstig aantal bijdragen gekomen.

Voorts heeft zij opnieuw haar gedachten laten gaan over de reorganisatie van de uitvoeringsorganisatie van het sociale zekerheidsstelsel. Het idee is geopperd om een staatssecretaris te belasten met de coördinatie van de uitvoering. De demografische verzekeringen zouden gecontroleerd moeten worden door de Sociale Verzekeringsraad en gecoördineerd moeten worden door de Raden van Arbeid. De werknemersverzekeringen zouden gecontroleerd moeten worden door de SVR en gecoördineerd door de Federatie van Bedrijfsverenigingen of het GAK. De Ziektewet dient hierbuiten te blijven.

De functie van de Commissie bestond verder vooral in het dienen als toetssteen voor de in de Commissie zitting hebbende Kamerleden ("adviserende leden"). Op deze wijze zijn hoofdzakelijk die onderwerpen betreffende sociale zaken in de Commissie aan de orde gekomen die ook in de Tweede Kamer op de agenda stonden.

JAARVERSLAG 1980

Kommissie Woningbouw en Huurbeleid.

Voorzitter: Ir. R.J. Elderenbosch
Sekretaris: H.J.J. Bruning

De kommissie bestond aan het eind van het jaar uit 8 leden.
De adviserende leden zijn de heren L.M. de Beer en Mr. Th.Lauxtermann.
In de loop van 1980 heeft de heer A. de Lange te Hazerswoude de kommissie verlaten.
De kommissie kwam 6 maal bijeen.

Bijzondere aandacht hebben dit jaar gekregen het Liberaal Manifest 1980 en het verkiezingsprogramma 1981. Dit naast het volgen van de politieke ontwikkelingen rond de besluitvorming in de Tweede Kamer en van de regering.

In februari heeft de kommissie op het Liberaal Manifest een aantal amendementen ingediend betrekking hebbende op haar werkgebied.
Eveneens is hierbij contact gelegd met de kommissie Ruimtelijke Ordening.

In mei en juni heeft de kommissie zich met name toegelegd op de voorbereiding van de inbreng via de Tweede Kamerleden bij het opstellen van het konsept-verkiezingsprogramma.
Later kon worden gekonstateerd dat dit voorbereidend werk voldoende resultaat had gehad waardoor de kommissie zich in december kon beperken tot het indienen van slechts enkele amendementen op dit konsept.

Op advies van de kommissie was in het konsept-programma reeds aandacht besteed aan het opvoeren van het woningbouwprogramma. Via amendering wilde de kommissie nog trachten de relatie tussen de huur en de kwaliteit van de woning te benadrukken en ook het aftrekbaar maken voor de inkomstenbelasting van de onderhoudskosten weer opnieuw voorstellen.

Belangrijk ook achtte de kommissie het dat groepen van de bevolking die in bijzondere levensomstandigheden verkeren voldoende aan hun trekken zouden komen bij het verkrijgen van woonruimte. Ook hiervoor is een amendement ingediend.

De kommissie meent, ondanks het feit dat de samenstelling in aantal minimaal moet worden geacht, ook dit jaar weer een nuttige inbreng te hebben kunnen leveren bij de meningsvorming binnen de partij met betrekking tot de volkshuisvesting.

Jaarverslag van de Commissie Welzijn.

De commissie vergaderde in 1980 8 maal.

In elke vergadering werd een gedeelte van de tijd besteed aan het coördineren van de verschillende activiteiten van de commissies die onder de koepel van de commissie welzijn vallen. Ook het functioneren van de commissie zelf en de verhouding tot het hoofdbestuur waren onderwerp van soms verhitte discussies. De commissie besteedde veel aandacht aan het amenderen van Liberaal Manifest en verkiezingsprogramma. Een speciale vergadering werd ook belegd om de begroting te bespreken. De resultaten van de bespreking werden naar voren gebracht tijdens de vergadering van de partijraad op 20 september. Helaas was er daarbij te weinig gelegenheid een inhoudelijke discussie te voeren. Er werden twee vergaderingen gehouden met statenleden die welzijn in hun portefeuille hebben. Er werd gesproken over de radenstructuren en over decentralisatie van het welzijnsbeleid. Zowel door de commissie als door de statenleden bleken de bijeenkomsten zeer te worden gewaardeerd waarbij van de kant van de statenleden een duidelijke behoefte aan een dergelijk overleg werd uitgesproken. Een notitie over welzijn van Loek Hermans en Nicoline van den Broek werd uitvoerig besproken. De commissie zoekt nog naar mogelijkheden om meer informatie door te geven naar raadsleden. Zij geeft veel individuele adviezen aan raadsleden. Aan het eind van het jaar heeft de commissie de discussies over vrijwilligerswerk afgerond. Het is een zeer actueel onderwerp, met toenemende vrije tijd, werkloosheid en de benarde financiële positie van de overheid.

M.H. van den Broek-Laman Trip

Verslag over 1980 van de Culturele Commissie.

De commissie vergaderde op 14 januari, 27 februari, 19 maart, 16 april en 22 mei. De aanwezigheid van de Kamerleden mevrouw Kappeyne van de Coppello en mevrouw Krijnen werd door de leden zeer op prijs gesteld, het directe contact vergemakkelijkt het uitwisselen van meningen. Diverse onderwerpen passeerden de revue. De commissie besprak o.a. het Liberaal Manifest en de ^Deginselverklaring. Het door de commissie opgesteld amendement, waarin een eigen plaats voor de sector Cultuur werd bepleit is tot genoegen van de opstellers door het congres overgenomen. Aan de hand van schriftelijke bijdragen van leden werd de situatie rond de Beeldende Kunstenaars Regeling uitvoerig besproken. We konden een nieuw lid verwelkomen, waarmee de commissie de sector beeldende kunst deskundiger dan voorheen kan bezien. De huisvestingsperikelen van het Nederlands Dans-theater werden belicht. De kwestie speelde ook in de Kamer. De begroting 1980 betreffende ons werkterrein kwam meerdere malen aan de orde. De commissie werd ingeschakeld bij het formuleren van de vragen, die de fractie zou stellen. De positie van de bedreigde Rijks Academie te Amsterdam is bediscussieerd. Voorts zijn ideeën omtrent een te vormen balletorkest ter tafel geweest. Een werkplaats voor het bezig zijn met mogelijkheden van plastics, was een onderwerp dat diverse malen aan de orde kwam. De commissie wierp zich met volle inzet op de organisatie van een congres over Cultuur. De leden achten het niet meer dan op zijn plaats dat dit beleidsterrein eens de volle aandacht krijgt van de partij. Nadat de leden zich hadden ingespannen om een adequate congresruimte te vinden en stellingen te formuleren en sprekers te benaderen, bleek de realisering van het idee op grote problemen te stuiten. Onderwerpen die zeer actueel waren, zoals het orkestenbestel, de amateuristische kunstbeoefening, de B.K.R. en de invloed van de kunst op de samenleving ^{le} de commissie zeer geschikt voor een openbare meningsvorming van de partij. Groot was de teleurstelling toen bleek dat we onze ideeën niet konden realiseren. Het gevolg was dat de commissie in de herfst van 1980 niet meer actief was. Het volgend jaar zal moeten blijken of het enthousiasme weer terug komt.

A.G. Bert van der Stoel.

Jaarverslag van de werkzaamheden in 1980 van de Commissie Maatschappelijke Ontwikkeling.

Inleiding.

Op 26 januari 1980 vond onder auspiciën van onze commissie een themadag "Buitenlandse Werknemers" plaats. Bij de voorbereiding bleek menigmaal een gebrek aan gecoördineerde constructieve tijdige samenwerking met andere partijgeledingen.

Zowel deze constatering als de inzet voor achterstandgroepen in onze samenleving verhevigde de motivatie van onze commissie om slagvaardig, oordelen te vellen.

Dat zo'n instelling dan mogelijk anderen aanleiding geeft om achteraf kritiek op besluitvormingsprocedures te leveren werd in onze commissie als een "gecalculeerd risico" ervaren. Zoals het onze partij betaamt, waren de uitgelokte opmerkingen mild en opbouwend, zodat wij op een vruchtbaar, turbulent jaar mogen terug zien.

Vergaderingen.

Onze commissie is 8 maal in 1980 bijeen geweest.

De opkomst was zodanig, dat telkenmale een besluitvormend quorum kon worden verkregen.

Vergaderonderwerpen.

Een viertal "grote" onderwerpen bepaalde het vergaderbeeld in 1980 van onze commissie. Zoals in de inleiding gemeld organiseerden wij mede de 1e Themadag Buitenlandse Werknemers". Uiteraard stonden het 2e "Ontwerp Liberaal Manifest", het 3e "verkiezingsprogramma" en 4e de "begroting 1981" in het centrum van onze belangstelling. Tussentijdse adviezen werden uitgebracht over de onderwerpen: Eerste lijnszorg, vrijwilligerswerk, Provinciale radenbestuur, Etnische minderheden, democratisering bejaardenoorden, R.B.R. Maatschappelijke Dienstverlening, de bezuiniging in de gezinsverzorging, het meso-niveau en de partijorganisatie.

Ten slotte.

Wij vertrouwen een zinvolle bijdrage te hebben kunnen leveren aan besluitvormingsprocessen bij onze politiek verantwoordelijken. Tevens hopen wij een liberale visie te hebben mogen verwoorden bij partij-aangelegenheden.

J.W. Haanstra, secretaris.

JAARVERSLAG MEDIACOMMISSIE VVD 1980

De Commissie Mediazaken van de VVD is in 1980 regelmatig bijeen geweest. Vrijwel alle keren gebeurde dit in aanwezigheid van het Tweede Kamerlid, de heer G.W.Keja, en een aantal keren ook in aanwezigheid van mevrouw E. Verkerk-Terpstra, het andere Tweede Kamerlid, dat aan de commissie is toegevoegd. Hun belangstelling voor het denken en doen in de Mediacommissie heeft zeker stimulerend gewerkt op de inzet van de commissieleden.

De commissie is enkele keren binnen partijverband naar buiten getreden. Dat vond plaats door het leveren van meningen en standpunten voor het Concept-Verkiezingsprogramma op het terrein van de media, dat vond eveneens plaats door het indienen van amendementen op het Ontwerp-Liberaal Manifest, waarvoor in 1979 al een aantal basisgedachten waren aangedragen, en het eveneens indienen van amendementen op het Concept-Verkiezingsprogramma.

Omdat beide keren door de Mediacommissie gekonstateerd werd, dat een aantal denkbeelden van de commissie onvoldoende tot uiting kwam, in zowel het Ontwerp Liberaal Manifest als in het Concept-Verkiezingsprogramma, meende de commissie te gaan proberen een Mediaboekje door de partij te laten uitgeven. Een gedachte, die ontsproten was, nadat ook op het terrein van milieu, welzijn en onderwijs aparte boekjes uitgegeven waren. Het Hoofdbestuur van de VVD meent evenwel, dat het uitgeven van onderwerp-gerichte boekjes thans niet meer in de gekozen lijn van propaganda-voeren ligt, waardoor de uitgave van een Mediaboekje niet gerealiseerd kon worden. Wel werd toegezegd, dat de wat uitvoerige tekst, die voor zo'n boekje bestemd was, aan de campagneleider van de propaganda rondom de Tweede Kamerverkiezingen ter hand zou worden gesteld met de bedoeling, dat hij zou gaan bekijken in hoeverre de meningen van de Mediacommissie, uiteraard in overeenstemming met de beide in de commissie vertegenwoordigde Tweede Kamerleden, in de verkiezingscampagne kunnen worden gebruikt.

De Commissie Mediazaken heeft zich met de volgende zaken beziggehouden en daarover in zijn verslagen standpunten geformuleerd:

Persvrijheid (aan de hand van een notitie van mevrouw E. Verkerk-Terpstra n.a.v. het McBride-rapport), waarin het beginsel van de vrije en evenwichtige informatiestroom werd besproken; kabelteevee (mede aan de hand van een nota van de minister van CRM en het commentaar van de heer G.W.Keja en mevrouw E. Verkerk-Terpstra hierop); sluikreklame (aan de hand van een concept-besluit van de minister van CRM); satelliet-teevee; regionale STER; herziening omroepwet; omroepverkiezingen; Droit de Réponse; educatieve omroep; lokale radio en teevee; funktioneren NOS; redactie-statuut; minderheden in de ether; viewdata en teletekst; gehele commerciële net; direkte invloed Nederlander op toedeling omroepbijdragen; deelname kranten aan teevee; journalistieke opleiding aan enkele universiteiten; zin van de Wereldomroep; geen beperkingen aan mogelijkheden tot kennisneming vanuit buitenland gezonden programma, van welke aard ook;

De Commissie is enkele keren van buiten af benaderd om meningen te geven met betrekking tot mediazaken, zoals door de sekretaris van de Nederlandse Organisatie van Tijdschriften-Uitgevers, door een werkgroep gevormd uit leden van de VVD-fractie in de Prov. Staten van Noord-Holland (over regionale omroep) en door een werkgroep, die bestaat uit Amsterdamse VVD-raadsleden (over Radio Stad).

De commissie heeft een keer gesproken met dr. A.C.A. Dake, over de Europese liberale commissie. De Mediana van de heer Keja is tijdens de vergaderingen regelmatig het uitgangspunt van de gesprekken geweest. Uit de Mediacommissie verdween de heer E. Brouwers, in diens plaats kwam de heer Ing. P.F. Jelgersma.

Hans de Bie
sekretaris

Algemeen:

Dit jaar werd met veel enthousiasme gestart. Vergader data werden gepland en de gesprekspunten werden geïnventariseerd. Maar bij de evaluatie van de werkzaamheden van de commissie aan het einde van het jaar werden veel vraagtekens gezet bij het functioneren van de commissie. Dit mondt uit in het besluit, om het hoofdbestuur te vragen de commissie Sociaal Cultureel Werk op te heffen en haar werkzaamheden onder te brengen in de Commissie Welzijn. Hierbij kwamen de volgende argumenten naar voren:

de commissie Soc. Cult Werk is een vervolg op de commissie jeugd en jongeren geweest. De categoriale benadering is gedeeltelijk verlaten en het werkterrein is breder geworden. Het aantal commissies is uitgebreid en het resultaat is dat er dubbel werk wordt gedaan. Via de Rijksbijdrage regelingen is dit nog versterkt, omdat hierin gepleit wordt voor meer integratie van werksoorten.

Door de commissie leden werd als taakstelling gezien:

- het ontwikkelen van een beleid op het gebied van de soc. cult. activiteiten ten behoeve van de partij;
- het als klankbord fungeren t.b.v. de kamerleden;
- informatie te kunnen doorgeven naar de partijleden over onderwerpen welke in de commissie ter sprake waren geweest.

De leden van de commissie zijn van mening dat deze taakstelling niet gerealiseerd werd.

In de verschillende commissie vergaderingen kwamen de volgende onderwerpen ter sprake:

1. bespreking van de moties, ingediend door de J.O.V.D. m.b.t.
 - afvaardiging van jongeren naar internationale conferenties
 - subsidiëring van het politiek jongeren werk
2. bespreking van het concept Liberaal Manifest
3. aandragen van suggesties voor het verkiezingsprogramma
4. bespreking van de nota over vrijwilligerswerk, ons toegestuurd door de cie welzijn
5. bespreking van het onderwerp: sociaal cultureel werk voor niet actieven
6. met de cie. onderwijs zijn besprekingen gevoerd over de scheiding tussen sociaal cultureel werk en volwassenen educatie
7. opmerkingen m.b.t. de C.R.M. begroting, n.a.v. de subsidiëring van de landelijke organisaties werden doorgegeven aan de kamerleden
8. op verzoek van de cie welzijn is de nota vrijetijdsvoorzieningen en vrijetijdsbesteding besproken
9. op 6 nov. werd er met het bestuur van de Stichting Unie voor Vrijwilligers (UVV) gesproken over de doelstelling, werkwijze en de activiteiten van de Unie.
10. er werd een aanzet gegeven voor de discussie over de werkzaamheden van de cie Cultuur (Voor alle commissies zou zoiets moeten gebeuren) Deze aanzet is doorgegeven aan de cie Welzijn
11. op 8 januari 1981 werd de laatste vergadering gehouden van de commissie Sociaal Cultureel Werk.

de secretaris Frans Bleijerveld

Verslag over 1980 van de Commissie Juridische Zaken.

Voorzitter+ Jhr Mr J.J. van der Goes van Naters.

Secretaris: Mr M. Zonneville.

- I. De commissie heeft in 1980 9 keer vergaderd, t.w. op:
23 januari, 4 maart, 2 april, 13 mei, 10 juni, 2 september,
8 oktober, 5 november en 11 december 1980.
- II. De commissie is in 1980 met twee leden uitgebreid. Als lid traden toe: Mevrouw Mr J.M. van Vloten (Amsterdam) en de heer Mr R.H.D. van Bruggen (Groningen). Voor het overige was de samenstelling van de commissie zoals vermeld in het Jaarboek '80- '81, blz, 136.
- III. Na de oprichting van de koepelcommissie Binnenlandse Zaken/Juridische Zaken heeft de (beoogde) coördinatie van werkzaamheden o.m. geleid tot de instelling van de werkgroep Politie. Deze werkgroep, die tot taak heeft het voorbereiden van een VVD-standpunt inzake het politiebeleid, heeft zñh allereerst gebogen over het Voorontwerp van een nieuwe Politiewet. Het door de werkgroep daarop uitgebrachte commentaar is uiteindelijk door het Hoofdbestuur gepubliceerd.
- Voor de commissie nemen aan de werkzaamheden van de werkgroep deel: de heren Dr C.N. Peijster en Mr M. Zonneville.
- De werkgroep Euthanasie, samengesteld uit leden van de commissies Volksgezondheid en Juridische Zaken, bracht een rapport uit ter voorbereiding van een VVD-standpunt over euthanasie. De commissie heeft dit rapport, met enkele kanttekeningen, positief beoordeeld en dit vervolgens medegedeeld aan het Hoofdbestuur.
- IV. De commissie heeft zich in het afgelopen jaar weer met vele onderwerpen beziggehouden. Daarvan worden hier genoemd:
- de kraakproblematiek,
 - te vondeling leggen,
 - adoptie,
 - alternatieve straffen
 - verschillende wetsontwerpen die liggen op het werkterrein van de commissie zoals bijv. w.o. 15 713
15 836
14 413

De commissie had een gesprek met enkele leden van de N.V.S.H.

over pedofilie.

Voorts werd met de J.O.V.D. gesproken over het Zwartboek Justitie van de J.O.V.D. en het daarop door de commissie gegeven schriftelijk commentaar.

De commissie heeft zich voorts gebogen over de concept-tekst van het Liberaal Manifest. Besloten werd daarop enige amendementen in te dienen.

Eveneens kwam het ontwerp-Verkiezingsprogramma 1981- 1985 aan de orde. Op een aantal punten besbot de commissie tot amendering en ook werden enkele moties ingediend.

COMMISSIE BINNENLANDSE ZAKEN

Voorzitter: J.A. van der Wijk .

Secretaris: P.A. van Vugt.

De commissie heeft in het verslagjaar zesmaal vergaderd. In de loop van het jaar ontstonden drie vacatures in de commissie; hierdoor werd de commissie in haar werkzaamheden belemmerd . Aangezien het Hoofdbestuur medio december nieuwe leden heeft benoemd hoopt de commissie in 1981 haar activiteiten met meer voortv_orendheid te kunnen voortzetten. Een vertegenwoordiger van de Vereniging van Staten- en Raadsleden werd aan de commissie toegevoegd.

Met voldoening ziet de commissie terug op het deelcongres Mens en Staat, dat in samenwerking met de kamercentrale Groningen werd georganiseerd. Tijdens dit deelcongres werd ruim aandacht besteed aan het vraagstuk over het al dan niet invoeren van een referendum. Bij haar instelling kreeg de commissie van het Hoofdbestuur de opdracht over dit onderwerp een rapport op te stellen. Mede tengevolge van de vacatures was de commissie niet in staat aan deze opdracht te voldoen. Het ontwerp voor het rapport is gereed. De commissie is er nog niet in geslaagd de tekst ervan definitief vast te stellen. De commissie stelt zich voor vóór de Jaarlijkse Algemene Vergadering van 1981 het rapport aan het Hoofdbestuur aan te bieden.

Tijdens het verslag jaar heeft de commissie o.a. amendementen ingediend op het Liberaal Manifest, de Beginselverklaring en het Verkiezingsprogramma.

In de loop van het verslagjaar werd onder verantwoordelijkheid van de commissie Juridische Zaken en de commissie Binnenlandse Zaken een Werkgroep Politie ingesteld. De voorzitter en de secretaris van de commissie maken deel uit van de werkgroep. De Werkgroep Politie bracht aan het Hoofdbestuur een rapport uit over het voorontwerp-Politiewet. Aan deze nota werd zowel in dagbladpers als in de vakpers aandacht besteed.

De commissie kan en wil niet nalaten in dit jaarverslag med_offing te maken van de preti_ge samenwerking m_et en ondersteuning v_on het Algemeen Secretariaat .

Jaarverslag 1980 van de Commissie Sport, Recreatie en Natuurbehoud.

Voorzitter: mr. J.A. Jager.

Secretaris: R.W.A. Klaassen.

In het verslagjaar hebben in totaal 12 vergaderingen plaatsgevonden, waarvan 5 plenair en 7 sub-commissievergaderingen.

De commissie heeft zich in 1980 voornamelijk beziggehouden met de voltooiing van de rapporten over natuur- en landschapsbehoud, sport en recreatie.

Het rapport Natuur- en Landschapsbehoud is in het verslagjaar uitgegeven in de vorm van een Blauw Boekje, terwijl de rapporten Sport en Recreatie in het verslagjaar zijn goedgekeurd door het hoofdbestuur, waarna zij eveneens zullen worden uitgegeven als Blauw Boekje.

Voorts heeft op 12 april 1980 een congres plaatsgevonden over sport, recreatie en natuurbehoud, dat samen met de kamercentrale Gelderland in Arnhem is georganiseerd. De rapporten van de commissie hebben hier als basisstukken gediend, terwijl de stellingen, voortkomend uit deze rapporten, ter discussie stonden. Deze stellingen zijn later voor het verkiezingsprogramma gebruikt.

Als een van de conclusies van dit congres werd gesteld dat er binnen de VVD te weinig aan meningsvorming werd gedaan op het gebied van sport, recreatie en natuurbehoud. Dit heeft geleid tot de planning en voorbereiding, wederom in samenwerking met de kamercentrale Gelderland, van een congres over sport en recreatie dat in januari 1981 is gehouden.

Verder hebben tijdens de plenaire vergaderingen, maar ook daarbuiten, contacten plaatsgevonden met leden van de Tweede Kamer over tal van onderwerpen.

R.W.A. Klaassen,
secretaris.

Onderwerp	Beantwoord door	Samenvatting antwoord
Functioneren Algemeen Secretariaat; interne P.R.	waarnemend-voorzitter	Gekozen is voor een aanpak van een aantal concrete punten, en er is een aanzet gegeven voor een discussie over interne P.R. Het hoofdbestuur zal zorgdragen voor een diepgaande analyse hieromtrent. Contacten over de uitwerking zal het hoofdbestuur onderhouden met de Kamercentrale Dordrecht.
Doorzenden ingekomen brieven via het Algemeen Secretariaat aan hoofdbestuursleden en anderen.	waarnemend-voorzitter	De bestuurlijke verantwoordelijkheid terzake ligt bij het dagelijks bestuur, (incasu: de ondervoorzitter), de uitvoering van het beleid in de dagelijkse praktijk geschiedt door de algemeen secretaris, die echter niet ter verantwoording geroepen kan worden.
Activiteitschema	waarnemend-voorzitter	Zoveel mogelijk spreiding is gewenst; wegens een teveel aan activiteiten kan een garantie voor een goede spreiding niet worden gegeven.
Poulen van onkostenvergoeding	waarnemend-voorzitter	Een idee in grote lijnen, bijdragend tot een oplossing zal het hoofdbestuur binnenkort bekendmaken.
Informatie omtrent partij-commissies	waarnemend-voorzitter	Uittreksels commissierapporten mogelijk via een catern in Vrijheid en Democratie, ook ten behoeve van de aantrekkelijkheid van het blad.
Speciale catern in Vrijheid en Democratie, samen te stellen door kamercentrales	waarnemend-voorzitter	Een goede gedachte, die zal worden uitgewerkt. Voordeel van deze gedachte is onder meer het extra aantrekkelijk maken van Vrijheid en Democratie voor het "gewone" lid. De financiële consequenties zullen echter nauwkeurig worden nagegaan.
Begeleiding partijcommissies door het hoofdbestuur	waarnemend-voorzitter	Communicatie tussen hoofdbestuur en commissies verdient verbetering. Hoofdbestuursleden zullen in de toekomst in de hoofdbestuursvergaderingen op gezette tijden meer informatie verstrekken over de werkzaamheden in de door hen bijgewoonde partijcommissie-vergaderingen. Als er te weinig activiteiten uit een partijcommissie komen zal er overleg worden gepleegd met het dagelijks bestuurslid toegevoegd aan de betreffende Koepelcommissie. Het lid van het dagelijks bestuur, de heer Combée zal worden belast met het meer inhoud geven van de werkzaamheden van de commissies.

Onderwerp	Beantwoord door	Samenvatting antwoord
Presentatie beleid VVD	J.P. van der Meulen	Hoofdbestuur vindt het noodzakelijk dat de integratie van P.R. in het politieke beleid van de VVD tot uiting komt. Snelheid om tot goede integratie in dit verband te komen is zeer gewenst.
Campagneleider ter voorbereiding en begeleiding van de verkiezingen in 1981	J.P. van der Meulen	Een campagneleider zou moeten worden aangetrokken, die in samenwerking met de lijsttrekker één en ander kan gaan aanpakken, terwille van eenslagvaardig beleid t.a.v. de gehele verkiezingscampagne.
Wat gebeurt er nu met het beleid t.a.v. de P.R.	waarnemend-voorzitter	Het hoofdbestuur zal de campagneplannen nader uitwerken, en aan de hand van de reacties uit deze Algemene Vergadering zal tot concretisering worden overgegaan.
Externe P.R.; presentatie van het te voeren beleid naar buiten (motie Den Haag-later ingetrokken)	J.P. van der Meulen	Het hoofdbestuur zal zich, mede gesteund door de inhoud van de motie, actiever bezig houden met de presentatie van het politieke beleid naar buiten.
Buitenland-secretaris (motie Rotterdam - aangenomen)	waarnemend-voorzitter	Hoofdbestuur heeft aan buitenland-secretaris geen behoefte, omdat het hoofdbestuur een dergelijke functionaris ziet als een politieke bestuurder terwijl het hoofdbestuur zuiver een bestuurlijk en coördinerend orgaan is, zonder politieke bestuurders. Tevens zal een dergelijke functionaris de partij veel geld kosten (reizen, congressen, e.d.). Aanneming van de motie betekent dat het hoofdbestuur met een voorstel zal komen t.a.v. de benoeming van een secretaris buitenland.

Onderwerp	Beantwoord door	Samenvatting antwoord
Discriminatie homofielen en overige ongehuwde samenlevingsvormen. Opheffing daarvan, toegespitst op de successiewet	mr. F. Portheine	Fractie is vóór opheffing discriminatie (zie ontwerp Beginselprogramma en Liberaal Manifest). Met betrekking tot succesiewet is in een voorlopig verslag op het betreffende wetsontwerp brede aandacht aan de elementen van discriminatie geschonken, die zitten in de termijn van samenleving en ook in de bewijslast.
Leegstandswet/Kraken	L.M. de Beer	Eigenaren hebben recht op bescherming eigendom; Aan andere kant mag in een situatie van woningnood niet worden toegestaan dat woningen jarenlang leegstaan uit gemakzucht en/of speculatiezucht. De plaatselijke overheid moet wettelijke instrumenten krijgen om te beoordelen of leegstand in bepaalde situaties gerechtvaardigd is of niet. De plaatselijke overheid dient verbeterde instrumenten te krijgen om bepaalde woonruimte te vorderen en er een huurder in te plaatsen.
Aftrekbaarheid Hypotheekrente	L.M. de Beer	Principieel tegen iedere aantasting. Als het principe wordt losgelaten komen we op een afglijdend vlak terecht.
Motie Afghanistan	J.D. Blaauw	Economische tegen maatregelen tegen Sovjet-Unie slechts binnen EG-verband te nemen.
Parlementair onderzoek Multinationale ondernemingen	mr. F. Bolkestein	VVD is vóór gedragscodes en richtlijnen, zoals reeds tot stand gekomen. Men dient bij onderzoek voor een internationale invalshoek te kiezen.
Waarom tegen boycot Zuid-Afrika, en vóór boycot Olympische Spelen.	mr. F. Bolkestein	Het gaat om de doelmatigheid. Apartheidsregime wijst de fractie volstrekt af, maar vraag is of een economische boycot zal bijdragen tot sociale veranderingen. Het zal werkeloosheid veroorzaken en de werkende vergroten vooral voor de armste bevolkingsgroepen. Tevens schadelijk voor nabuurlanden. Olympische Spelen wordt door Sovjet-Unie misbruikt als teken van goedkeuring van de wereld voor het Russische bewind.

Onderwerp	Beantwoord door	Samenvatting antwoord
Betrekkingen met P.L.O. (motie van Bemmelen c.s.)	mr. F. Bolkestein	Wij moeten ons bewust zijn van onze verbondenheid met Israël, maar tevens oog hebben voor de lotgevallen van die Palestijnen die klem zitten tussen Israël en de P.L.O. Het sluit officiële betrekkingen met P.L.O. uit, en tevens mogen wij onze twijfels t.a.v. de nederzettingen politiek van Israël aan de Israëlische regering best overbrengen.
Energiebesparingswet	dr. R. Braams	Verskil van mening met CDA over wat deze wet zou moeten omvatten. VVD streeft naar lange termijnvisie die sturend en stimulerend werkt en die ook de innovatie op energiegebied bij energiezuinige technologieën een kans geeft.
Bouw kerncentrales	dr. R. Braams	VVD-fractie meent dat met bouw zou kunnen worden begonnen na een positieve uitslag van de maatschappelijke discussie.
Abortus wel of niet in wetboek van strafrecht	drs. D.J.D. Dees	VVD meent dat in ieder geval abortus door onbevoegden onder de strafbepalingen in het wetboek van strafrecht moet blijven. De zgn. vijfdaagstermijn is ook met name door de VVD bepleit. Essentieel is het respecteren van de gewetensvrijheid van een ieder alsmede het beslissingsrecht van de vrouw.
Lesurenpakket 1e graads leraren	drs. N.J. Ginjaar-Maas	Er dient een rechtvaardige verdeling van taken tussen de verschillende leraren te komen. Er vindt thans een studie ter zake plaats.
Opvo	drs. N.J. Ginjaar-Maas	Individualisering van het onderwijs spreekt liberalen aan, maar zoals het Opvo dat thans voorstelt is het welhaast onmogelijk zonder dat de kwaliteit of ontplooiing van leerlingen of eerlijke kansen worden prijsgegeven. De VVD wil de scholen de ruimte geven naar eigen inzicht het onderwijs te verbeteren en te ontwikkelen.
Korting op de rijksbijdrage-regeling voor de prégewesten	drs. L.M.L.H.A. Hermans	De korting die de regeling heeft voorgesteld valt onder de zgn. nadere ombuigingen. Het uitgangspunt van de fractie is dat de financiering van de prégewesten in beginsel door de deelnemende gemeenten dient te geschieden tevens bestaat sinds 1977 een

Onderwerp	Beantwoord door	Samenvatting antwoord
<p>vervolg Korting op de rijksbijdrageregeling voor de prégewesten</p>		<p>een rijksbijdrageregeling prégewesten. VVD en CDA heeft de regering zover gekregen om tot een verlaging van 20% naar 10% korting te komen</p>
<p>VAD</p>	<p>drs.Th.H.Joekes</p>	<p>De VAD zal waarschijnlijk op de betalingsbalans van Nederland weinig effect hebben. Het gaat slechts over + f 300.000,-- per jaar. Een verbeterde VAD zal gunstiger werken op de betalingsbalans. De toelaatbaarheid van een VAD hangt af van de vorm waarin deze wordt gegoten.</p>
<p>Poolse vluchtelingen</p>	<p>mevr.mr. A. Kappeyne van de Coppello</p>	<p>De regering heeft niet tot uitzetting beslist tot dat beslist werd over de mogelijkheid van het verkrijgen van een visum voor Canada. In het algemeen: vreemdelingen die hier illegaal verblijven moeten het land verlaten, en vluchtelingen die zich tot ons wenden en mensen die om humanitaire redenen niet meer naar eigen land terug kunnen dienen door Nederland op barmhartige wijze te worden opgevangen.</p>
<p>Actief kiesrecht voor de in het buitenland wonende Nederlanders.</p>	<p>mevr.mr. A. Kappeyne van de Coppello</p>	<p>Het fractiebeleid terzake is dat het ingezetenschap als belemmering voor Nederlanders in het buitenland om kiesrecht te krijgen dient te worden opgeheven. Een motie van deze strekking is aangenomen en door de minister van Binnenlandse Zaken uitgevoerd.</p>
<p>Uitgaven t.b.v. de stadsvernieuwing in de komende matingsperiode</p>	<p>mr.H.Th.M.Lauxtermann</p>	<p>Fractie heeft tijdens de behandelingen van de begrotingen van VRO in 1979 en 1980 aangedrongen op een stadsvernieuwingsplan om een volkshuisvestingsramp te voorkomen. Er dient meer geld te zijn voor stadsvernieuwing. De VVD draagt medeverantwoordelijkheid als regeringsfractie voor de noodzakelijke matiging, ook in de sfeer van de Volkshuisvesting. Er dienen nauwgezet prioriteiten gesteld te worden.</p>
<p>"2½% regeling" (huurverhoging naar woningverbetering)</p>	<p>mr.H.Th.M.Lauxtermann</p>	<p>Deze regeling op zich een redelijke. VVD-fractie bepleit al jaren een herstel van evenwichtige huurverhoging.</p>

Onderwerp	Beantwoord door	Samenvatting antwoord
Behartiging consumentenbelangen	mevr.drs.N. Rempt-Halmmans de Jongh	Een nota ter zake is door de regering bij de Kamer ingediend. Streven van de regering is er op gericht om consument weerbaar te maken, middels vorming, scholing, voorlichting en beschermende maatregelen.
Wet Waddenzee	drs.J.F.Scherpenhuizen	Het milieu wordt er mede gediend als zij die er wonen en werken betrokken blijven bij het beheer van het gebied. Er ligt een planologische kernbeslissing die een raamplan is. De VVD wil de mensen via de Wet Ruimtelijke Ordening bij het gebied betrokken laten zijn.
Passende arbeid	J.D. de Voogd	De fractie pleit voor meer beroepenvoorlichting en beroepskeuzevoorlichting opdat een verantwoorde keuze kan worden gemaakt.
Verhoging Landbouwprijzen	H.P.H. Waalkens	De fractie is van mening dat de prijzen aanmerkelijk verhoogd moeten worden, met een percentage aanzienlijk hoger dan 2,4% zoals de Europese Commissie op tafel heeft gelegd.
De fiscale positie van zelfstandigen in de agrarische sector	H.P.H. Waalkens	De fractie verwacht dat het kabinet positieve voorstellen terzake zal doen.
Uitzending film Arabische Prinses (motie)	mr.J.G.Rietkerk	De fractie meent dat de verantwoordelijkheid terzake ligt bij de NOS.
Het regionale beleid (motie Groningen)	mr.J.G.Rietkerk	Motie is ondersteuning van het beleid van kabinet en fractie.
Het regionale beleid (motie Den Haag)	mr.J.G.Rietkerk	In tegenstelling tot het in betreffende motie gestelde is overleg terzake gepleegd met lokale en provinciale overheden (zo ook nadrukkelijk met gemeente Den Haag).

LEDENLIJST VVD PER 1 JANUARI 1980

Code	Kamercentrale	Totaal	06	91	92	93	94	95	Aantal 1) partijraads- leden 1979	Aantal 1) partijraads- leden 1980
A	's-Hertogenbosch	4728	4	5	245	3063	465	946	4	4
B	Tilburg	4200	3	6	178	2729	457	827	4	4
C	Gelderland (Arnhem)	7165	11	5	242	3856	1685	1366	6	6
D	Gelderland (Nijmegen)	4495	4	7	186	2815	545	938	4	4
E	Rotterdam	2426	3	2	172	1278	593	378	2	2
F	's-Gravenhage	4731	9	6	183	1823	1855	855	4	4
G	Leiden	9720	15	12	419	5929	1351	1994	7	8 ²⁾
H	Dordrecht	7863	13	3	363	4886	1047	1551	6	6
I	Amsterdam	2173	3	6	166	1123	666	209	2	2
J	Den Helder	5365	8	6	182	3366	751	1052	4	4
K	Haarlem	7744	15	3	278	4401	1583	1364	6	6
L	Zeeland	2347	5	1	93	1453	328	467	2	2
M	Utrecht	8255	15	4	357	4674	1541	1664	7	6 ²⁾
N	Friesland	3271	4	0	86	1971	585	625	3	3
O	Overijssel	5561	14	8	223	3246	932	1138	4	5 ²⁾
P	Groningen	4290	13	4	185	2260	886	942	4	4
Q	Drenthe	4218	8	1	87	2397	794	931	3	4 ²⁾
R	Limburg	3352	4	5	149	2214	240	740	3	3
S	H.B.-rechtstreeks	217	2	0	5	131	43	36	0	0
W	BRD	19	0	0	1	16	0	2	0	0
X	Brussel	174	1	0	6	102	38	27	0	0
		92.314	154	84	3.806	53.733	16.485	18.052	75	77

- 1) conform artikel 50.1 onder 6 huishoudelijk reglement juncto artikel 14.5 statuten N.B. In algemene vergadering totaal 2127 stemmen
aantal afdelingen per 1 januari 1980 608
- 2) wijzigingen in aantal - vergelijk 1979

LEDENLIJST VVD PER 1 JANUARI 1981

Code	Kamercentrale	Totaal	06	91	92	93	94	95	Aantal partij- raadsleden 1980 1)	Aantal partij- raadsleden 1981 1)
A	's-Hertogenbosch	4295	4	3	170	2759	474	885	4	4
B	Tilburg	3764	3	3	136	2398	460	764	4	3 ²⁾
C	Gelderland (Arnhem)	6768	12	1	159	3616	1666	1314	6	6
D	Gelderland (Nijmegen)	4127	4	2	117	2607	548	849	4	4
E	Rotterdam	2207	3	2	114	1174	572	342	2	2
F	's-Gravenhage	4384	8	4	138	1654	1780	800	4	4
G	Leiden	8977	17	9	291	5434	1374	1852	8	7 ²⁾
H	Dordrecht	7412	17	0	224	4622	1057	1492	6	6
I	Amsterdam	2025	3	4	102	1046	639	231	2	2
J	Den Helder	4900	15	3	111	3045	746	980	4	4
K	Haarlem	7162	14	3	179	4032	1636	1298	6	6
L	Zeeland	2271	6	1	61	1396	347	460	2	2
M	Utrecht	7530	14	2	239	4193	1544	1538	6	6
N	Friesland	3175	4	1	66	1885	590	629	3	3
O	Overijssel	5258	14	4	168	3055	929	1088	5	5
P	Groningen	4088	14	0	129	2138	885	922	4	4
Q	Drenthe	3989	10	2	59	2210	802	906	4	4
R	Limburg	3032	4	4	103	1996	247	678	3	3
S	H.B.-rechtstreeks	204	2	0	1	119	45	37	0	0
W	B.R.D.	99	0	0	12	72	4	11	0	0
X	Brussel	214	1	0	11	127	39	36	0	0
		85.881	169	48	2.590	49.578	16.384	17.112	77	75

- 1) conform artikel 50.1 onder 6 huishoudelijk reglement, juncto artikel 14.5 statuten
- 2) wijziging in aantal - vergelijk 1980

N.B. In algemene vergadering totaal 2000 stemmen
Aantal afdelingen per 1 januari 1981 603

ENQUETE OPZEGGING LIDMAATSCHAP 4e KWARTAAL 19791. Doel

Het doel van de enquête was om wellicht relevante gegevens te verkrijgen, waaruit conclusies konden worden getrokken waarom leden het lidmaatschap van de VVD vorig jaar hebben opgezegd.

2. Opzet

De enquête werd gehouden van 23 januari tot 23 februari 1980. 3500 brieven (zie bijlage I) werden verzonden. Van de ingesloten antwoordkaart (zie bijlage II) werden 1104 exemplaren terugontvangen. Een respons van 31,54%. Dit percentage is voor een enquête met een negatief uitgangspunt (immers het lidmaatschap is reeds beëindigd) zeer hoog te noemen. Het ging daarbij om gemotiveerde opzeggingen; de groep wanbetalers werd niet geënquêteerd.

Bij het verzenden van de brieven was het niet mogelijk vast te stellen wie van de aangeschrevenen vrouw of man was. Wel konden de 3500 aangeschrevenen gerubriceerd worden naar leeftijdsgroep (zie overzicht A).

Bij het ontvangen van de ingevulde kaarten konden zowel leeftijdsgroep als geslacht gerubriceerd worden (zie overzicht B). Om organisatorische redenen was het niet mogelijk de aangeschrevenen geografisch in te delen, terwijl door de anonimiteit van het onderzoek bij het beantwoorden deze eventueel relevante gegevens ontbraken.

3. Uitwerking statistisch

Uit overzicht A blijkt dat de categorie 27-65 jarigen zoals te verwachten viel zeer sterk in deze enquête vertegenwoordigd was, n.l. 73,26%. De respons in deze categorie was echter het laagst: 28,78%.

A) Aangeschrevenen en respondenten zowel totaal als per categorie

<u>leeftijdsgroep</u>	<u>aangeschrevenen totaal</u>	<u>respons totaal</u>	<u>% respons t.o.v. aangeschrevenen per categorie</u>
jonger dan 18	10 (0,29%)	6 (0,54%)	60,00
18 - 27 jaar	325 (9,28%)	138 (12,50%)	42,46
27 - 65 jaar	2564 (73,26%)	738 (66,85%)	28,78
ouder dan 65	<u>601 (17,17%)</u>	<u>222 (20,11%)</u>	<u>36,94</u>
	3500 (100,00%)	1104 (100,00%)	31,54

B) <u>naar leeftijd totaal</u>	<u>% van het totaal</u>	<u>% mannen</u>	<u>% vrouwen</u>
jonger dan 18	6	0,54	50,00
18 - 27 jaar	138	12,50	81,88
27 - 65 jaar	738	66,85	73,44
ouder dan 65	<u>222</u>	<u>20,11</u>	<u>60,36</u>
totaal	1104	100,00 v.h. totaal	71,74
			28,26

4. Uitwerking naar toegelichte redenen

Niet alle respondenten hebben gebruik gemaakt van de mogelijkheid om de redenen schriftelijk toe te lichten. Wel is het aantal dat dit toch heeft gedaan bijzonder groot te noemen: circa 75%. Daarbij valt op dat zeker 60% de enquête met vermelding van de naam heeft ingevuld. Daarbij dient dan tevens te worden opgemerkt dat bij de financiële reden geen nadere toelichting werd gevraagd. Ook de respondenten met andere redenen blijven wat het geven van een toelichting betreft achter bij de respondenten met een politieke reden.

Het is bijzonder moeilijk om uit de toelichtingen een bepaald kernthema te lichten. Met enige voorzichtigheid, gelet op de interpretatie van de schriftelijke gegevens, kan het volgende lijstje met de voorrang in de betekenis worden opgemaakt (achter het thema wordt het cijfer (wegingscoëfficiënt) vermeld dat de betekenis van het thema aangeeft. Het cijfer is gebaseerd op de mate waarin globaal het thema als motief wordt genoemd om het lidmaatschap te beëindigen).

De cijfers hebben de volgende betekenis:

7	=	vanaf 106 en hoger
6	=	76 t/m 105
5	=	51 t/m 75
4	=	31 t/m 50
3	=	16 t/m 30
2	=	6 t/m 15
1	=	1 t/m 5

a) Politieke redenen:

1)	algehele onvrede met betrekking tot politieke opstelling VVD	= 7
2)	Tweede-Kamerfractie niet krachtig ten opzichte van CDA (in het bijzonder de heer Rietkerk)	= 4
3)	afloop kernwapendebat (zowel voor als tegen)	= 4
4)	beleid ten opzichte van ambtenaren (zowel kwalificatie a) te slap; b) te weinig begrip)	= 3
5)	ontevredenheid m.b.t. politiek in gemeente	= 3
6)	abortus (wetsvoorstel vergoelijken abortus)	= 2
7)	VVD te rechts	= 2
8)	anti Vonhoff/Geertsema	= 2
9)	pro Vonhoff/Geertsema	= 2
10)	kwestie rond aftrek hypotheekrente	= 2
11)	"auto pesten"	= 2
12)	beleid m.b.t. buitenlandse werknemers (te veel buitenlanders hier)	= 2
13)	naar D'66	= 1
14)	onderwijsbeleid kabinet	= 1
15)	mogelijke terugkeer van Aantjes	= 1
16)	uitgestelde betalingen KNIL	= 1
17)	aftreden Andriessen	= 1
18)	Wiegel wordt geëist als politiek leider	= 1
19)	JOVD-uitspraken m.b.t. Koningshuis	= 1
20)	belastingdruk moet minder worden	= 1
21)	gezondheidszorg	= 1
22)	te veel geld voor ontwikkelingshulp	= 1
23)	kwestie Zuid-Afrika (dit had steun)	= 1
24)	naar andere politieke partijen	= 1

b) Andere redenen:

emigratie	= 6
geen belangstelling meer in politiek	= 5
hoge leeftijd en ziekte	= 4
geen toelichting	= 4
gebrek aan belangstelling van de kant van de VVD	= 4
overleden	= 3
lidmaatschap per familie terugbrengen tot 1	= 2

5. Conclusies.

Enige voorzichtige conclusies kunnen worden getrokken:

- 1o. De verhouding tussen de verschillende redenen totaal-generaal waarom het lidmaatschap is opgezegd, liggen zo goed als gelijk: financiële redenen zijn ongeveer even zoveel malen genoemd als politieke redenen. De politiek geeft veel minder reden om te bedanken dan wellicht zou worden verwacht. Wel is er een frappant verschil in procenten als mannelijke en vrouwelijke respondenten groepsgewijs worden vergeleken.
- 2o. Bij de vrouwelijke respondenten overheersen sterk de financiële en andere redenen. Opmerkelijk is echter ook dat het aantal vrouwelijke leden dat opzegt zoveel minder is dan het aantal mannelijke leden, terwijl globaal gesteld de indruk bestaat dat de aantallen leden van de VVD gelijkelijk over de beide sexen zijn verdeeld. Vrouwen reageren duidelijk minder politiek emotioneel dan mannen, gelet op het percentage vrouwen dat om politieke redenen opzegt (19,87) tegen mannen (37,63), terwijl daarentegen de financiële reden - 41,03 bij de vrouwen en 30,81 bij de mannen - voor de vrouwen bijzonder belangrijk is.
- 3o. Uitsluitend in de categorie 27 - 65 jarigen overheerst de politieke reden. De politieke reden is het geringst in groep 65 jaar en ouder. In absolute aantallen respondenten is echter de categorie 27 tot 65 jaar ook buitengewoon overheersend, zodat weer enige voorzichtigheid in het trekken van conclusies is geboden. Doordat de vrouwelijke respondenten in veel mindere mate de politieke reden opgeven voor het beëindigen van het lidmaatschap in deze categorie wordt het totaal-generaal verhoudingsgewijs gevoelig gedrukt (42,44% t.o.v. 25,51%).
- 4o. Bij de uitwerking van de politieke redenen vallen op:
 - a) de teleurstelling over het kabinetsbeleid;
 - b) het verwijt aan de Tweede-Kamerfractie en in het bijzonder aan de fractieleider over een passieve houding;
 - c) het ambtenarenbeleid en - wat te verwachten viel -
 - d) de afloop van het kernwapendebat dat velen zien als verraad aan de bondgenoten.
- 5o. Heel geestig doen de redenen aan die duidelijk verzonnen zijn nã het moment waarop werd opgezegd: "aftreden Andriessen" en de uitspraken van de JOVD met betrekking tot het Koningshuis. Hieruit moet ook weer worden afgeleid dat de reden die thans wordt opgegeven nog niet dezelfde hoeft te zijn die gold op het moment van bedanken.

60. Bij de overige redenen treft het motief "emigratie". Vaak wordt daarbij melding gemaakt van het feit dat het sociaal-economische klimaat onder dit kabinet niet is verbeterd (wat wel gehoopt en verwacht werd) en dat thans het moment is aangebroken om Nederland voor goed te verlaten.
70. Ook moet bij de overige redenen enige waarde worden toegekend aan het motief dat geen belangstelling van de kant van de VVD werd ondervonden (in het bijzonder van de kant van de afdeling, waartoe het lid behoorde).

THORBECKE HUIS

KONINGINNEGRACHT 57 • 's-GRAVENHAGE • TEL. 070-614121 • GIRO 67880

KA/vdL/80.1.032.

datum postmerk.

L.S.,

Het hoofdbestuur heeft met spijt kennisgenomen van de opzegging van uw lidmaatschap. Voor zover u dit niet om financiële redenen hebt gedaan, begrijpen wij dat deze opzegging berust op teleurstelling uwerzijds.

Opdat de VVD inzicht kan krijgen in de reden van uw opzegging zouden wij het bijzonder op prijs stellen indien u de vragen op bijgesloten antwoordkaart wilt beantwoorden en de kaart wilt terugzenden. Een postzegel is niet nodig.

U bij voorbaat dankzeggend, verblijf ik,

hoogachtend,

(mr. F. Korthals Altes),
voorzitter.

P.S. Voor het geval de beëindiging van het lidmaatschap het gevolg is geweest van overlijden, bieden wij de lezer van deze brief onze verontschuldiging aan voor de verzending.

Naam¹⁾:

Woonplaats:

- Leeftijdsklasse:
- jonger dan 18 jaar
 - tussen 18 en 27 jaar
 - tussen 27 en 65 jaar
 - ouder dan 65 jaar

man/vrouw

Reden van beëindiging lidmaatschap:

- financiële reden
- politieke reden²⁾
- andere reden²⁾

- 1) Desgewenst kunt u vermelding van uw naam achterwege laten
- 2) Wilt u zo vriendelijk zijn deze reden aan ommezijde kort toe. te lichten